

KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
İKTİSADİ ve İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ
DERGİSİ

KIRKLARELİ UNIVERSITY
JOURNAL of the FACULTY of ECONOMICS
and ADMINISTRATIVE SCIENCES

ISSN: 2146-3417 | E-ISSN: 2587-2052

Yıl | Year: 2024

Cilt | Volume: 13

Sayı | Number: 2

KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ

İKTİSADİ ve İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ

Yıl: 2024 | Cilt: 13 | Sayı: 2
ISSN: 2146-3417 | E-ISSN: 2587-2052

Yılda İki Defa Yayınlanır

Uluslararası Hakemli Süreli Yayın

SAHİBİ

Prof. Dr. Raif CERĞİBOZAN, İİBF Dekanı

BAŞ EDITÖR

Prof. Dr. Muharrem EKŞİ

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Ömer Faruk GÜLEÇ

Dr. Öğr. Üyesi Altuğ KOÇ

EDİTÖR YARDIMCILARI

Arş. Gör. İlken AYDIN MANDALAS

Arş. Gör. Büşra ÇİL

ALAN EDITÖRLERİ

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Alan Editörü

Doç. Dr. Hacı SARI

Ekonometri Alan Editörü

Dr. Öğr. Üyesi Kevser TÜTER ŞAHİNOĞLU

İktisat Alan Editörü

Dr. Öğr. Üyesi Ezgi AYDOĞAN

İşletme Alan Editörü

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Can DEMİRTAŞ

Maliye Alan Editörü

Doç. Dr. Taner ERCAN

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Alan Editörü

Doç. Dr. İskender GÜMÜŞ

Uluslararası İlişkiler Alan Editörü

Doç. Dr. İhsan Ömer ATAGENCİ

İNGİLİZCE YAZIM VE DİL EDITÖRÜ

Dr. Öğr. Üyesi Burcu TAŞKIN ÇÖMLEKÇİ

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Harun AÇIL, İİBF Sekreteri

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Alpaslan ÖZERDEM, George Mason Üniversitesi, ABD

Prof. Dr. Bauyrzhan OMAROV, L. N. Gumiyov Eurasia National Üniversitesi,
Kazakistan

Prof. Dr. Desiree PANGERC, CIELS Üniversitesi, İtalya

Prof. Dr. Farhang MORADY, Westminster Üniversitesi, İngiltere

Prof. Dr. Dibyesh ANAND, Westminster Üniversitesi, İngiltere

Prof. Dr. Alfredo SAAD-FILHO, SOAS Londra Üniversitesi, İngiltere

Prof. Dr. Julia DOBREVA, VUZF Üniversitesi, Bulgaristan

Prof. Dr. Paul ZAREMBKA, New York Üniversitesi, ABD

Doç. Dr. Andrei NESTIAN, Alexandru Ioan Cuza Üniversitesi, Romanya

Doç. Dr. Muhib ALAM, Jamia Millia Islamia Central Üniversitesi, Hindistan

Doç. Dr. Oleg B. ALEKSANDROV, Moskova Devlet Diploması Enstitüsü-MGIMO
Üniversitesi, Rusya

Doç. Dr. Samaghan MYRZAİBRAİMOV, Osh State Üniversitesi, Kırgızistan.

Doç. Dr. Timur KOZUKULOV, Osh State Üniversitesi, Kırgızistan

Doç. Dr. Valerij DERMOL, International School for Social and Business Studies,
Slovenya

Dr. Öğr. Üyesi Aarbakke VEMUND, Aristotelis Üniversitesi, Yunanistan

Dr. Öğr. Üyesi Ebrar İBRAİMİ, Tetova Üniversitesi, Makedonya

Dr. Öğr. Üyesi Nassef Manabilang ADIONG, Philippines Üniversitesi, Filipinler

Dr. Öğr. Üyesi Senem ÇEVİK, California Üniversitesi, ABD

Dr. Adam SOFRONJEVIĆ, Beograd Üniversitesi, Sırbistan

DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Hun Joo PARK, KDI School of Public Policy and Management, Güney
Kore

Prof. Dr. Ljiljana MARKOVIĆ, University of Belgrade, Sırbistan

Prof. Dr. Mike O'DONNELL, University of Westminster, İngiltere

Prof. Dr. Georgios KATSANGELOS A., University of Thessloniki, Yunanistan

Prof. Dr. Shabir Ahmad KHAN, Peshawar Üniversitesi, Pakistan

Prof. Dr. Ata ATUN, Yakın Doğu Üniversitesi

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI, ODTÜ

Prof. Dr. Kamer KASIM, Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Prof. Dr. Mesut Hakkı CAŞIN, Yeditepe Üniversitesi

Prof. Dr. Sayam YORGUN, İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Seyfettin EROL, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Prof. Dr. Yaşar SARI, Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Prof. Dr. Dilek DEMİRBAŞ, İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Selami SEZGİN, Siirt Üniversitesi

Prof. Dr. Yerden KAZHYBEK, Language Science Enstitüsü, Kazakistan

Doç. Dr. Akbota ZHOLDASBEKOVA, International Cooperation Eurasian
National Üniversitesi, Kazakistan

Doç. Dr. Marina LAPENKO, Saratov State Üniversitesi, Rusya

Doç. Dr. Semanur SOYYIĞIT, Kırklareli Üniversitesi

Doç. Dr. Bülent Sarper AĞIR, Adnan Menderes Üniversitesi

Doç. Dr. Nuri Gökhan TOPRAK, Kırklareli Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Steve ON, National Sun Yat-Sen Üniversitesi, Tayvan

Dr. Öğr. Üyesi John L. FROITZHEIM, Virginia Commonwealth Üniversitesi,
ABD

Dr. Öğr. Üyesi Ali HÜSEYİNOĞLU, Trakya Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Emre OZAN, Kırklareli Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Gökhan ALBAYRAK, Kırklareli Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi İskender KARAKAYA, Yozgat Bozok Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi İsmail DÜLGEROĞLU, Kırklareli Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Özüm Sezin UZUN, İstanbul Aydın Üniversitesi Dr. Vittorio
FERRO, IRES, İtalya

Dr. Aqil MAMMADOV, Azerbaijan State University of Economics, Azerbaycan

YURTDIŞI TEMSİLCİLERİ

Prof. Dr. Ata ATUN, Yakın Doğu Üniversitesi, KKTC

Prof. Dr. Desiree PANGERC, CIELS Üniversitesi, İtalya

Doç. Dr. Muhib ALAM, Jamia Millia Islamia Central Üniversitesi, Hindistan

Doç. Dr. Timur KOZUKULOV, Kırgızistan Osh State Üniversitesi, Kırgızistan

Dr. Öğr. Üyesi Sheharyar KHAN, İqra Üniversitesi, Pakistan

Dr. Derya BÜYÜKTANIR, George Washington Üniversitesi, ABD

Erdis Mekonen FARIS, Sarajevo Uluslararası Üniversitesi, Bosna-Hersek

Oktay KURTULUŞ, National Graduate Enstitüsü, GRIPS, Japonya

YAZIŞMA-HABERLEŞME-BASKI

Kırklareli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Merkezi Derslik-2
B Blok Kat: 3 Kayalı Kampüsü, Koçaz Yolu Üzeri KIRKLARELİ

Tel: 0 (288) 246 17 09; Faks: 0 (288) 246 17 71

ibfdengi@klu.edu.tr

<http://dergipark.org.tr/tr/pub/kluifcas>

Kırklareli Üniversitesi Rektörlüğü, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler & Basımevi
Rektörlük Binası C Blok Kat: 3, Kayalı Kampüsü, Koçaz Yolu Üzeri

KIRKLARELİ

444 40 39, Dahili: 1035 - 1036 Faks: 0 (288) 212 96 79

halklaileskiler@klu.edu.tr, basimevi@klu.edu.tr

Eylül 2024

KIRKLARELİ UNIVERSITY
JOURNAL OF THE FACULTY OF ECONOMICS AND ADMINISTRATIVE SCIENCES

Year: 2024 | Volume: 13 | No: 2
ISSN: 2146-3417 | E-ISSN: 2587-2052

Published Twice a Year

Peer Reviewed and International, Periodical Academic Journal

OWNER

Prof. Dr. Raif CERĞİBOZAN, Dean of EAS Faculty

CHIEF EDITOR

Prof. Dr. Muharrem EKŞİ

EDITORS

Assoc. Prof. Ömer Faruk GÜLEÇ

Assist. Prof. Altuğ KOÇ

VICE-EDITORS

Res. Assist. İlkem AYDIN MANDALAS

Res. Assist. Büşra ÇİL

FIELD EDITORS

Labor Economics and Industrial Relations Field Editor

Assoc. Prof. Hacı SARI

Econometrics Field Editor

Assist. Prof. Kevser TÜTER ŞAHİNOĞLU

Economics Field Editor

Assist. Prof. Ezgi AYDOĞAN

Business Management

Assist. Prof. Mehmet Can DEMİRTAŞ

Finance Field Editor

Assoc. Prof. Taner ERCAN

Political Science and Public Administration Field Editor

Assoc. Prof. İskender GÜMÜŞ

International Relations Field Editor

Assoc. Prof. İhsan Ömer ATAGENCİ

LANGUAGE EDITOR

Assist. Prof. Burcu TAŞKIN ÇÖMLEKÇİ

DESK EDITOR

Harun AÇIL, EAS Faculty Secretary

PUBLISHING BOARD

Prof. Dr. Alpaslan ÖZERDEM, George Mason University USA

Prof. Dr. Bauyrzhan OMAROV, L.N. Gumiyov Eurasia National University,
Kazakhstan

Prof. Dr. Desiree PANGERC, CIELS University, Italy

Prof. Dr. Farhang MORADY, Westminster University, UK

Prof. Dr. Dibyesh ANAND, Westminster University, UK

Prof. Dr. Alfredo SAAD-FİLHO, SOAS Londra University, UK

Prof. Dr. Julia DOBREVA, VUZF University, Bulgaria

Prof. Dr. Paul ZAREMBKA, New York University, USA

Assoc. Prof. Andrei NESTIAN, Alexandru Ioan Cuza University, Romania

Assoc. Prof. Mujib ALAM, Jamia Millia Islamia Central Universitesi, India

Assoc. Prof. Oleg B. ALEKSANDROV, Moscow State Institute-MGIMO
University, Russia

Assoc. Prof. Samaghan MYRZAİBRAİMOV, Osh State University, Kirghizistan

Assoc. Prof. Timur KOZUKULOV, Osh State University, Kirghizistan

Assoc. Prof. Valerij DERMOL, International School for Social and Business Studies,
Slovenia

Assist. Prof. Aarbakke VEMUND, Aristotelis University, Greece

Assist. Prof. Ebrar İBRAİMİ, Tetova University, Macedonia

Assist. Prof. Nassef Manabilang ADIONG, Philippines University, Philippines

Assist. Prof. Senem ÇEVİK, California University, USA

Dr. Adam SOFRONJEVIĆ, Belgrad University, Serbia

ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Hun Joo PARK, KDI School of Public Policy and Management, South
Korea

Prof. Dr. Ljiljana MARKOVIĆ, University of Belgrade, Serbia

Prof. Dr. Mike O'DONNELL, University of Westminster, UK

Prof. Dr. Georgios KATSANGELOS A., University of Thessaloniki, Greece

Prof. Shabir Ahmad KHAN, Peshawar University, Pakistan

Prof. Dr. Ata ATUN, Near East University

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI, METU

Prof. Dr. Kamer KASIM, Abant İzzet Baysal University

Prof. Dr. Mesut Hakkı CAŞIN, Yeditepe University

Prof. Dr. Sayın YORGUN, Istanbul University

Prof. Dr. Mehmet Seyfettin EROL, Ankara Hacı Bayram Veli University

Prof. Dr. Dilek DEMİRBAŞ, İstanbul University

Prof. Dr. Yaşar SARI, Abant İzzet Baysal University

Prof. Dr. Yerden KAZHYBEK, The Institute of Kazakhstan Language Science

Prof. Dr. Selami SEZGİN, Siirt University

Assoc. Prof. Akbota ZHOLDASBEKOVA, International Cooperation Eurasian
National University, Kazakhstan

Assoc. Prof. Marina LAPENKO, Saratov State University, Russia

Assoc. Prof. Semanur SOYYİĞİT Erzincan Binali Yıldırım University

Assoc. Prof. Bülent Sarper AĞIR, Adnan Menderes University

Assoc. Prof. Nuri Gökhan TOPRAK, Kırklareli University

Asst. Prof. John L. FROITZHEIM, Virginia Commonwealth University, USA

Asst. Prof. Steve ON, National Sun Yat-Sen University, Taiwan

Asst. Prof. Ali HUSEYİNOĞLU Trakya University

Asst. Prof. Emre OZAN, Kırklareli University

Asst. Prof. Gökhan ALBAYRAK, Kırklareli University

Asst. Prof. İskender KARAKAYA, Yozgat Bozok University

Asst. Prof. İsmail DÜLGEROĞLU, Kırklareli University

Asst. Prof. Özüm Sezin UZUN, İstanbul Aydın University

Dr. Vittorio Ferro, IRES, Italy

Dr. Aqil Mammadov, Azerbaijan State Un. of Economics, Azerbaijan

REPRESENTATTIVES ABROAD

Prof. Dr. Ata ATUN, Near East University, KKTC

Prof. Dr. Desiree PANGERC, CIELS University, Italy

Assoc. Prof. Mujib ALAM, Jamia Millia Islamia Central University, India Assoc.

Prof. Timur KOZUKULOV, Osh State University, Kirghizistan

Asst. Prof. Sheharyar KHAN, Iqra University, Pakistan

Dr. Derya BÜYÜKTANIR, George Washington University, USA

Erdis Mekonen FARIS, International University of Sarajevo, B. Herzegovina

Oktay KURTULUŞ, National Graduate Institute, GRIPS, Japan

CORRESPONDANCE-COMMUNICATION-PUBLISHING

Kırklareli University, Faculty of Economics and Administrative, Central Building-
2, B Block 3rd Floor Kayalı Campus, Kofçaz Road, KIRKLARELİ

Tel: 0 (288) 246 17 09; Fax: 0 (288) 246 17 71

iibfdergi@klu.edu.tr

<http://dergipark.org.tr/en/pub/klujfeas>

Kırklareli University Rectorate, Press and Public Relations & Publishing,

Rectorate Building C Block 3rd Floor Kayalı Campus, Kofçaz Road,
KIRKLARELİ

444 40 39, Int: 1035 - 1036 Fax: 0 (288) 212 96 79

halklaileskiler@klu.edu.tr, basimevi@klu.edu.tr

September 2024

2024 EYLÜL SAYISI HAKEMLERİ

PEER-REVIEWERS OF SEPTEMBER 2024 ISSUE

Prof. Dr. Nuray TEZCAN, <i>Haliç Üniversitesi</i>	Prof. Dr. Nuray TEZCAN, <i>Haliç University</i>
Prof. Dr. Onur EROĞLU, <i>Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi</i>	Prof. Dr. Onur EROĞLU, <i>Zonguldak Bülent Ecevit University</i>
Doç. Dr. Emre ÇITAK, <i>Hitit Üniversitesi</i>	Assoc. Prof. Emre ÇITAK, <i>Hitit University</i>
Doç. Dr. Erhan KILINÇ, <i>Selçuk Üniversitesi</i>	Assoc. Prof. Erhan KILINÇ, <i>Selçuk University</i>
Doç. Dr. Fatma OKUR ÇAKICI, <i>Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi</i>	Assoc. Prof. Fatma OKUR ÇAKICI, <i>Karamanoğlu Mehmetbey University</i>
Doç. Dr. Gökmen KANTAR, <i>Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi</i>	Assoc. Prof. Gökmen KANTAR, <i>Tekirdağ Namık Kemal University</i>
Doç. Dr. Mehmet Emin ERENDOR, <i>Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi</i>	Assoc. Prof. Mehmet Emin ERENDOR, <i>Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji University</i>
Doç. Dr. Simla GÜZEL, <i>Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi</i>	Assoc. Prof. Simla GÜZEL, <i>Tekirdağ Namık Kemal University</i>
Doç. Dr. Tuba IŞIK, <i>İstanbul Medipol Üniversitesi</i>	Assoc. Prof. Tuba IŞIK, <i>İstanbul Medipol University</i>
Doç. Dr. Zeynep HATİPOĞLU, <i>İstanbul Bilgi Üniversitesi</i>	Assoc. Prof. Zeynep HATİPOĞLU, <i>İstanbul Bilgi University</i>
Dr. Öğr. Üyesi Bahadır Sazak DOĞAN, <i>Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi</i>	Assist. Prof. Bahadır Sazak DOĞAN, <i>Tokat Gaziosmanpaşa University</i>
Dr. Öğr. Üyesi Esra YILDIZ, <i>Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi</i>	Assist. Prof. Üyesi Esra YILDIZ, <i>Karamanoğlu Mehmetbey University</i>
Dr. Öğr. Üyesi Murat JANE, <i>İstanbul Aydın Üniversitesi</i>	Assist. Prof. Üyesi Murat JANE, <i>İstanbul Aydın University</i>
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Burak ÇELEBİ, <i>Şırnak Üniversitesi</i>	Assist. Prof. Üyesi Mustafa Burak ÇELEBİ, <i>Şırnak University</i>
Dr. Öğr. Üyesi Nazmiye TEKDEMİR, <i>Kırıkkale Üniversitesi</i>	Assist. Prof. Üyesi Nazmiye TEKDEMİR, <i>Kırıkkale University</i>
Öğretim Görevlisi Dr. Şehnaz SAKICI, <i>Gaziantep Üniversitesi</i>	Lecturer Dr. Şehnaz SAKICI, <i>Gaziantep University</i>

KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ ve İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ

Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi; akademiye, bilime ve literatüre katkı sağlamak amacıyla 2012 yılında yayın hayatına başlamış olup, sosyal bilimler alanında disiplinler arası özgün araştırma makaleleri, derlemeleri, araştırma notları, teknik notları, kitap eleştirileri/incelemelemleri ve bilimsel nitelikli editöre mektupları yayımlayan uluslararası hakemli ücretsiz ve açık erişimli bir dergidir.

Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi; İşletme, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, İktisat, Ekonometri, İstatistik, Maliye, Siyaset Bilimi, Kamu Yönetimi ve Uluslararası İlişkiler alanıyla ilgili olan çalışmalarını kapsamaktadır. Derginin yayın dili Türkçe ve İngilizcedir. Derginin yayın periyodu Mart ve Eylül ayları olmak üzere yılda iki defadır.

KIRKLARELİ UNIVERSITY JOURNAL OF THE FACULTY OF ECONOMICS AND ADMINISTRATIVE SCIENCES

Kırklareli University Journal of the Faculty of Economics and Administrative Sciences (KLUJFEAS); is an international, peer reviewed, unpaid and open access journal that publishes original interdisciplinary research articles, reviews, research notes, technical notes, book reviews / reviews and letters to the scientific editor in the field of social sciences in order to contribute to academia, science and literature since 2012.

The journal accepts papers from Business, Labor Economics and Industrial Relations, Economics, Public Finance, Public Administration and International Relations disciplines. The language of the journal is Turkish and English. The publication period of the journal is twice a year, in March and September.

İNDEKS ve PLATFORMLAR

Güncel dizin bilgileri için <https://dergipark.org.tr/tr/pub/klujfeas/indexes> adresimizi ziyaret edebilirsiniz.

INDEX and PLATFORMS

For latest index informations you can visit our <https://dergipark.org.tr/en/pub/klujfeas/indexes> link.

İdealonline	Academic Journal Index
Crossref	iFocus
Paperity	International Scientific Indexing (ISI)
International Institute of Organized Research (I2OR)	Sobiad – Asos Indeks
Journal Factor	Google Scholar
WorldCat	Arastirmax
BASE	ResarchBib
Matriz de Información para el Análisis de Revistas (MIAR)	CiteFactor
The Directory of Open Access Journals (DOAJ)	Index Copernicus
RootIndexing	Eurasian Scientific Journal Index (ESJI)
Directory of Research Journals Indexing (DRJI)	Scientific Indexing Services (SIS)
	Publons

ÖNSÖZ

Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bünyesinde hazırladığımız dergimizin 2024 Eylül sayısı ile karşınızda olmaktan büyük mutluluk duyuyoruz. 2012 yılında yayın hayatına başlayan ve önde gelen uluslararası ve ulusal indeksler ile platformlar tarafından taranan dergimiz, Sosyal Bilimler alanındaki güncel tartışmaları takip eden eserleri yayınlamayı hedeflemektedir. Yeni sayımız için inceleme sürecinde olan on makaleden sekizinin değerlendirilmesi tamamlanmış olup bunlardan dördü hakemler ve Editör Kurulu tarafından uygun bulunarak bu sayıda yayımlanmak üzere kabul edilmiştir.

Her sayımızda olduğu gibi bu sayımızda da dergimize desteklerini esirgemeyen Rektörümüz Prof. Dr. Bülent ŞENGÖRÜR'e ve Dekanımız Prof. Dr. Raif CERGİBOZAN'a teşekkürlerimizi ve saygılarımızı sunarız. Ayrıca dergimize katkı sağlayan alan editörlerimize, yayın kurulumuza, dil editörümüze, yazarlarımıza ve hakemlerimize teşekkürlerimizi ve saygılarımızı sunarız.

Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Dergisi Editör Kurulu,
iibfdergi@klu.edu.tr

Baş Editör

Prof. Dr. Muharrem EKŞİ, Kırklareli Üniversitesi,
muharremeksi@klu.edu.tr

Editörler

Doç. Dr. Ömer Faruk GÜLEÇ, Kırklareli Üniversitesi,
omerfarukgulec@klu.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi, Altuğ KOÇ, Kırklareli Üniversitesi,
altugkoc@klu.edu.tr

Editör Yardımcıları

Arş. Gör. İlkem AYDIN MANDALAS, Kırklareli
Üniversitesi, ilkemaydin@klu.edu.tr

Arş. Gör. Büşra ÇİL, Kırklareli Üniversitesi,
busra.cil@klu.edu.tr

PREFACE

We are very glad to present the September 2024 issue of Kırklareli University Journal of the Faculty of Economics and Administrative Sciences (KLUJFEAS). Our Journal, which started broadcasting in 2012 and indexed by leading international and national indexes/platforms, aimed to publish researches following the current debates in the field of Social Sciences. In our new issue, eight of the ten articles in the review process have been evaluated and four of them have been approved by the peer-reviewers and the Editorial Board and accepted for publication in this issue.

As in every issue of our journal, we would also wish to express our sincere gratitude to our Rector Prof. Dr. Bülent ŞENGÖRÜR and our Dean Prof. Dr. Raif CERGİBOZAN for their unflagging support. Also, we would like to thank our field editors, editorial board, language editor, authors and peer-reviewers for their contribution.

Kırklareli University Journal of the Faculty of Economics
and Administrative Sciences Editorial Board,
iibfdergi@klu.edu.tr

Chief Editor

Prof. Dr. Muharrem EKŞİ, Kırklareli University,
muharremeksi@klu.edu.tr

Editors

Assoc. Prof. Ömer Faruk GÜLEÇ, Kırklareli University,
omerfarukgulec@klu.edu.tr

Assist. Prof. Altuğ KOÇ, Kırklareli University,
altugkoc@klu.edu.tr

Assistant Editors

Res. Assist. İlkem AYDIN MANDALAS, Kırklareli
University, ilkemaydin@klu.edu.tr

Res. Assist. Büşra ÇİL, Kırklareli University,
busra.cil@klu.edu.tr

YAZIM KURALLARI

Güncel kurallar için <https://dergipark.org.tr/tr/pub/klujfeas/writing-rules> adresimizi ziyaret edebilirsiniz.

Gönderilecek olan çalışmalarda tüm sayfa düzeninin gösterildiği Türkçe şablonumuz veya İngilizce şablonumuz esas alınmalı ve TR Dizin Kriterlerine uygun hazırlanmalıdır.

Gönderilen makalenin orijinal dili Türkçe ise Türkçe başlık, Türkçe öz, İngilizce başlık, İngilizce abstract, makalenin orijinal dili İngilizce ise İngilizce başlık, İngilizce abstract, Türkçe başlık, Türkçe öz yer almaz. Öz/Abstract kısımlarının altında anahtar kelimeler (keywords) yazılmalıdır. Öz/Abstract yazımında kısaltma kullanılmamalıdır. Öz/Abstract kısımları 9 punto olacak şekilde 200 kelimeyi aşmamalıdır. Makaleye ait başlık 14 punto, ilk harfleri büyük, bold (kalın) ve sayfaya ortala olarak yazılmalıdır. Öz/Abstract başlıkları, 10 punto, ilk harfleri büyük, bold ve sayfaya ortala olarak yazılmalıdır. Öz/Abstract birer sayfaya sığdırılmalı ve "Giriş" bölümü diğer sayfadan başlanmalıdır.

Gönderilen makaleler "Calibri Light" yazı tipinde, "10" yazı tipi boyutunda, Türkçe font kullanılarak ve "tek" satır aralığında yazılmalıdır. Metni oluşturan paragraflar arası boşlukları önce "Onk" sonra "6nk" olarak yazılmalıdır. Makale metni tablo ve şekillerle birlikte en çok 10.000 sözcük ve "makale yazım şablonunda" belirtilen ölçülerde (18*24 cm) olmalıdır. Sayfa yapısı alt 2 cm, üst 3 cm, sağ ve soldan 2,5 cm, cilt payı soldan 0 cm bırakılarak ve iki yana dayalı olarak yazılmalıdır.

Makale içerisindeki alt başlıklar "Calibri Light" yazı tipinde, "11" yazı tipi boyutunda olmalıdır.

Makalelerin şekil, grafik ve tabloların derginin belirttiği formata uygun olması gereklidir. Dipnotlar, grafikler ve tablolar olabildiğince atfı yapılan sayfada veya hemen devamında yer almalıdır. Grafik ve tabloların altındaki notlar bu materyalleri ana metne bakmaksızın anlaşılabilir hale getirme amacını taşımaz. Tablo ve şekil başlığı, sayfaya ortalanmış ve rakam ile sıralanarak Calibri Light yazı tipinde 10 punto ile yazılmalıdır ("Tablo 1." veya "Şekil 5." gibi...). Tablo ve şekiller sayfaya ortalanmış ve metin kaydırma özelliği kapalı olmalıdır. Tablonun altına düşülen "Not"lar italik yazılmalıdır.

Kaynaktan birebir alıntı yapıldıysa, kaynağa atıfta bulunurken sayfa numarası mutlaka Türkçe metinde kaynaklara atıfta bulunurken sayfa bilgisi için "s." kullanılmamalıdır. Örneğin Özçelik (2015, s. 182). İngilizce metinlerde ise "p." şeklinde kullanılmamalıdır.

Türkçe yazılan makalelerde kaynağından sonra 700-1000 kelime arası "Extended Abstract" eklenmelidir. İngilizce yazılan makalelerde tercihe bağlı olarak "Genişletilmiş Öz" eklenmelidir.

Makalelerde Türk Dil Kurumu'nun yazım kılavuzu ve yazım kuralları örnek alınmalıdır. Türkçe alışılmamış sözcükler kullanılırken ilk geçtiği yerde yabancı dildeki karşılığı parantez içinde verilmelidir.

İngilizce gönderilen makalelerin ve Türkçe gönderilen makalelerin İngilizce yazılmış bölümlerinin, gönderim öncesinde yetkin bir dil kontrolünden geçirilmiş olması gerekmektedir.

Kitap incelemelerinde; kitabın konusunu ve ana tartışmasını veren bir giriş bölümü yer almalıdır. Kitabın güçlü ve zayıf yönleri çeşitli/bilimsel bir perspektifte değerlendirilmelidir. Kitabın ilgili literatüre katkısına yer verilmelidir. Kitaptan doğrudan alıntılar sayfa numarası ile atıflandırılmalıdır. Ayrıca, gönderilecek kitap incelemelerinde akademik ve bilimsel yönleri olan eserler tercih edilmeli ve dergimizin daha önceki sayılarında incelenen kitaplar seçilmemesi gerekmektedir. Kitap incelemeleri için eser/kitap inceleme şablonu esas alınmalı ve APA kurallarına göre yazılmalıdır.

Gönderilen çalışmaların Dergi Etik Beyanı ve Yayın İlkeleri'ne uygun olması gerekmektedir.

Kaynakça bilgileri APA 6.0 ışığında aşağıdaki örneklerde olduğu gibi düzenlenmelidir:

a) Kitap;

a1) Tek yazarlı kitap:

Yazar Soyadı, A. (Yayın Yılı). *Kitap Adı*. Yayın Yeri: Yayınevi.

a2) Çok yazarlı kitap:

Yazar 1 Soyadı, A., Yazar 2 Soyadı, A., Yazar 3 Soyadı, A. (Yayın Yılı). *Kitap Adı*. Yayın Yeri: Yayınevi.

a3) Kitapta bölüm:

Yazar Soyadı, A. (Yayın Yılı). Eser Adı. Editör Soyadı, A. (Haz./Ed.), *Kitap Adı* (sayfa numaraları). Yayın yeri: Yayınevi.

a4) Çeviri kitaplar:

Yazar Soyadı, A. (Yayın Yılı). *Kitap Adı* (Çev. Soyadı, A.). Yayın yeri: Yayınevi, Kaynak Yaptın Yayın Yılı.

AUTHOR GUIDELINES

For latest guidelines you can visit our <https://dergipark.org.tr/en/pub/klujfeas/writing-rules> link.

All the studies to be sent should be prepared in accordance with our English article draft or Turkish article draft file and TR Index Criteria.

If the original language of the article is Turkish, Turkish title, Turkish abstract, English title, English abstract, if the original language of the article is English, English title, English abstract, Turkish title, Turkish abstract must be placed. Keywords should be written under the Abstract sections. Abbreviations should not be used in Abstract writing. Abstract parts should not exceed 200 words and 9 size font. The title of the article should be written in 14 font size, capital letters, bold and centered on the page. Abstract titles should be written in 11 points, capital letters, bold and centered on the page. Abstract should fit on one page and the "Introduction" section should start from the other page.

Submitted articles should be written in "Calibri Light" font, "10" font size, using Turkish font and "single" line spacing. The spaces between the paragraphs that make up the text should be written as Onk and then 6nk. The text of the article, together with the tables and figures, should be a maximum of 10,000 words and the dimensions specified in the "article writing template" (18*24 cm). The page structure should be written with the bottom 2 cm, the top 3 cm, the right and left 2.5 cm, the gutter 0 cm from the left and justified on both sides.

Subheadings in the article should be in "Calibri Light" font, in "11" font size.

The figures, graphics and tables of the articles must be in accordance with the format specified by the journal. Footnotes, graphs and tables should be placed on or immediately after the referenced page as much as possible. Notes under graphics and tables should be intended to make these materials understandable regardless of the main text. Table and Access titles should be centered on the page and sorted by numbers and written in Calibri Light font with 10 points (like "Table 1." Or "Figure 5."...). Tables and figures should be centered on the page and text wrapping feature should be turned off. "Notes" under the table should be written in italics.

If the source is quoted exactly, the page number must be given when citing the source. "s." for page information when referring to sources in Turkish text. For example, Özçelik (2015, s. 182). In English texts, "p." use should be preferred.

"Genişletilmiş Öz" can be added optionally for articles written in English.

The articles written in English and the English sections of the articles submitted in Turkish should be subjected to a proficient language check prior to submission.

In book reviews; there should be an introductory section giving the subject and main discussion of the book. The strengths and weaknesses of the book should be evaluated from a critical/scientific perspective. The contribution of the book to the relevant literature should be included. Direct quotations from the book should be cited with the page number. In addition, in the book reviews to be submitted, works with academic and scientific aspects should be preferred and books that have been reviewed in previous issues of our journal should not be selected. Book reviews should be based on the work/book review template and should be written according to APA rules.

The submitted manuscripts must comply with the Journal Ethics Statement and Publication Principles.

Bibliography information should be organized in the guidance of APA 6.0 as in the following examples:

a) Book;

a1) Single author book:

Author Surname, N. (Year of Publication). *Book Title*. Place: Publisher.

a2) Multi-author book:

Author 1 Surname, N., Author 2 Surname, N., Author 3 Surname, N. (Year of Publication). *Book Title*. Place: Publisher.

a3) Chapter in the book:

Author Surname, N. (Year of Publication). Title of work. Editor (Prep./ Ed.). *Book Name* (page numbers). Place: Publisher.

a4) Translation books:

Author Surname, N. (Year of Publication). Name of the Book (Translator Surname, N.). Place: Publisher, Year of the source publication.

a5) Elektronik kitaplar:

Yazar Soyadı, A. (Yayın Yılı). *Kitap Adı*. doi:

veya,

Yazar Soyadı, A. (Yayın Yılı). *Kitap Adı*. Kitap bağlantısı Erişim tarihi:

b) Kurum Yayınları:

Kurum Adı. (Yayın Yılı). *Yayın Adı*. Yayın Yeri: Yayınevi.

c) Tezler:

Yazar Soyadı, A. (Yayın Yılı). *Tez Adı* (Yüksek Lisans / Doktora Tezi). Enstitü Adı, Yer.

d) Yazarı Olmayan Eser:

Eser adı. (Yayın Yılı). Yayın Yeri: Yayınevi.

e) Bilimsel Dergi Makalesi:

Yazar 1 Soyadı, A., Yazar 2 Soyadı, A., Yazar 3 Soyadı, A. (Yayın Yılı). Makale Adı. *Dergi Adı, cilt(sayı)*, sayfa aralığı. Doi:

veya,

Yazar 1 Soyadı, A., Yazar 2 Soyadı, A., Yazar 3 Soyadı, A. (Yayın Yılı). Makale Adı. *Dergi Adı, cilt(sayı)*, sayfa aralığı. Makale bağlantısı Erişim tarihi:

DOI veya URL., çevrimiçi erişilen makaleler içindir.

f) Gazete Makalesi:

f1) Yazarı olan:

Yazar Soyadı, A. (Yıl, Ay Gün). Makale adı. *Gazete Adı*, sayfa aralığı.

f2) Yazarı olmayan:

Makale adı. (Yıl, Ay Gün). *Gazete Adı*, sayfa aralığı.

f3) Çevrimiçi:

Yazar Soyadı, A. (Yıl, Ay Gün). Makale Adı. *Gazete Adı*. Makale bağlantısı Erişim tarihi:

g) Bildiri:

g1) Yayınlanmış:

Yazar Soyadı, A. (Yayın Yılı). Bildiri Adı. Editör (Ed.). *Kitap Adı* (sayfa numarası). Yayın Yeri: Yayınevi.

g2) Yayınlanmamış ise:

Konuşmacı Soyadı, A. (Yıl, Ay). Bildiri Adı. *Toplantı Adı*. Kuruluş Adı, Toplantı Yeri.

h) Poster:

Yazar Soyadı, A. (Yıl, Ay). *Posterin Adı*. Toplantı Adı. Kuruluş Adı, Toplantı Yeri.

i) Ansiklopedi Maddesi:

Yazar Soyadı, A. (Yayın Yılı). Madde Adı. *Yapıtı Adı*, (cilt no: sayfa no). Yayın Yeri: Yayınevi.

j) Rapor:

Kurum Adı. (Yayın Yılı). *Rapor Adı* (Rapor No). Yayın Yeri: Hazırlayan Kuruluş.

veya

Yazar Soyadı, A. (Yayın Yılı). *Rapor Adı* (Rapor No). Yayın Yeri: Hazırlayan Kuruluş.

k) Yasa ve Yönetmelikler:

Yasa Adı. (Kabul Edildiği Yıl, Ay Gün). Yayın Adı, Sayı.

a5) Electronic books:

Author Surname, N. (Year of Publication). *Name of the Book*. Doi:

or,

Author Surname, N. (Year of Publication). *Name of the Book*. URL Date of Access:

b) Corporate Publications:

Name of the Institution (Year of Publication). *Title of Publication*. Place: Publisher.

c) Thesis:

Author Surname, N. (Year of Publication). *Thesis Title* (Master / PhD Thesis). Name of the Institute, Location.

d) Titles without Author:

Title (Year of Publication). Place: Publisher.

e) Scientific Journal Article:

Author 1 Surname, N., Author 2 Surname, N., Author 3 Surname, N. (Year of publication). Article Title. *Journal Name, volume(number)*, page range. doi:

or,

Author 1 Surname, N., Author 2 Surname, N., Author 3 Surname, N. (Year of publication). Article Title. *Journal Name, volume(number)*, page range. URL Date of access:

The DOI or URL are for articles accessed online.

f) Newspaper Article:

f1) With author:

Author Surname, N. (Year, Month Day). Article Name. *Newspaper Name*, page range.

f2) Without author:

Article Name. (Year, Month Day). *Newspaper Name*, page range.

f3) Online:

Author Surname, N. (Year, Month Day). Article Name. *Newspaper Name*. URL Date of access:

g) Proceedings:

g1) Published:

Author Surname, N. (Year of Publication). Name of the Paper. Editor (Ed.). *Book Title* (page number). Place: Publisher.

g2) Unpublished:

Speaker Surname, N. (Year, Month). Proceedings Name. *Meeting Name*. Institution Name, Meeting Place.

h) Poster:

Author Surname, N. (Year, Month). *Poster Name*. Meeting Name. Institution Name, Meeting Place.

i) Encyclopedia Article:

Author Surname, N. (Year of Publication). Article Name. *Name of Encyclopedia*, (volume no: page no) Place: Publisher.

j) Report:

Institution Name. (Year of Publication). *Report Name* (Report No). Place: Issuer.

or

Author Surname, N. (Year of Publication). *Report Name* (Report No). Place: Issuer.

k) Laws and Regulations:

Name of the Law. (Year Month Day of Acceptance). Publication Name, Issue.

YAYIN ETİĞİ, YAYIN İLKELERİ VE AYKIRI EYLEM BEYANI

Güncel beyanlar için <https://dergipark.org.tr/pub/klujfeas/policy> adresimizi ziyaret edebilirsiniz.

Kırkırlare Üniöersitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (Artık, "KLÜ İİBF Dergi" denilecektir), bilimsel araştırma ile ilgili olarak yayımlanan bağımsız bir yayındır ve yayın politikasını Editör Kurulu belirlemektedir. Bu bildiğe dergi imtiyaz sahibi, editörler, hakemler ve yazarların etik davranışlarını Dergi Yönergesi (<https://dergipark.org.tr/download/journal-file/27953>) çerçevesinde detaylı içermektedir. Derginin etik beyanı, Committee on Publication Ethics (COPE) beyan ve esaslarına dayanmaktadır ve bu kaynaklar www.publicationethics.org web adresinde ücretsiz olarak paylaşmaktadır.

A. DERGİ İMTİYAZ SAHİBİNİN SORUMLULUKLARI

1. Editöryal Bağımsızlık

KLÜ İİBF Dergi, herhangi bir kimse veya ticari ortaklarının etkisi olmadan editöryal kararların bağımsızlığını sağlanmasını taahhüt etmektedir.

2. Fikri Mülkiyet ve Telif Hakkı

KLÜ İİBF Dergi, dergide yayımlanan makalelerin yazar(lar)daki mülkiyet ve telif haklarını korur ve her makalenin yayımlanmış versiyonunun kaydını sağlamaktadır. KLÜ İİBF Dergi yayımlanmış her makalenin bütünlüğünü ve şeffaflığını sağlamaktadır.

3. Bilimsel Süistimlak

KLÜ İİBF Dergi, hileli yayın veya yayıncı intihali ile ilgili olarak daima uygun tedbirler almaktadır.

B. EDİTÖRLERİN SORUMLULUKLARI

1. Yayın ve Sorumluluk Kararı

KLÜ İİBF Dergi editörü, dergideki her şeyi kontrol altında tutmaktadır ve okuyucular ile yazarların ihtiyaçlarına cevap vermek için çaba göstermektedir. Editör ayrıca, dergiye gönderilen makalelerden hangilerinin dergide yayınlanacağını ve hangilerinin onur kırıcı yayın, telif hakkı ihlali ve intihal ile ilgili yasal gerekliliklere tabi politikalarla karar vermesinden sorumludur. Editör, yayın kararını verirken hakemler ile müzakere edebilir. Editör, içerik ve genel olarak yayın kalitesinden sorumludur. Editör adil ve uygun bir hakem süreci sağlamalıdır.

2. Tarafsızlık

Dergiye gönderilen makaleler daima, herhangi bir ön yargı olmaksızın değerlendirilmektedir.

3. Gizlilik

Dergiye gönderilen bir makale ile ilgili herhangi bir bilgi, editör tarafından yayın kurulu, hakemler ve dergi sahibi dışında herhangi bir kimseye ifşa edilmemelidir.

4. Çıkar Çatışmaları ve İfşa Etme

KLÜ İİBF Dergi editörü; yazarlar, hakemler ve editörler gibi taraflar arasındaki herhangi çıkar çatışmalarına izin vermez. Dergiye gönderilen bir makaledeki yayınlanmamış materyaller, yazarın sarıh bir yazılı onayı olmadan herhangi biri tarafından kullanılmamaktadır.

C. HAKEMLERİN SORUMLULUKLARI

1. Değerlendirme

Hakemler yazarların kökeni, cinsiyeti, cinsel eğilimi veya siyasal felsefesine bakılmaksızın eserleri değerlendirmektedirler. Hakemler ayrıca, dergiye gönderilen metinlerin değerlendirilmesi için adil bir kör hakemlik süreci sağlamaktadır.

2. Gizlilik

Dergiye gönderilen makalelere ilişkin tüm bilgiler gizli tutulmaktadır. Hakemler ve editör tarafından yetkilendirilmiş olanlar dışında başkaları müzakere etmemelidir.

3. İfşa Etme ve Çıkar Çatışması

Hakemlerin; yazarlar, fon sağlayıcılar, editörler vb. gibi taraflar ile menfaat çatışması bulunmamaktadır.

4. Editöre Destek

Hakemler, karar verme aşamasında editörlere yardım ederler ve ayrıca metinlerin iyileştirilmesinde yazarlara yardımcı olabilmektedirler.

PUBLICATION ETHICS AND MALPRACTICE STATEMENT

For latest declarations you can visit our <https://dergipark.org.tr/en/pub/klujfeas/policy> link.

Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences (KLÜJFEAS) is an independent publication with regards to scientific research and the editor decide its publication policy. The statement signifies the ethical behavior of the publisher, the editor, the reviewers and the authors, prepared within the framework of the Journal Regulations (<https://dergipark.org.tr/en/download/journal-file/27954>). The ethics statement for KLÜ JFEAS is based on COPE Code of Conduct and Best Practice Guidelines for Journal Editors and COPE Best Practice Guidelines for Journal Editors available at www.publicationethics.org.

A. DUTIES OF PUBLISHER

1. Editorial Autonomy

KLÜ JFEAS is committed to ensure the autonomy of editorial decisions without influence from anyone or commercial partners.

2. Intellectual Property and Copyright

KLÜ JFEAS protects author(s)' property and copyright of the articles published in the Journal and maintains each article's published version of record. KLÜ JFEAS provides the integrity and transparency of each published articles.

3. Scientific Misconduct

KLÜ JFEAS always takes all appropriate measures in respect to fraudulent publication or plagiarism the publisher.

B. DUTIES OF EDITORS

1. Decision on Publication and Responsibility

The editor of KLÜ JFEAS keeps under control everything in the journal and strives to meet the needs of readers and authors. The editor also is responsible for deciding which articles submitted to journal ought to be published in the journal, and may be guided by the policies subjected to legal requirements regarding libel, copyright infringement and plagiarism. The editor might discuss with reviewers while making publication decision. Editor is responsible for the contents and overall quality of the publication. Editor ought to provide a fair and appropriate two-side blinded peer-review process.

2. Objectivity

Articles that submitted to journal are always evaluated without any prejudice.

3. Confidentiality

Any information about a submitted article must not be disclosed by editor to anyone other than editorial staff, reviewers, and publisher.

4. Conflicts of Interest and Disclosure

The Editor of KLÜ JFEAS does not allow any conflicts of interest between the parties such as authors, reviewers and editors. Unpublished materials in a submitted article must not be used by anyone without the express written assent of the author.

C. DUTIES OF REVIEWERS

1. Evaluation

Reviewers evaluate manuscripts without origin, gender, sexual orientation or political philosophy of the authors. Reviewers also ensure a fair blind peer review of the submitted manuscripts for evaluation.

2. Confidentiality

All the information relative to submitted articles is kept confidential. The reviewers must not be discussed with others except if authorized by the editor.

3. Disclosure and Conflict of Interest

The reviewers have no conflict of interest with regard to parties such as authors, funders, editors and etc.

4. Contribution to Editor

Reviewers give help the editor in making decisions and may also assist the author in improving the manuscript.

5. Tarafsızlık

Objektif bir karar değerlendirmesi, daima hakemler tarafından yapılmaktadır. Hakemler, uygun destekleyici iddialarla, açık bir şekilde görüşlerini ifade etmektedirler.

6. Kaynakların Referansı

Hakemler ayrıca, kendi bilgileri dahilindeki yayınlanmış diğer herhangi bir makale ile dergiye gönderilen metin arasında herhangi önemli bir benzerlik veya örtüşme ile ilgili olarak editörü bilgilendirmektedir.

7. Değerlendirme

Hakemler, sistemde hazırlanan değerlendirme formu üzerinden işaretlemelerini ve notlarını alarak çalışmaya görüşlerini bildirirler. İsteğe yönelik olarak görüşler ayrıca makale dosyası üzerinde de belirtilip sisteme yüklenebilir.

D. YAZARLARIN SORUMLULUKLARI

1. Bildirme Standartları

Dergiye gönderilen bir metin özgün olmalıdır ve yazarlar, metnin daha önce herhangi bir dergide yayınlanmamış ve/veya telif hakkı izinleri alınmış olmasını sağlamalıdır. Araştırmanın verileri, makalede tam olarak belirtilmelidir. Dergiye gönderilen bir metin, başkalarının çalışmaya türetmesine izin vermek üzere yeterli detay ve referanslar içermelidir. Çalışma diğer yazarın önceden yaptığı bir çalışmadan türetiliyorsa (tez, bildiri, vb.) bu durum bilgilendirme olarak verilmelidir. Tüm bilim dallarında yapılan araştırmalar için ve etik kurul kararı gerektiren klinik ve deneysel insan ve hayvanlar üzerindeki çalışmalar ile izine tabii anket, mülakat, röportaj gibi araştırmalar için ayrı ayrı etik kurul onayı ve katılımcılardan izinler alınmış olmalı, bu onay ve izinler makalede belirtilmeli ve belgelendirilmelidir. Özellikle TR Dizin kriterleri gereği olarak, aşağıdaki araştırmaların dergimizde yayınlanabilmesi için Etik Kurul İzni gerekmektedir:

Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,

İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,

İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,

Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,

Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.

Ayrıca;

Olgu sunumlarında "Aydınlatılmış onam formu"nun alındığının belirtilmesi,

Başkalarına ait ölçek, anket, fotoğrafların kullanımı için sahiplerinden izin alınması ve belirtilmesi,

Kullanılan fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine uyulduğunun belirtilmesi gerekmektedir.

2. Özgünlük

Çalışmalarını dergiye göndermek isteyen yazarlar, çalışmalarının tamamen özgün olmasını sağlamalıdır ve literatürden elde edilen kelimeler ile cümleler uygun bir şekilde alıntılanmalıdır. Tüm çalışma dergi yazım kurallarna uygun olarak hazırlanmalıdır.

3. Birden Fazla Yerde Yayın

Yazarlar, aynı çalışmayı herhangi bir başka dergide yayınlanmak üzere göndermemelidirler. Aynı çalışmanın birden fazla dergiye eş zamanlı gönderilmesi etik olmayan bir davranış teşkil etmektedir ve kabul edilemez.

4. Kaynakların Referansı

Başkalarının çalışmalarıyla ilgili olarak uygun referanslar verilmelidir. Yazarlar, çalışmalarının belirlenmesinde etkili olmuş yayınlara referans vermemelidirler. Çalışma sürecinde kullanılan kaynakların tümü belirtilmeli ve kullanılmamış herhangi bir kaynak, kaynakçada yer almamalıdır.

5. Makale Yazarlığı

Makale yazarlığı, çalışmaya katkıda değer katkıda bulunan kişilerle sınırlı olmalıdır. Araştırma sürecine katılan başkaları var ise, bu kişiler katkıda bulunanlar olarak listelenmelidir. Yazarlık ayrıca, derginin editörü ile iletişim halinde olan yazışmadan sorumlu olan bir yazar içermelidir. Yazışmadan sorumlu yazar, tüm yardımcı yazarların makaleye dahil olmasını sağlamalıdır.

5. Objectivity

The objective judgment evaluation is always done by them. The reviewers express their views clearly with appropriate supporting arguments.

6. Acknowledgment of Sources

Reviewers ought to identify relevant published study that has not been cited by the authors. Reviewers also call to the editor's attention any substantial similarity or overlap between the manuscript and any other published paper of which they have personal knowledge.

7. Evaluation

Referees (Peer-reviewers) report their opinions for the study by marking and taking notes on the evaluation form (Sample Evaluation Form File) prepared in the system. Upon request, opinions can also be specified on the article file and uploaded to the system.

D. DUTIES OF AUTHORS

1. Reporting Standards

A submitted manuscript should be original and the authors ensure that the manuscript has never been published previously in any journal or all copyrighted permissions on the subject matter should be obtained. Data of the research ought to be represented literally in the article. A manuscript ought to include adequate detail and references to allow others to replicate the study. If the study is derived from a previous work of the author (thesis, paper, etc.), this should be given as acknowledgment. Ethics committee approval must be obtained for research conducted in all disciplines and for studies on clinical and experimental humans and animals requiring ethical committee decision, approval and permission must be obtained from the participants for researches such as surveys, interviews. This approval should be stated and documented in this article. Due to TR Index criteria authors place their permissions in article which includes;

All kinds of research conducted with qualitative or quantitative approaches that require data collection from participants using questionnaires, interviews, focus group work, observation, experiment, interview techniques,

Use of humans and animals (including material / data) for experimental or other scientific purposes,

Clinical trials on humans,

Research on animals,

Retrospective studies in accordance with the law on protection of personal data.

Also;

Stating that "informed consent form" was obtained in case presentations,

Obtaining and indicating permission from the owners for the use of scales, surveys and photographs belonging to others,

It should be stated that the copyright regulations are complied with for the intellectual and artistic works used.

2. Originality

The authors who want to submit their study to the journal must ensure that their study entirely original and the words and sentences getting from literature should be appropriately cited. Articles should be prepared in accordance with the journal author guidelines.

3. Multiple Publications

Authors should not submit the same study for publishing any other journals. Simultaneous submission of the same study to more than one journal is unacceptable and constitutes unethical behavior.

4. Acknowledgment of Sources

Convenient acknowledgment of the study of others has to be given. Authors ought to cite publications that have been efficient in determining the study. All of the sources that used process of the study should be remarked. An unused resource should not be included in the bibliography.

5. Authorship of a Paper

Authorship of a paper ought to be limited to those who have made a noteworthy contribution to study. If there are others who have participated process of the research, they should be listed as contributors. Authorship also includes a corresponding author who is in communication with editor of a journal. The corresponding author should ensure that all appropriate coauthors are included on a paper.

6. İfşa Etme ve Çıkar Çatışmaları

Finansal destek ile ilgili tüm kaynaklar açıklanmalıdır. Tüm yazarlar, çalışmalarının oluşturulması sürecinde yer alan çıkar çatışmasını ortaya koymalıdır.

7. Yayımlanmış Çalışmalardaki Temel Hatalar

Yazarlar göndermiş oldukları çalışmalarında dikkat çekici bir hata bulduklarında, bu hata ile ilgili olarak derhal dergiyi bilgilendirmek zorundadırlar. Yazarların, hataların düzeltilmesini sağlamak üzere editör ile birlikte çalışma yükümlülükleri vardır.

8. Sorumluluk

Dergide yayınlanacak eserlerin her türlü sorumluluğu tamamıyla yazara/yazarlarına aittir.

9. Rıza

Dergiyi makale gönderen yazar(lar) derginin etik beyanlarını ve yazım kurallarını kabul etmiş sayılmaktadır.

E. DERGİ İŞLEYİŞİ

1. Eser Gönderimi

Tüm eserler, Dergipark sistemi (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kluifcas>) üzerinden gönderilmeli ve tüm işlemler Dergipark sisteminden yürütülmelidir. Değerlendirme süreçlerine ilişkin tüm iletişim Dergipark sistemi ile gerçekleştirilir.

2. İnceleme ve Değerlendirme

Dergiyi gönderilen makaleler, öncelikle Editörler Kurulu tarafından bilimsel içerik ve şekil bakımından ön inceleme tabi tutulur. Editörler Kurulu, yayınlanabilecek nitelikte bulmadığı veya yazım kurallarına uygun hazırlanmayan makaleleri hakemlere göndermeden ret kararı verme hakkına sahiptir. Değerlendirmeye alınabilecek olan makaleler, incelenmek üzere iki ayrı hakeme (kör hakem) gönderilir. İki hakemin görüşleri bir ret bir kabul şeklinde gerçekleşirse, çalışma üçüncü bir hakeme gönderilir. Editörler Kurulu, hakem raporlarını dikkate alarak makalelerin yayınlanmak üzere kabul edilip edilmemesine karar verir.

3. Genel Esaslar

a. Yazarlardan ve okurlardan herhangi bir ücret talep edilmediği gibi, herhangi bir muhataba ödeme yapılmamaktadır.

b. Çift yönlü kör hakem uygulaması kullanılmaktadır. Yazarlar, hakemleri; hakemler, yazarları bilmemektedir.

c. Benzerlik taraması Dergipark ile entegre çalışan İntihal.net sistemi aracılığıyla yapılmaktadır. Çalışmaların niteliğine ve alıntı yoğunluğuna göre, %15 oranı altında benzerliğe sahip çalışmalar değerlendirme aşamasına alınacak, %15 ile %30 arasında benzerlik oranına sahip çalışmalar değerlendirmeye alınarak incelemeye tabi tutulacaktır. %30 üzerindeki oranlara sahip çalışmalar değerlendirmeye alınmayacak, yazara düzenlenmesi için iade edilecek veya reddedilecektir. Benzerlik oranlarından bağımsız olarak her çalışma kendi özelinde incelemeye alınacak, gerektiği takdirde yazara düzenlenmesi için iletilebilecektir.

6. Disclosure and Conflicts of Interest

All sources of financial support should be disclosed. All authors ought to disclose a meaningful conflict of interest in the process of forming their study.

7. Fundamental Errors in Published Works

If authors find out a remarkable error in their submitted study, they have to instantly inform it. Authors have a liability to cooperate with editor to provide corrections of errors.

8. Responsibility

All kinds of responsibility for the works to be published in the journal belongs entirely to the author(s).

9. Consent

The author(s) who submit an article to the journal are deemed to have accepted the journal's ethical statements and rules of writing.

E. JOURNAL PROCESSES

1. Sending Article

Studies must be sent via Dergipark website (<https://dergipark.org.tr/en/pub/kluifcas>). All communication related to article submission and evaluation processes is carried out with Dergipark system.

2. Review

Papers are firstly checked for their eligibility for technical and journal's style. The manuscripts that do not suit journal's standards or not suitably correspond to the scope journal are refused with unexplained reason. Manuscripts that are found suitable for peer review will be assigned to two expert reviewers (blind review). If one of the reviewer's decision is rejection and the other one's is acceptance, then the article is sent to third reviewer. The final decision to accept or reject a manuscript will be made by the Editorial Boards. After the review process, the Editorial Boards will inform the authors of acceptance, rejection or necessity of revision of the manuscript.

3. Principles

a. The journal is not charging any submission or processing fee from authors or readers. Also no payment is made to anyone.

b. The journal is using double-blind review policy. Authors and referees doesn't know each other.

c. Plagiarism check is performed through the İntihal.net system integrated with Dergipark. Studies with a similarity rate below 15% will be taken into the evaluation stage, between 15% and 30%, depending on the field of the studies and the quote density, will be evaluated and examined. Studies with a rate above 30% will not be evaluated, they will be returned to the author for editing or rejected. Regardless of the similarity rates, each study will be examined on its own, and if necessary, it can be sent to the author for editing.

AÇIK ERİŞİM POLİTİKASI, TELİF HAKLARI VE CC LİSANSI

Güncel politikalar için <https://dergipark.org.tr/tr/pub/klujfeas/page/8071> adresimizi ziyaret edebilirsiniz.

Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, açık erişimli bir dergi olup, Budapeşte Açık Erişim Girişimi'nden yana yayın politikası izlemektedir. Bu anlamda derginin hiçbir aşamasında ücret talep edilmemektedir. Derginin tüm arşivi çevrimiçi olarak ücretsiz bir şekilde herkese açıktır.

Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Creative Commons Atıf-AynıLisanslaPaylaş 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi dergide yayımlanan makaleye uygun atıfta bulunulması şartıyla makalenin yazar(lar)daki haklarına herhangi bir kısıtlama getirmemektedir. Çalışmanın tüm telifi, çalışmanın yazar(lar)ı üzerinde kalmaya devam eder, dergi gönderilen çalışmayı sınırsız bir şekilde yayımlama ve kullanma hakkını edinir.

Dergide yayımlanmak üzere gönderilen makale/çalışma ile beraber tüm yazar(lar) dergi;

Yayın Etiği, Yayın İlkeleri ve Aykırı Eylem Beyanı'nı (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/klujfeas/policy>),

Açık Erişim Politikası, Telif Hakları ve CC Lisansı'nı (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/klujfeas/page/8071>),

Yazım Kuralları'nı (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/klujfeas/writing-rules>),

kabul etmiş olur ve Telif ve Yayın Hakları Formu (<https://dergipark.org.tr/tr/journal/1439/file/339/download>) tüm yazarlar tarafından imzalanır.

OPEN ACCESS POLICY, COPYRIGHTS AND CC LICENSE

For latest policies you can visit our <https://dergipark.org.tr/en/pub/klujfeas/page/8071> link.

Kırklareli University Journal of the Faculty of Economics and Administrative Sciences (KLJFEAS) is an open-access journal and follows the publication policy of the Budapest Open Access Initiative. In this sense, no fee is charged at any process of the journal. The entire archive of the journal is available online to everyone without any fee.

Kırklareli University Journal of the Faculty of Economics and Administrative Sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

Kırklareli University Journal of the Faculty of Economics and Administrative Sciences does not impose any restrictions on the rights of the article in the author(s), only with the condition provided that the published article is cited appropriately. All copyrights of the work remains on the author(s), and the journal acquires the rights to publish and use the submitted work unlimitedly.

It is deemed to have accepted that all author(s) of articles/works submitted for publication in the journal all of these;

Publishing Ethics, Publishing Principles and Malpractice Statement (<https://dergipark.org.tr/en/pub/klujfeas/policy>),

Open Access Policy, Copyrights and CC License (<https://dergipark.org.tr/en/pub/klujfeas/page/8071>),

Author Guidelines (<https://dergipark.org.tr/en/pub/klujfeas/writing-rules>) with also;

Copyright and Publication Rights Form (<https://dergipark.org.tr/tr/journal/1439/file/2729/download>) is signed by all authors.

İÇİNDEKİLER

CONTENTS

Makaleler | Articles

Mahmut Umut Ferman AKBULUT.....	67-92
Türkiye'de Birleşme Partilerinin Seçim Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme <i>An Evaluation on the Election Results of Unification Parties in Turkey</i>	
Gizem ŞAHİN & Hatice Şebnem SEÇER.....	93-126
Sağlık Çalışanlarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri Hakkında Bir Analiz: İzmir Örneği <i>An Analysis On Digital Literacy Levels Of Health Employees: The Case Of İzmir</i>	
Birol UBAY.....	127-158
Vergi Planlamasının Karanlık Yüzü: Agresif Vergi Planlaması <i>The Dark Side of Tax Planning: Aggressive Tax Planning</i>	
Mustafa ERBİR.....	159-176
Personel Güçlendirme Değişime Direnci Etkiler Mi? Hemşireler Üzerinde Bir Araştırma <i>Does Employee Empowerment Affect Resistance to Change? A Study on Nurses</i>	

Türkiye'de Birleşme Partilerinin Seçim Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme

Mahmut Umut Ferman AKBULUT¹

Öz

Makale Türü

Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi

24.02.2024

Kabul Tarihi

24.07.2024

DOI

10.53306/klujfeas.1442240

Çağın gereklerine ve değişen siyasal yaşama ayak uydurabilme noktasında partilerin bir kısmı kapanma yoluna giderken diğer partiler bu durumlara uyum sağlayabilmek ve çözümler üretebilmek için birtakım politikalar izlemiştir. Bu kapsamda bazı partiler farklı partiler ile yeni bir çatı altında birleşmeyi tercih ettikleri gibi parti içinden sivrilmiş kişiler aracılığıyla yeni parti kurmaya yönelik tercihlerde de buldukları gözlenmiştir. Bu süreçlerde kimi partilerin tercihleri ise daha önceki dönemlerde siyasal yaşamda var olan partinin varisi olarak devam etmelerini ifade eden halef partilerine özgü olmuştur. Bu çalışma, yeni parti kavramlaştırılması altında ele alınan ve siyasal yaşamın şekillenmesinde önemli etkileri olan birleşme partilerini kapsamaktadır. Birleşme partileri her ne kadar siyasal yaşamın gelişmesinde derin izler bıraksa da çalışma hayatında geniş çaplı bir araştırma konusuna dahil olmamıştır. Çalışma, bu alanda mevcut eksikliği tamamlamak ve yeni çalışmalara kaynak olmak niyetindedir. Bu kapsamda çalışmada ilk olarak birleşme partileri hakkında genel bilgiler aktarılmakta ve takip eden süreçte Türk siyasal yaşamında yer alan birleşme partileri örnekleri üzerinde durulmaktadır. Son olarak da seçim dönemlerinde birleşme partilerinin durumunun değerlendirilmesi ve başarısızlıklarına etki eden faktörlerin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar sözcükler: Birleşme partileri, Türkiye Genel seçimleri, Seçim sonuçları, Cumhuriyetçi köylü millet partisi, Cumhuriyetçi güven partisi, Sosyal demokrat halkçı partisi.

¹ Doktora Öğrencisi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, umutferman6106@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0379-8340

An Evaluation on the Election Results of Unification Parties in Turkey

Mahmut Umut Ferman AKBULUT²

Abstract

In order to keep up with the requirements of the age and the changing political life, some of the parties have resorted to closure, while other parties have followed certain policies in order to adapt to these situations and to produce solutions. In this context, it has been observed that some parties have preferred to merge with different parties under a new roof, as well as preferring to establish a new party through factional individuals who have become prominent within the party. In these processes, the preferences of some parties have been specific to successor parties, which means that they continue as the heir of the party that existed in political life in previous periods. This study covers merger parties, which are handled under the new party conceptualisation and have important effects on the shaping of political life. Although merger parties have left deep traces in the development of political life, they have not been the subject of a large-scale research in the field of study. This study aims to complete the existing deficiency in this field and to be a source for new studies. In this context, the study first provides general information about merger parties and then focuses on the examples of merger parties in Turkish political life. Finally, it is aimed to evaluate the situation of merger parties during election periods and to examine the factors affecting their failure.

Key words: Merges party, General elections in Turkey, Elections results, Republican peasant nation party, Republican trust party, Social democratic populist party).

Article Type

Research Article

Application Date

24.02.2024

Acceptance Date

24.07.2024

DOI

10.53306/klujfeas.1442240

² Ph.D. Student, Mehmet Akif Ersoy University, Institute of Social Sciences, Political Science and Public Administration, umutferman6106@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0379-8340

Giriş

Türkiye Cumhuriyeti'nin Osmanlı Devleti'nden başlayan siyasal yaşamı zamanla gerçekleşen devrimler ve modernleşme akımları çevresinde bir takım değişime uğramıştır. Takip eden süreçte tek partili ve çok partili yaşam deneyimlerinin yanında askeri müdahaleler, muhtıralar, parti kapatma eylemleri geçirmiş ve demokrasiye geçiş aşaması biraz sancılı süreçler neticesinde gerçekleşmiştir. Yaşanan bu gelişmeler karşısında siyasi partilerin tutumu gerek seçimlere özgü gerekse de hem parti içi hem de parti dışı bir dizi çözüm stratejilerini içeren plan ve programlara yönelik olmuştur.

Türk siyasi hayatında siyasi partiler genelde parlamento içinde siyasi partilerin bölünmesiyle ya da başka bir siyasi partiden ayrılarak ortaya çıkmaktadır. Doktrin partileri ve ideolojik partiler bu çerçevenin dışında tutulursa siyasi yelpazenin sağ ve sol eksenlerinde yer alan siyasi partiler var olan bir partinin içinden çıktığı tespit edilmektedir (Duran ve Aksu, 2009, s. 143). Mevcut siyasal sistemde var olan partilerin içerisinden birtakım nedenlerden ötürü bölünmeler veya ayrılmalar yönünde bir eğilim görülmekle beraber, bazı siyasi partilerin tek bir parti altında birleşerek siyasi yaşama birlikte devam etmeleri yönde eğilimler de görülmektedir (Karadeniz, 2023, s. 84). Siyasi partiler ortaya çıkmaya ve gelişmeye başladıkları dönemlerin ardından partilerin kökenlerini ve meydana gelme süreçlerini izah etmeye yönelik birçok teori ortaya çıkmıştır. Tipolojik olarak parti değerlendirmeleri siyaset bilimcileri tarafından yapılmış, partilerin üye sayısı ve siyasi yapısı gibi faktörlere bağlı olarak sınıflar belirmiştir (Çakıcı ve Bayraktar, 2020, s. 391-392). Demokratik siyasal sistemin oluşmasında önemli bileşenlerden biri olarak kabul edilen siyasal partileri, siyaset bilimi literatürünün geleneksel tipolojileri ile açıklamanın yanında sistem içerisine yeni eklenenlerin de dikkate alınarak değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Bu değerlendirme neticesinde literatürde hizip partilerinin, birleşme partilerinin ve halef (devam) partilerinin de yeni parti şeklinde sınıflandırıldığı görülmektedir (Savut, 2021, s. 174-177).

Bu çalışmada, iki veya daha fazla bağımsız partinin ortak amaç ve hedefler doğrultusunda bir araya gelip yeni bir parti çatısı altında faaliyet ve programlarını yürütmesiyle oluşan birleşme partileri hakkında ilk olarak genel bilgiler sunulmaktadır. Ardından bu tanımlama çerçevesinde oluşan birleşme partilerinin Türk siyasetinde örnekleri ve Türk siyasetindeki genel seçim sonuçlarına göre durumunun incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda oluşturulması planlanan çalışmayı kapsayacak literatürler incelendiğinde yapılan çalışmaların daha çok parti içi hizipleşme, hizip partiler ve halef partiler ile birlikte seçim dönemi ittifaklarını kapsamakta olup doğrudan çalışmaya ilişkin eksiklikler göze çarpmaktadır. Bu noktadan hareketle çalışmada, Türk siyasetinde birleşme partileri hakkında var olan eksiklikler ile bu eksikliklerin doldurulması için gerekli özveri ve önerilere ilişkin bilgiler sunulmakla beraber, birleşme partilerin başarısızlığına neden olan durumlar incelenerek elde edilen bilgiler neticesinde gelecekteki çalışmalara yol göstermesi hedeflenmektedir. Ek olarak çalışmada birleşme partisi örneği olarak incelenen CKMP'nin 1969 yılında gerçekleşen olağanüstü kongresinde parti ismi MHP olarak değişmiş ve bu değişimin ardından gerçekleşen seçimlere katılan MHP, birleşme partisi örneği olarak değerlendirilmemiştir.

1. Birleşme Partiler

Birleşme partileri, siyaset bilimciler tarafından nadiren incelenen bir olay ve akademik çevrelerde eksikliği olan bir olgudur. Bu durum muhtemelen siyaset biliminde daha çok odak noktası kaçınılmaz olarak parti liderleri ve onların müzakere becerileri üzerine yoğunlaşmakla birlikte, resmi ve ekonomik teoriler kullanılarak ayrıntılı bir şekilde incelenmiş olan parlamenter parti koalisyonlarını kapsamaması, bu konuda neden çok az teorik çalışma olduğunu açıklayan nedenlerden biridir (Belenger, 2005, s. 1- 2). Akademik ilgisizliğin bir diğer nedeni olarak Batı Avrupa parti sistemlerinde parti birleşmelerinin çok fazla olmaması belirtilmektedir. Bu duruma, tüm savaş sonrası Batı Avrupa parti sistemleri için 1945 ve 1987 yılları arasındaki uzun dönemde sadece 18 parti birleşmesi örneği gösterilmektedir. Bu gözlemin ötesinde, tüm parti birleşmelerinin yüzde 44 gibi büyük bir kısmının aslında sadece Finlandiya ve İtalya gibi iki ülkede gerçekleştiğini bildirmektedir (Coffe ve Torenvlied, 2008, s. 1). Aslında, parti birleşmelerinin görece durumu göz önüne alındığında siyaset bilimcilerin çoğunlukla ittifak oluşumu tartışmalarından yola çıkarak geçici açıklamalar yapma eğiliminde oldukları görülmektedir. Öncelikle siyasi partilerin birleşmesinin seçim öncesi veya seçim sonrası ittifak oluşumuyla eşdeğer olmadığını belirtmek önemlidir (Saka ve Amusan, 2018, s. 206). Seçim ittifakı, siyasal aktörler arasında genel ya da yerel seçimlerden asgari düzeyde fayda elde edebilmek için kurulan geçici birliktelikleri ifade etmektedir (Savut, 2020, s. 34) Aynı zamanda ittifak içindeki partiler ayrı kimliklerini, sembollerini ve örgütsel yapılarını da korumaktadır. Birleşme düzenlemesi içindeki siyasi partiler, birleşme gerekliliğinin bir parçası olarak yapılarını yıkmak; yeni kimlik, sembol ve yapı için önceki kimlik ve sembollerinden vazgeçmek zorundadır. Dolayısıyla partilerin birleşmesi bağlamsal, yasal ve gerçek anlamda ittifaktan farklıdır. İttifakın çağrıştırdığı geçici bir çalışma düzeninden ziyade bir siyasi birleşme partisi; iki veya daha fazla siyasal kuruluşun ortak ideolojiler, ortak hedefler veya stratejik nedenlerden dolayı tek bir siyasi parti haline geldiği bir birlikteliği öngörmektedir. Bu birleşme genellikle farklı siyasi grupların veya partilerin seçilmiş ideolojileri, genel hedefleri veya stratejik nedenlerden dolayı bir araya gelmeleriyle gerçekleşmektedir (Saka ve Amusan, 2018, s. 206).

Birleşme partileri hakkında var olan belirsizliği ve tartışmayı ortadan kaldırmak adına, doldurulması amaçlanan siyasal boşluğun ne olduğunu da ifade edecek daha net bir tanımlama ihtiyacı söz konusudur. Bu bilgiler doğrultusunda birleşme partileri, amacının ne olduğuna bakılmaksızın iki veya daha fazla bağımsız siyasal partinin tek bir parti altında birleşmesini sonucu oluşan partiler olarak tanımlanmaktadır (Savut, 2021, s. 177-179). Bir başka ifadeye göre ise birleşme partileri, siyasi partilerin baskın bir partiyi yerinden etmek ya da güçlü muhalefet oluşturmak için seçim yarışlarında kazanma konusundaki yetersizliklerini, eksikliklerini, tecrübelerini, başarılarını vb. olumlu-olumsuz durumlarını, daha güçlü bir siyasi varlık oluşturulmak üzere bir ya da daha fazla siyasal partinin uzlaşarak yeni bir çatı altında birleşmesi veya bütünleşmesini kapsamaktadır (Nwozor vd., 2019, s. 240).

2. Türk Siyasetindeki Birleşme Parti Örnekleri

Uzun bir tek parti döneminin ardından gerek iç dinamikler tarafından gerekse de dış dinamikler tarafından gerçekleşen talep ve görüşlerin ardından 1946 yılında “Demokrat Parti”

kurulmuştur. 1950 yılında gerçekleşen genel seçimlerde DP’nin iktidara gelmesi ve çok partili hayata geçiş Türk siyasal yaşamına yeni bir soluk getirmiştir (Gündüz, 2007, s. 1-12). Fakat Demokrat Parti’nin ilk iki iktidar dönemine göre üçüncü iktidar döneminde izlediği bazı politikalar siyasal yaşam açısından gerilimin tırmanmasına neden olmuştur. Yaşanan bu süreçte muhalefet partilerin birbiriyle ilişkileri ve yakınlaşmaları hız kazanmıştır (Duran ve Aksu, 2009, s. 148). Türkiye Köylü Partisi yayınladığı bildiriyle Türk siyasetinde DP ve CHP haricinde üçüncü bir büyük partinin yer alması gerektiğini belirtmiştir (Şişik, 2019, s. 47). Bunun üzerine Cumhuriyetçi Millet Partisi genel başkanı Osman Bölükbaşı ile Türkiye Köylü Partisi başkanı Tahsin Demirbay İstanbul’da iki partinin birleşmesi için bir toplantı gerçekleştirmiştir (Bölük, 2019, s. 16). Demokrat partinin egemenliğine karşı güç oluşturmak ve siyasete yenilik getirmek için 1958 yılında Türkiye Köylü Partisi ile Cumhuriyetçi Millet Partisi yeni bir parti ve yeni bir logo altında birleşerek Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi’ni kurmuşlardır. Bu durum Türk siyasetinde ilk birleşme partisi örneği olup, siyasi kültürüne yeni oluşumların eklenmesine neden olmuştur (Duran ve Aksu, 2019, s. 146).

Birleşme partileri üzerinde bir diğer önemli gelişme, 1960 yılında gerçekleşen Askeri darbenin ardından gelişen siyasal ortamda CHP’nin birtakım politikalarında yenilik yapmak üzere şekillenmiştir. Bülent Ecevit’in öncülük ettiği bu yenilik anlayışında, başta iç siyasette TIP olmak üzere sol ideolojini temsil edebilecek ve yönlendirilebilecek oluşumların sahne alması için “Ortanın Solu” görüşünü benimsenmesi ve bir ideolojik mücadeleye dönüştürmek üzere partinin düşüncesinde yer alması gerektiği belirtilmiştir (Savut, 2022b, s. 79). 1965 yılında kongrede partinin yeni çizgisi “Ortanın Solu” olarak ilan edilmesinin ardından gerek parti içi gerekse de parti dışından bu yeni politikaya karşı tepkiler yükselmiştir. 1965 yılındaki genel seçimlerinde partinin oy kaybetmesi bu tepki ve huzursuzluk ortamını giderek tırmanmasına neden olmuştur (Bozkır, 2007, s. 276). CHP’nin ileri gelenleri ve kıdemlileri, “Ortalın Solu” çizgisi ile partide giderek konumu yükselen Bülent Ecevit durumunda rahatsız olmuş ve Kemal Satır önderliğinde muhalif bir tutum sergilemeye eğilimine yönelmişlerdir. Parti içindeki kargaşalar, 19. Kurultay öncesindeki Parti Meclisi toplantısında Kemal Satır hakkında atılan iddia ile tekrar alevlenmiştir. Atılan bu iddia karşısında İnönü’nün “Bu iddia haksız ve mesnetsizdir” diye kürsüde Kemal Satır’ı kollayan çıkışı, partideki “Ortanın Solu” grubunun İnönü’ye karşı cephe almasına neden olan bir krizi yaratmıştır. CHP giderek üstünlüklerini ve ağırlıklarını artıran “Ortanın Solu” grubu, kadrolarını yenileme ve tasfiye etme kararıyla birlikte, 20. Kurultaydan mutlak bir galibiyeti ayrılmasının ardından İnönü istifa etmiştir. Bülent Ecevit’in Başkan seçilmesiyle devam eden süreçte, Kemal Satır da CHP’den istifa ederek, partiden ayrılanlarla beraber Cumhuriyetçi Parti’yi kurmuştur (Şendal, 2020, s. 286-292). “Ortanın Solu” düşüncesine karşı olduklarını beyan eden bir diğer kesim ise sonraki zamanlarda ismi “Sekizler Hareketi” olarak anılan parti içinden istifa eden 8 kişi olmuştur (Bozkır, 2007, s. 276-278). Turhan Feyzioğlu önderliğinde 8 Parti Meclisi üyesi bildiriye kabul edemediğini beyan etmiş ve Turan Feyzioğlu ile birlikte toplamda 48 kişi CHP’den ayrılarak Güven Partisi’ni kurmuştur (Özgişi, 2011, s. 172-173). GP’nin CHP’den ayrılış nedenleri arasında “Ortanın Solu” düşüncesi ve bu düşüncenin CHP’ni giderek sola kaydırması tezi ilk sıralarda yer almıştır. 1965 yılından itibaren Dünya genelindeki siyasi iklimin sol kesime doğru kaymasına paralel olarak Türkiye’de sol kesim ve tarafları etkili olmaya başlamıştır. Bu kesime karşı bir güç oluşturma düşüncesi GP’nin parti politikasını merkezi konumdan sağa doğru

değiştirmiştir. GP, kuruluşu itibarıyla üçüncü siyasi kuruluş olarak doğmuştur. Bu kimliğini 1968 Cumhuriyet Senato seçimleri ile 1969 genel seçimlerinden üçüncü parti olarak çıkmasıyla korumuş fakat gerek AP'ye gerekse de CHP'ye alternatif bir parti konumuna yükselememiştir. Siyasi yelpazede yeni ve iddialı olarak Demokratik Parti ve Milli Nizam Partisi'nin yer alması GP'yi hareketlendirmiştir. GP, 1968 ve 1969 seçimlerinde kendilerine oy verenlerin "milliyetçi ve mukaddesatçı" söylemleri parti ve parti yöneticileri etkilemiştir. Parti içi yapılan görüşmeler sonucunda bu kesimlere hitap edebilmek ve oylarını alabilmek için parti adında değişikliğe gidilmesi uygun görülmüştür. 1970'lere doğru gelirken MP ve YTP'nin gün geçtikçe kan kaybediyor oluşu ve CG'nin daha büyük bir kesime hitap etme fikri partilerin arasında birleşme haberlerinin sıklıkla anılmasına sebep olmuştur (Bozkır, 1996, s. 129-130). GP'nin olağanüstü kongresinde "Milliyetçi Cephe" altında birleşmenin görüşülmesi için MP ve YTP'nin başkanları kongreye çağrılmıştır. Kongrede olumlu başlayan görüşmeler olsa da "Milliyetçi Cephe" birleşmesi istenen düzeyde gerçekleşmemiştir. MP genel başkanı Osman Bölükbaşı ve bir kısım GYK üyeleri GP ile birleşme kararından vazgeçmişlerdir. Fakat MP içindeki başkan yardımcısı "Seyit Faruk Önder" ve bir kısım GYK üyeleri birleşmeyi desteklemişlerdir. YTP'de ise başkan "Tahsin Banguoğlu" ve bazı yöneticiler birleşmeyi desteklerken, delegelerin önemli bir kesimi GP ile birlemeyi istememişlerdir. Bunun üzerine istifa kararı veren "YTP Başkanı Tahsin Banguoğlu, YTP Genel Başkanvekili Süreyya Tanay, YTP Genel Yönetim Kurulu üyeleri" Milliyetçi cepheye katılmıştır. 1971 yılında gerçekleşen bu birleşmenin ardından partinin ismi "Milliyetçi Güven Partisi" olmuştur (Bozkır, 2007, s.276-285). "12 Mart 1971 Muhtırası" sonrası kurulan ilk iki hükümetin ömrü kısa olmuş ve hükümet kurma sorunu devam etmiştir. Yeni hükümeti kurma görevi verilen MGP'li Ferit Melen kısa süre içerisinde AP, CHP ve MGP ile yapılan görüşmeler sonucunda kurulacak hükümeti Cevdet Sunay'a göndermiştir. Cumhurbaşkanı'nın hükümeti onaylamasının ardından Türkiye'nin 17. başbakanı olarak 35. hükümetin başında görevine başlayan Ferit Melen, yeni cumhurbaşkanı seçilene kadar 328 gün başbakanlık görevini sürdürmüştür. MGP'nin ülke genelinde ortalama %6-7 gibi bir desteği olmasına rağmen bünyesinden çıkan Ferit Melen'in 328 gün başbakanlık yapması Türk siyasal hayatında önemli başarılarından biri olarak görülmüştür. Öte yandan hükümetlerde bakanlık görevlerinde uzun süre görev alan MGP'lilerin yer alması partinin başarısının ardında YTP ve MP birleşmenin meyveleri olarak değerlendirilmiştir. Birleşmenin getirdiği yararların görülmesi üzerine parti yetkilileri "Atatürkçülüğün" nihai partisi olabilmek adına "Atatürk" milliyetçiliğe sahip herkesi parti çatısı altına birleşmeye davet etmiştir. Partinin bu beyanı, Atatürkçülüğün nihai partisi olarak görülmesini sağlamıştır. CHP'yi "Atatürk" çizgisinden kopmakla itam eden CP üyeleri ve genel başkanı Kemal Satır güç birliği üzerine MGP ile görüşmeler yapmaya başlamıştır. İki parti "Atatürk ve Milliyetçilik eksenindeki görüşleri benimseyen bütün yurtseverlerle aynı siyasi çatı altında güç birliği yapmaktan sevinç duyarız" bildirisi ile birlikte birleşerek yeni bir oluşum altında Cumhuriyetçi Güven Partisi'ni kurduğunu duyurmuştur (Kaya, 2023, s.43-47; Şendal, 2020, s. 286-292).

1980 darbesinin ardından ordunun siyasi partileri kapatması ve liderlerini tasfiye etmesi gibi demokratik olmayan kararları Türk siyasal yaşamını derinden etkilemiştir. Sol cenahın önemli temsilcilerinden olan CHP'nin bu süreçte kapanması sonucu sol kesimde yeri arayışlar başlamıştır (Demirkol, 2014, s. 3). Yeni parti kurulması fikri sadece sol kesimde değil askeri kanatta da olumlu karşılanınca Necdet Calp başkanlığında Halkçı Parti (HP) 20 Mayıs 1983

tarihinde kurulmuştur. HP’nin kuruluşunun ardından sosyal demokrat bir partinin kuruluşu için çalışmalar içerisinde olan Erdal İnönü beraberindekilerle birlikte 6 Temmuz 1983 tarihinde Sosyal Demokrasi Partisini (SODEP) kurmuş ve siyasi sahnedeki yerini almıştır. 6 Kasım 1983 Genel Seçimlerine katılan 3 parti arasında yer alan ve ilk katıldığı seçimde %32 civarı oy alan HP’nin başarısı başta ülke genelinde olmak üzere sol kesimde geniş yankı uyandırmıştır. 25 Mart 1984 tarihinde yapılacak yerel seçimlerde HP ile SODEP arasında büyükşehirlerde iş birliği yapılma fikri iki parti yetkilileri tarafında olumlu karşılanmıştır. Seçim sonuçlarında SODEP ikinci parti olarak çıkarken HP beklentilerin uzağında kalmıştır. Bu sonuçlar özellikle HP cebesi tarafından SODEP ile birleşme ve bütünleşme seslerin yükselmesine neden olmuştur (Çelik, 2004, s.106:108). Bu süreçte yaptıkları siyasetin zorlukları ve çıkmazları karşısında iki partinin tek çatı altında birleşmesi gerektiği düşüncesi üzerine mutabakata varmışlardır. Bu görüşmeler süresinde HP Genel başkanı Necdet Calp birleşmeyi istemesi ama süreci uzatması üzerine, yapılan kurultayda yerine Aydın Güven Gürkan seçilmiştir. Bu durum SODEP ve HP birleşmesinin önündeki engeli kaldırmış ve iki parti yaklaşık bir yıllık sürenin sonunda 1985 yılında Sosyal Demokrat Halkçı Partisi (SHP) çatısı altında birleşmiştir (Polat, 2009, s. 52-55).

3. Türkiye’deki Genel Seçim Sonuçları Çerçevesinde Birleşme Partilerinin Durumu

1961 genel seçimlerine kadar gerçekleşen seçimlerde birleşme parti örneğine rastlanmamıştır. Türkiye’de ilk nispi temsil ve seçim çevresi barajlı D’hondt sisteminin uygulandığı 1961 seçimlerine katılım oranı %81 düzeyinde gerçekleşmiştir. Seçimlerde AP, CHP, CKMP ve YTP olmak üzere dört parti yarışmıştır (Kılıç, 1999, s. 71). Seçim sonuçları göre partilerin aldığı oy oranı, oy sayısı, temsil oranı ve milletvekili dağılımını içeren bilgilerin yer aldığı “Tablo 1” gösterilmiştir.

Tablo 1. 15 Ekim 1961 Genel Seçim Sonuçları

SEÇİM YILI	SEÇİM SİSTEMİ	PARTİLER	ALINAN OY	OY SAYISI	TEMSİL ORANI	MİLLET VEKİLİ SAYISI
1961	Barajlı D’Hondt Usulü	CHP	%36.7	3. 724. 752	38.44	173
		AP	%34,3	3. 527. 435	35.11	158
		CKMP	%14.0	1. 415. 390	12.0	54
		YTP	%13,7	391. 934	14.4	65
		BAĞIMSIZ	%0.8	81. 732	0	-

Kaynak: Şimşek, 2015, s. 2959

1961 yılında gerçekleşen seçim sonuçlarına göre, hiçbir parti tek başına iktidar olamamış ve Türk siyasal hayatı çeşitli koalisyon hükümetlerinin kurulmasına şahit olmuştur. Bu süre zarfında ilk koalisyon hükümeti, 20 Kasım 1961 tarihinde CHP-AP arasında eşit dağılımın içerisinde kurulmuş ve bu hükümet 2 Aralık 1961 tarihinde güvenoyu alarak görevine başlamıştır (Yalçın, 2013, s. 2024). Kurulan bu koalisyon hükümeti çeşitli anlaşmazlıklar

sonucu henüz 6'ncı ayındayken bozulmuştur. Hükümeti kurma görevi verilen İnönü'nün yaptığı görüşmeler sonucunda CHP, CKMP, YTP arasında kurulan ikinci koalisyon hükümeti yaklaşık bir buçuk yıl görev yapmıştır. İkinci koalisyon hükümeti, kısmı bir genel af konusundaki uzlaşma dışında birinci koalisyon hükümetinde görülen anlaşmazlıkların benzerine sahip olmuştur. 1963 yılında gerçekleşen yerel seçimlerde AP'nin zaferle çıkması koalisyon hükümetinin gücünün zayıflamasına, ortakların bakanlarını kabineden çekmesine ve İnönü'nün istifasına kadar uzanan süreçlere neden olmuştur (Bakırcı, 2019, s. 40-42). Üçüncü koalisyon hükümeti kurma görevi yine İnönü'ye verilirken İnönü bu kez bağımsızların katılımıyla hükümeti oluşturmuş ve bu hükümeti YTP tarafından desteklenen güvenoyu ile birlikte kurmuştur. Fakat bu koalisyon hükümeti de diğer hükümetler gibi çok uzun ömürlü olmamış ve 1965 yılında İnönü'nün istifasıyla son bulmuştur. Son bulan bu koalisyon hükümetinin ardından AP, CKMP, MP ve YTP arasında gerçekleşen geçici hükümet kurulmuştur (Savut, 2022b, s. 76-77).

27 Mayıs Darbesi'nin ardından sekteye uğrayan Türk siyasal yaşamı, 15 Ekim 1961 tarihinde gerçekleşen genel seçimle beraber kaldığı yerden devam etmeye başlamıştır. TBMM'nin yeniden açıldığı 25 Ekim 1961 tarihinden 10 Ekim 1965'te yapılan genel seçimlere kadar geçen dört yıllık süre zarfında tam dört koalisyon hükümeti kurulmuştur. 1961 yılında gerçekleşen seçimde, birleşme partisi örneği olarak yer alan ve ilk katıldığı seçimlerde %14 oy gibi ciddi bir oy oranına ulaşan Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP), bu dört koalisyon hükümeti dönemlerinin ikisinde yer almıştır. AP ve CHP arasında kurulan ilk koalisyon hükümetinin ömrü uzun olmamış ve İnönü'nün istifasıyla son bulmuştur (Atılğan, 2019, s. 563-566). CKMP'de yeni kurulacak koalisyon hükümetinde yer alma konusunda çıkan anlaşmazlıklar sonucu genel Başkan Osman Bölükbaşı ile bazı milletvekilleri ve senato üyeleri partiden istifa etmiştir. Yaşanan bu olumsuz durumlara rağmen CKMP yönetimi koalisyon hükümetinde girme kararı almıştır. Bu gelişmeler ışığında yeni hükümet kurma görevi verilen İnönü'nün yaptığı görüşmeler sonucunda, CHP, CKMP ve YTP arasında koalisyon hükümeti kurulmuştur (Savaş ve Zabun, 2023, s. 54-155). Bu koalisyon hükümetinde CKMP'den Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak Afyonkarahisar Milletvekili Hasan Dinçer, Adalet Bakanı olarak Ankara Milletvekili Abdülhak Kemal Yörük, Ticaret Bakanı olarak İstanbul Milletvekili Ahmet Oğuz, Turizm ve Tanıtma Bakanı olarak Elazığ Milletvekili Nurettin Ardıçoğlu, Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığı olarak ise C.S. Afyonkarahisar Üyesi Celal Tevfik Karasapan görev almıştır (Neziroğlu ve Yılmaz, 2015, s. 158-159). CKMP, koalisyon ortağı olduğu dönemde ilk olarak siyasi af konusunu mecliste gündeme taşımış ve af konusunda çeşitli görüşlerini farklı oturumlarda dile getirmiştir. Ortaklık döneminde Kıbrıs meselesi farklı zamanlarda sık sık mecliste gündeme getiren parti, mecliste diğer partilerden bu konuda aktif bir politikada bulunmalarını talep etmiştir. Kıbrıs meselesinde NATO'dan beklenen desteğin gelmemesi üzerine parti Türkiye-NATO ilişkilerinin yeniden gözden geçirilmesi önerisinde bulunmuştur. CKMP, iç politikalarda özellikle mahalli idari kuruluşlarının mevcut durumlarına değinmiş ve yeniden düzenlenmeleri gerektiği belirtmiştir. Ayrıca parti bu dönemde kolluk kuvvetlerinin çeşitli taleplerinin göz önünde tutulmasını talep etmiştir (Çeliker, 2021, s. 65-131). CKMP'nin bir diğer koalisyon ortağı olduğu "Ürgüplü Koalisyon Hükümeti" olarak adlandırılan koalisyon hükümeti, AP, CKMP, MP ve YTP arasında kurulmuştur. Bu hükümette CKMP adına Devlet Bakanı olarak Niğde Milletvekili Mehmet Altınsoy, Adalet Bakanı olarak Konya Milletvekili

İrfan Baran, Milli savunma Bakanı olarak Afyon Milletvekili Hasan Dinçer, Köy işleri Bakanı olarak Eskişehir Milletvekili Seyfi Öztürk yer almıştır (Sarı, 2006, s. 99-106). Ürgüplü Hükümeti görevde kaldığı 8 aylık gibi kısa sürede uzun soluklu projeler geliştirememiş ve kamuoyunun beklentilerini karşılayamamıştır. Bu kısa dönemde CKMP, hem iç hem de dış konularda milli duruşa sahip bir çizgide görüntü sergilemiştir. CKMP, 1961-1965 yılları arasında Türk siyasal hayatında milli duruş temelli bir anlayışla “merkez sağda” yer almış ve bir “fikir partisi” olmadığı gibi, bir “doktrin partisi” de olmamıştır. Parti, bu süre zarfında gerek kapitalist gerekse de komünist düzeni eleştirileriyle beraber köylüye, mahalli idarelere ve kolluk kuvvetleri önem veren bir anlayışa sahip olmuştur. Ayrıca parti laik bir anlayışa sahip olmakla birlikte dini temellere yakın bir anlayışa da sahip olmuştur (Çeliker, 2021, s. 12).

Yaşanan krizler ve koalisyon hükümetlerinin ardından 10 Ekim 1965 tarihinde gerçekleşecek seçimler öncesinde CKMP genel başkanlığından ayrılan Osman Bölükbaşı kurmuş olduğu MP’den Ankara milletvekili adayı olmuştur. MBK komitesi tarafından sürgün edilen Alpaslan Türkeş ise yurda dönerek CKMP Ankara milletvekili adayı olmuştur. DP ile AP üst düzey isimlerinin çocukları da bu dönemle farklı şehirlerden milletvekili adayı olmuştur. Ayrıca darbe öncesi MBK’de yer alan Muzaffer Karan TİP cephesinde milletvekili adayları arasında yer almıştır (Toktaş ve Görür, 2020, s. 333-336). Milli bakiye sisteminin uygulandığı 1965 seçimlerine AP, CHP, CKMP, MP, YTP, TİP ve Bağımsızlar katılmış ve seçim sonuçlarına göre partilerin aldığı oy sayısı, temsil oranı ile milletvekili dağılımı “Tablo 2”de gösterilmiştir.

Tablo 2. 10 Ekim 1965 Genel Seçim Sonuçları

SEÇİM YILI	SEÇİM SİSTEMİ	PARTİLER	ALINAN OY	OY SAYISI	TEMSİL ORANI	MİLLET VEKİLİ SAYISI
1965	Milli Bakiye Usulü	AP	%52,87	4.921.235	53,3	240
		CHP	%28,75	2.75.785	29,7	134
		MP	%6,26	582.704	6,88	31
		YTP	%3,72	346.514	4,22	19
		TİP	%2,97	276.101	3,11	14
		CKMP	%2,24	208.696	2,44	11
		BAĞIMSIZ	%3,19	296.528	0,22	1

Kaynak: Atılğan, 2019, s. 608

1965 seçimleri, ordunun sivil yönetim üzerindeki baskı ve tehdidinden uzak, çeşitli siyasi akımlarının boy gösterdiği, çok partili düzenin içerisinde ilk kez çoğunluk dahilinde gerçekleştiği bir seçim olarak değerlendirilmiştir. AP’nin ezici üstünlüğü ile sonuçlanan seçimde, bir önceki seçime göre CHP, CKMP ve YTP oylarında azalma görülürken, MP ve seçime ilk katılan TİP’in aldığı oy dikkatlerden kaçmamıştır (Öztek, 2018, s. 440-442).

Birleşme partisi örneği olarak yer alan CKMP, bu seçimlerde %2,44 oy alarak 11 milletvekili kazanmış ve seçimlerde hayal kırıklığı yaratmıştır. 1965 genel seçimlerinde partinin beklentilerden uzak ve başarısız bir görüntü çizmesi ardında bazı nedenler yer almıştır. 1961 seçimlerinin ardından Osman Bölükbaşı’nın koalisyonunda yer almayacaklarının beyan eden

tutumu parti içi huzursuzluğu ve hizipleşmeyi beraberinde getirmiştir. Parti içi bu kargaşanın giderek tırmanması üzerine Osman Bölükbaşı ve beraberindeki 29 milletvekili istifa ederek takip eden süreçte MP'yi kurmuştur. Genel başkanının yerini dolduramayan ve mecliste vekil sayısı azalan partiye bir de eski başkanları tarafından kurulan MP cephesinden muhalif bir tutum sergilenmesi partinin güç kaybetmesindeki nedenlerinden biri olmuştur (Çaylak ve Kaymal, 2021, s. 60). 1963 yerel seçimlerinde 2,6 oy alarak güç kaybetmeye devam eden CKMP, bu seçimlerdeki başarısızlığını gerek parti içi gerekse de parti dışında yer alan kesimler tarafından İnönü ile kurulan koalisyon hükümetine bağlamıştır (Artvinli, 2004, s. 119). “Osman Bölükbaşı”nın istifası sonrası yeni lider arayışını bırakmayan parti yönetimi ve üyeleri arasında sürgün hayatından Türkiye'ye dönen ve siyasete girme hazırlığı olan Alparslan Türkeş ismi ön plana çıkmıştır. CKMP'nin 22-23 Şubat 1964 tarihli kongresinde kendisine yakın olan 60 arkadaşının partiye girmesini sağlayan Türkeş'i parti yöneticilerden bazı isimler CKMP'ye katılmaya davet etmiştir. Bu davetten yaklaşık bir yıl süre sonra Türkeş, eski MBK üyeleri arasında bulunan Muzaffer Özdağ, Rifat Baykal, Ahmet Er ve Dünder Taşerin isimli arkadaşları ile birlikte partiye katılmıştır (Çiçek, 2014, s. 90-96). Türkeş ve arkadaşlarının partiye girmesiyle beraber kısa süre içerisinde partide huzursuzluk ve iç çekişmeler kendini göstermeye başlamıştır. CKMP genel başkanı Ahmet Oğuz partiye yeni katılanların tutumu ile partideki iç çekişmesini gerekçe göstererek partisinden istifa etmiştir. Yaşanan bu gelişmeler üzerine parti kongre kararı almış ve 31 Temmuz 1965 tarihinde gerçekleşen kongrede Alparslan Türkeş yeni başkan seçilmiştir (Artvinli, 2004, s. 133). Kongre öncesi ve kongre sonrası tansiyonun hiç düşmediği partide, yaşanan bu süreçler beraberinde istifaları getirmiştir. Milli Savunma Bakanı Hasan Dinçer, Köy İşleri Bakanı Seyfi Öztürk, Eski Genel Başkan Ahmet Oğuz, Afyon Milletvekili ve eski Savunma Bakanı Hasan Dinçer, Milletvekili ve eski Köy İşleri Bakanı Seyfi Öztürk, Çankırı Milletvekili ve Millet Meclisi Başkan Vekili Nurettin Ok, Afyon Milletvekili Veli Başaran CKMP'den istifa etmişlerdir. Bu istifaların ardından partinin milletvekili sayısı 12'ye, Senatör sayısı ise 3'e düşmüştür. Yaşanan bu süreçler CKMP'nin Meclis'teki sayısal ve siyasal gücünü zayıflatmakla birlikte, partinin güç kaybetmesini devam ettirmiştir (Özdemir, 2007, s. 94).

1965 seçimlerinin ardından AP iktidarındaki Türk siyasal hayatı, 1969 seçimlerine kadar birçok süreç geçirmiştir. CKMP genel başkanlığına gelen Alpaslan Türkeş'le beraber parti ideolojik olarak Türk milliyetçisi çizgisine dönüşmüş ve parti ismi kongre de MHP olarak değişmiştir (Önder, 2019, s. 527-529).

12 Ekim 1969 tarihinde gerçekleşen genel seçimde birleşme partisi örneğine rastlanmamıştır. 14 Ekim 1973 tarihinde yapılan seçimden önce Türk siyasal hayatında bazı gelişmeler yaşanmıştır. Bu dönemde işçi ve öğrenci eylemlerinin yarattığı kaos ortamı benzer ortam AP'nin içinde de belirlemeye başlamış ve ilk kıvılcımı bütçe oylaması esnasında kendini belli etmiştir. Bütçe oylamasında ret oyu kullanan ve bütçenin reddedilmesine neden olan 41 AP'li vekil hem Demirel'in istifasını getirmiş hem de Demokratik Parti'yi kurmuştur (Fedayi, 2019, s. 144-145). CHP giderek yükselen “Ortanın Solu” düşüncesi ve Bülent Ecevit'in başkan seçilmesiyle birlikte, partiden ayrılan Kemal Satır ve beraberindekilerin kurduğu Cumhuriyetçi Parti ile Milli Güven Partisi birleşerek Cumhuriyetçi Güven Partisi'ni kurmuştur (Şendal, 2020, s. 292). Ayrıca siyasi yelpazede yaşanan bir diğer önemli gelişme, 28 Ocak 1970 tarihinde Necmettin Erbakan tarafından kurulan Milli Nizam Partisi (MNP)'nin 20 Mayıs 1971

kapatılmasından kısa bir süre sonra 1972 yılında Milli Selamet Partisi (MSP)’nin kurulması yer almıştır (Çeliker, 2009, s.41-42). Son gelişme ise “12 Mart 1971” muhtırasına tek karşı çıkan parti konumunda yer alan TİP’in Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılması olmuştur (Keskin, 2020, s. 5). Türk siyasi hayatında meydana gelen bu gelişmelerin ardından 14 Ekim 1973’te gerçekleşen seçimlere AP, CGP, CHP, DP, MHP, MSP, MP, TBP ve Bağımsızlar katılmıştır. Seçim sonuçlarına göre partilerin aldığı oy sayısı, temsil oranı ile milletvekili dağılımı “Tablo 3”de gösterilmiştir.

Tablo 3. 14 Ekim 1973 Genel Seçim Sonuçları

SEÇİM YILI	SEÇİM SİSTEMİ	PARTİLER	ALINAN OY	OY SAYISI	TEMSİL ORANI	MİLLET VEKİLİ SAYISI
1973	Barajsız D’Hondt	CHP	33,30	3.570.583	44,11	185
		AP	39,82	3.197.897	33,11	149
		MSP	11,80	1.265.771	10,66	48
		DP	11,89	1.275.502	10,00	45
		CGP	5,26	564.343	2,88	13
		MHP	3,38	564.343	0,66	3
		TBP	1,14	121.759	0,22	1
		MP	0,58	62.377	-	-
		BAĞIMSIZ	2,83	303.218	1,33	6

Kaynak: Ozan, 2019, s. 698

1973 seçimlerinde birleşme partisi olarak yer alan Cumhuriyetçi Güven Partisi, oyların yaklaşık %5,3 almış ve 13 Milletvekili çıkarmıştır. 1977 genel seçimlerine kadar gerçekleşen koalisyon hükümetleri arasında, Sadi Irmak Hükümetinde; CGP’deki milletvekillerinden Salih Yıldız Devlet Bakanı, İlhami Sancar Milli Savunma Bakanı, Vefa Tanır Bayındırlık Bakanı, Kemal Demir Sağlık Bakanı olarak görev yapmıştır. Milliyetçi Cephe (MC) koalisyon hükümetinde ise CGP Genel Başkanı Turhan Feyzioğlu Başbakan Yardımcısı, Ferit Melen Milli Savunma Bakanı, Kemal Demir Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı, Orhan Öztrak Gümrük ve Tekel Bakanı olarak yer almıştır (Bozkır, 2007, s. 304). 1973 seçimlerinde CGP, gerek “Sadi Irmak” Hükümetinde yer aldığı dört bakanlık ile gerekse de “Milliyetçi Cephe” Hükümetinde yer aldığı altı bakanlık ile adından söz ettirmiş olsa da birleşmeden önceki oy oranının gerisinde kalarak hayal kırıklığı yaratmıştır. MGP başarısında YTP ve MP birleşmenin etkisinin büyük olduğu düşünülmüştür. Oysa CGP’de çok daha büyük bir birleşme olmasına rağmen partinin aldığı oy ve milletvekili sayısı azalmıştır. Seçimlerin ardından oy dağılımına bakıldığında, daha önceki yüksek oy alınan birçok ilde oyların azaldığı görülmüştür. Bu başarısızlığın en büyük nedenlerinden biri olarak daha önce bu illerde aday gösterilen parti kadrosundaki kişilerin bölge halkı tarafından sevilen, saygı gören ve o yörenin ileri gelenlerinden oluşmasına rağmen, parti birleşmesinin ardından partiye yeni katılan isimlerin bu bölgede aday gösterilmesi olmuştur. Bu durum CGP’nin aday gösterme sürecindeki hazırlığının hem yetersiz hem de özgür bir biçimde olmadığını katını olmuş ve partinin oyu azalmıştır (Kaya, 2023, s. 44-53).

5 Haziran 1977’de gerçekleşen seçimlere, AP, CGP, CHP, DP, MHP, MSP, MP, TBP, TİP ve Bağımsızlar katılmıştır. Seçim sonuçlarına göre partilerin aldığı oy sayısı, temsil oranı ile milletvekili dağılımı “Tablo 4” gösterilmiştir.

Tablo 4. 5 Haziran 1977 Genel Seçim Sonuçları

SEÇİM YILI	SEÇİM SİSTEMİ	PARTİLER	ALINAN OY	OY SAYISI	TEMSİL ORANI	MİLLET VEKİLİ SAYISI
1977	Barajsız D'Hondt	CHP	41,4	6.136.171	47.33	213
		AP	36,9	5.468.202	42	189
		MSP	8,6	1.269.918	5.33	24
		MHP	6,4	951.544	3.56	16
1977	Barajsız D'Hondt	CGP	1,9	277.484	0.67	3
		DP	1,8	274.484	0,22	1
		TBP	0,39	58.540	-	-
		TİP	0,14	20.656	-	-
		BAĞIMSIZ	2,5	370.035	0.89	4

Kaynak: Savut, 2022a, s. 117

1977 seçimlerinde birleşme partisi olarak yer alan CGP, oyların yaklaşık % 0,67’sini almış ve 3 milletvekili çıkarmıştır. CGP, 1983 seçimlerine kadar gerçekleşen koalisyon hükümetlerinden I. ve II. MC hükümetinde yer almamıştır. Parti, II. MC hükümetinin gensoru ile düşürülmesinin ardından Korutürk tarafından hükümet kurma görevini tekrar üstlenen Ecevit’in yaptığı görüşmeler sonucunda oluşturduğu hükümette yer almıştır. Bu hükümette CGP’nin genel başkanı Turhan Feyzioğlu Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak, Van Milletvekili Salih Yıldız ise Devlet Bakanı olarak görev almıştır (Gülbay, 2017, s. 228-230).

1977 genel seçimleri CGP için gerek aldığı oy oranı noktasında gerekse de çıkardığı milletvekili sayısını noktasında oldukça başarısız geçen bir seçim olarak tarih sahnesinde yer almıştır. Bu başarısızlığın nedenleri arasında, CGP parti içerisindeki sorunların kimi partililer tarafından seçimlere katılmaması görüşüne kadar uzanması rağmen, çözüme yönelik adımların atılmaması ve seçimlere bu anlayışla girilmesi ilk sırada yer almıştır. 1975 tarihinde “Cumhuriyet Senatosu Üyeleri 1/3 Yenileme ve Milletvekili Ara Seçimleri” döneminde AP destekleyen parti, bu durumun bağımsız parti kimliklerine zarar verdiği düşünerek 1977 genel seçimlerine tek başına bağımsız bir parti kimliğiyle girmiş ve ne sağda ne solda yer alamayacaklarını belirten bildiri yayınlamıştır. Partinin bu eylemi seçimlerdeki başarısızlığının bir diğer nedeni olarak gösterilmiştir. Bu durum sadece sol kesimde farklı parti arayışında olanlara kapıyı kapatmamış aynı zamanda sağ kesime karşı güçlü bir sol birleşimi hayali kuranlara da kapıyı kapatmıştır. Ayrıca bu tutum, sağ kanatta yenilik arayan kesime de kapıların kapanmasına neden olmuş ve yaşanan bu süreçler seçim sonuçlarına yansımıştır (Bozkır, 2007, s. 297-305).

6 Kasım 1983 yılında gerçekleşen genel seçimlerinde birleşme parti örneğine rastlanmamıştır. 1987 seçimlerinden önce Türk siyasi yaşamında bazı gelişmeler yaşanmıştır. Ecevit’in darbe

sonrası siyaset arenasından uzaklaşması sol kesimde yeni arayışlara neden olmuştur. 1983 yılında kurulan SODEP’in 1984 yerel seçimlerinde gösterdiği başarı sol kesimde geniş yankı uyandırmıştır. Sol siyasetinin daha güçlü ve etkili olabilmesi adına HP ve SODEP birleşerek Sosyal Demokrat Halkçı Parti’sini kurmuştur (Karakoç, 2022, s. 42-43). Siyasi yasağı bulunan Ecevit’in eşi Rahşan Ecevit tarafından Demokratik Sol Parti (DSP)’nin kurulması bu dönemin önemli gelişmeleri arasında yer almıştır (Yılmaz ve Konuralp, 2022, s. 132). 12 Eylül askeri darbesinin ardından siyasi partilerin kapatılmasıyla etkilenen siyasal yaşam bir de 1982 Anayasası’na eklenen geçici maddeyle politikacılara gelen siyasi yasakla etkilenmiştir. DYP’de Demirel, DSP’de Ecevit, MÇP’de Türkeş, RP’de Erbakan siyasal yasaklardan etkilenen parti liderleri arasında yer almıştır. Siyasi yasakların kalkması için yapılacak referandumda siyasi yasaklı lideri bulunan partilerin dışında siyasi yasaklı lideri bulunmayan SHP’de yasakların kalması için “Evet” kampanyasına destek vermiştir. ANAP ve Başbakan Özal ise bu süreçte “Hayır” kampanyasında yer almıştır. 6 Eylül 1987 tarihinde yapılan referandumdan ‘Evet’ oyu çıkmış ve siyasi yasakları bulunan liderler tekrar siyasi yaşamına dönmüştür (Çelebi, 2021, s. 307-317).

29 Kasım 1987 gerçekleşen seçimlere ANAP, DSP, DYP, IDP, MÇP, RP, SHP ve BAĞIMSIZLAR katılmıştır. Seçim sonuçlarına göre partilerin aldığı oy sayısı, temsil oranı ile milletvekili dağılımı “Tablo 5”de gösterilmiştir.

Tablo 5: 29 Kasım 1987 Genel Seçim Sonuçları

SEÇİM YILI	SEÇİM SİSTEMİ	PARTİLER	ALINAN OY	OY SAYISI	TEMSİL ORANI	MİLLET VEKİLİ SAYISI
1987	Ülke ve Çevre Barajlı D’Hondt+ Kontenjan Sistemi	ANAP	36.3	8.704.335	64.89	292
		SHP	24.8	5.931.000	22	99
		DYP	19.1	4.587.062	13.11	59
		DSP	8.5	2.044.576	-	-
		RP	7.2	1.717.425	-	-
		MÇP	2.9	701.538	-	-
		IDP	0,8	196.272	-	-
BAĞIMSIZ	0,4	89.421	-	-		

Kaynak: Saraçoğlu, 2019, s. 801

1987 genel seçim sonuçlarına göre, bir önceki seçime kıyasla oyu yaklaşık %9 düşen ANAP’ın büyük partiler lehine olan seçim sistemi sayesinde milletvekili sayısını artırıp tek başına iktidar olmuştur. Özal’ın kurduğu yeni kabine, TBMM’de 443 vekilin katıldığı oylamada 290 kabul oyu ile birlikte güvenoyu almıştır (Savut, 2022a, s. 143-148).

29 Kasım 1987 tarihinde gerçekleşen seçimlerde birleşme partisi örneği olarak yer alan SHP, seçim sonuçlarına göre yaklaşık %25 oy almış ve meclise 99 vekil sokma başarısını göstermiştir. SHP ismiyle ilk katıldığı seçimlerde, ana muhalefet partisi konumunu yükselen partinin başarı grafiği 1989 yerel seçimlerinde iktidar çıkmasıyla devam etmiş ve bu

seçimlerde Ankara, İstanbul ve İzmir gibi üç büyükşehir belediyesini kazanmıştır. Bu dönemde SHP'nin toplumsal sorunlara, yoksul ve işçi kesimine yönelik çeşitli politikaları hayata geçirmesinin yanında sol kesimini birleştirici bir tabandaki tutumu ve siyasi parti liderlerinin yasaklarının kaldırıldığı referandumda 'Evet' çalışmalarına katılması başarısının mimarları arasında yer almıştır (Karakoç, 2022, s. 59-60).

1991 seçimlerinden önce siyasetin gündeminde bazı gelişmeler yaşanmıştır. Birleşme partisi örneği olarak yer alan SHP'nin, 1987 genel seçimlerinde ana muhalefet parti konumuna yükselme başarısı göstermesinin ardında izlediği bazı politika ve ilkeler yer almıştır. Bunlar arasında batıdaki sosyal demokrasi görüşlerini savunan, CHP'nin düşünsel anlamda mirasına sahip çıkan ve toplumun geneline hitap edecek politikalara önem veren anlayışlar ilk sıralarda yer almıştır (Canyaş, 2015, s. 19-20). Ayrıca seçim öncesi dönemde çeşitli slogan ve propagandalarla birlikte halkı bilinçlendirme çalışmalarının içerisinde yer almışlardır. Bu kapsamda Özal'ın vaatlerini gerçekleştirmediğini belli etmek için "Masalcı Özal" yakıştırmasında bulunan parti, ev kadınlarının sosyal sigorta kapsamına alınacağı ve kadın sorunları bakanlığı kurulacağı gibi siyaset dünyasının pek alışık olmadığı vaatleri dile getirmiştir. "Beş yıl daha limon gibi sıkılmaya gücünüz var mı?" seçim afişi ise kamuoyunda çok ses getirmiştir (Altay, 2022:177). SHP, bu dönemde Türkiye'nin mevcut gelir dağılımındaki eşitsizliğine yönelik çeşitli çözüm önerileri sunan parti programlarının yanında işsizlik, sağlık ve eğitim alanındaki gibi birçok sorunu düzeltmeyi amaçladıklarını belirtmiştir (Avcı, 1994, s. 58-60). 1987 genel seçimlerindeki başarıların ardından halkın kendilerini iktidar olarak görmek istediklerini düşünen parti, 1989 yerel seçimlerini iktidara giden yol olarak değerlendirmiştir. Seçim çalışmalarına yönelik İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana olmak üzere dört büyük kente özel bir önem veren parti, bu kentlere özel bastırıldığı afişlerde sosyal devleti kurmaya belediyelerimizden başlayalım sloganına yer vermiştir. Seçim propaganda yöntemlerinin arasında bir milyon şoförün adresine İnönü'nün imzasını taşıyan mektuplar yollayan parti hem şoförlerden oy istemiş hem de şoförlere değer verildiğini göstermeye çalışmıştır. Ayrıca Çankaya'da tüm seçmenler alfabetik sıraya göre telefonla teker teker aranmış ve destekleri istenmiştir (Polat, 2009, s. 111-112). 25-26 Haziran 1988 tarihindeki SHP 2.Olağanüstü kurultayında konuşma yapan İnönü, "Doğu ve Güneydoğu illerimizin bazılarında vatandaşlarımızın yıllardır çektiği huzursuzluk, gerçekçi ve demokratik yaklaşımla giderilmelidir" mesajını vermiştir. Bu bölgelere düzenlenen ziyaretlerde "baskı, demokrasi, işkence ve Kürt" gibi seçim propagandasına yönelik söylemler tercih edilmiştir (Ümüt, 2020, s. 47-48).

26 Mart 1989 tarihinde gerçekleşen yerel seçimlerde % 28,69 oy alan SHP, birinci parti olarak çıkmayı başarmış ve DYP aldığı % 25,13 oyla ikinci olmuştur. Genel seçimlerde birinci parti olarak çıkan ANAP ise bu seçimlerde %21,80 oy olarak üçüncü parti olmuştur. SHP, bu seçimde aldığı oydan ziyade kazandığı belediyelerle başarısını ön plana çıkarmıştır. Yedi büyükşehir belediyesi arasında Konya hariç İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Gaziantep ve Kayseri Belediye Başkanlıklarını kazanan partinin bu kentlerdeki oy ortalaması % 38'in üzerine çıkmıştır (Kömürçü, 2008, s. 235). Kazanılan 6 büyükşehir belediyesinin dışında 39 il, 283 ilçe, 327 kasaba belediye başkanlığını kazanan parti, belediye meclisinde %33.2 oy alırken il genel meclisinde %28. 7 oy alma başarısı göstermiştir (Polat, 2009, s. 113). Bu sonuçlara göre 1989

yerel seçimleri sonrasında Türkiye’deki kent nüfusunun yaklaşık %65’inin yönetimini SHP kazanmıştır (Kömürcü, 2008, s. 235).

20 Ekim 1991 tarihinde gerçekleşen seçimlere ANAP, DSP, DYP, RP, SHP, SP ve BAĞIMSIZLAR katılmıştır. Seçim sonuçlarına göre partilerin aldığı oy sayısı, temsil oranı ile milletvekili dağılımı “Tablo 6”da gösterilmiştir.

Tablo 6: 20 Ekim 1991 Genel Seçim Sonuçları

SEÇİM YILI	SEÇİM SİSTEMİ	PARTİLER	ALINAN OY	OY SAYISI	TEMSİL ORANI	MİLLET VEKİLİ SAYISI
1991	Ülke ve Çevre Barajlı D’Hondt+Kontenjan Sistemi	DYP	27	6.600.726	39.55	178
		ANAP	24	5.862.623	25.55	115
		SHP	20.8	5.066.571	19.55	88
		RP	16.9	4.121.355	13.77	62
		DSP	10.8	2.624.301	1.55	7
		SP	0.4	108.369	-	-
		BAĞIMSIZ	0.1	32.721	-	-

Kaynak: Saraçoğlu, 2019, s. 811

Genel seçim sonuçlarına göre, tek başına iktidar olabilecek milletvekili yeterliliğine sahip parti bulunmadığından Türk siyasal yaşamında yeniden koalisyon dönemi başlamıştır. Seçimlerde en yüksek milletvekilliğine sahip Demirel’in başkanlığındaki DYP ile İnönü’nün başkanlığındaki SHP arasında gerçekleşen görüşmeler sonucunda DYP ve SHP arasında koalisyon hükümeti kurulmuştur (Oğuz, 2011, s. 56-57). DYP-SHP koalisyon hükümetin TBMM 444 milletvekilinin katılımıyla gerçekleşen güvenoyu oylamasında, 280 evet oyuyla birlikte güvenoyu almıştır. ANAP, DSP ve RP’in ret oyu verdiği oylamada, MÇP’de Türkeş ve arkadaşlarının evet oyu kullanması parti içerisinde görüş ayrılıklarına ve krize neden olmuştur (Umur, 2016, s. 63-64).

20 Ekim 1991 tarihinde gerçekleşen seçimlerde, birleşme partisi örneği olarak yer alan SHP, seçim sonuçlarına göre yaklaşık %21 oy almış ve 88 milletvekili kazanmıştır. SHP ismiyle ilk katıldığı seçim olan 1987 yılındaki başarısının üstüne 1989 yılında yerel seçimlerde iktidar çıkan partinin 1991 seçimlerinde tek başına iktidar olması beklenirken, DYP ve ANAP’ın ardından seçimlerde 3. parti konumunda yer alması hayal kırıklığı yaşatmıştır. SHP’nin bu seçimdeki başarısızlığının ardında bazı nedenler yer almıştır. 1989 yerel seçimlerinde Halkın Emek Partisi (HEP) ile yapılan iş birliğinin 1991 genel seçimlerinde de devam etmesi gerek parti içi gerekse de parti dışında yer alan ulusalcı kesimi rahatsız etmiş ve bu durum da sonuçlara yansımıştır. Ayrıca DSP’nin seçimlerde SHP çatısı altında oyların bölünmediği güçlü tek sol parti düzeni içerisinde yer almasına sağlayacak iş birliği için ikna edilme sürecinde gerekli özverinin gösterilememesi, seçimlerden beklenen başarının gelmeme nedenlerinden bir diğeri olmuştur.

1995 seçimlerinden önce siyasal yaşamda birtakım gelişmeler yaşanmıştır. 1992 yılında eski partilerin feshine yönelik kanun kaldırılmış ve kapatılan partilerin aynı ad, rumuz, simge vb.

ile yeniden kurulabilmesine fırsat sağlamıştır. Bu kapsamda, AP, CHP, DP, MHP yeniden kurulmuştur. Bu partilerden AP DYP'ye MHP ise MÇP'ye katılmış daha sonrasında MÇP ismini MHP olarak değiştirmiştir (Savut, 2022a, s.163). CHP'nin siyasete tekrar girmesi solda birleşme seslerini yükseltmiştir. Bu durum üzerine CHP'nin mirasçısı olma konumunda bulunan SHP'nin CHP'ye katılması beklentisi kamuoyunda gündemine gelmeye başlamıştır. Fakat CHP lideri bu olayı reddetmiş, İnönü ise CHP'nin SHP'ye katılması gerektiğini belirtmiştir. Solda beklenen adımlar henüz istenen düzeyde gerçekleşmese de ilk kıvılcım CHP'nin genel başkanını belirlediği kurultayda yanmıştır. CHP'de Baykal'ın genel başkan seçilmesinin ardından birçok SHP'li partisinden istifa ederek CHP'ye katılmıştır. İstifa edenlerin içerisinde parti yöneticileri, belediye başkanları ve milletvekilleri yer almıştır. Mecliste 88 milletvekilinin bir kısmını HEP'lilerin ayrılmasıyla kaybeden SHP, CHP'ye geçen vekillerden sonra meclisteki milletvekili sayısını 52'ye düşürmüştür. SHP'yi saran bu sıkıntının yanına bir de hükümet ortağı olarak verilen sözlerin tutulmamasının partinin toplum nezdindeki imajını zedelemesi eklenince parti bu kriz ortamından çıkış yolları aramıştır (Kömürçü, 2008, s. 388-390). Bu gelişmelerin ardından 1993 yılında SHP genel başkanlığından kendi isteği ile ayrılan İnönü'nün yerine kurultayda "Murat Karayalçın" seçilmiştir. Karayalçın genel başkan seçildikten sonra solda birleşme görüşmeleri tekrar hız kazanmış ama partiler arasında yapılan görüşmelerden sonuç alınamamıştır. 1994 yerel seçimleriyle beraber birleşme görüşmelerine ara verilmiştir. Son yerel seçimlerinden galip ayrılan SHP ile solun yeni umudu olan CHP'nin ayrı ayrı aday çıkardığı İstanbul ve Ankara'da sonuç, RP'ye yaramıştır. Yerel seçimler sol kesim için hezimet olmuştur (Polat, 2009, s. 196-199). Yaşanan bu durumun ardından kan kaybeden solun tekrar canlanması için SHP ve CHP arasına birleşme görüşmeleri için ilk somut adım atılmıştır. SHP Parti Meclisi, CHP ile birleşme müzakerelerini yürütmek için 5 kişilik bir komisyon oluşturmuştur. Oluşturulan komisyon, birleşme ile ilgili bütün konularda imza atma yetkisiyle donatılmıştır. CHP'li görevlilerle gerçekleştirilen görüşmelerin ardından SHP'liler ve CHP'liler tarafından "Bütünleşme Ortak Kurulu" oluşturulmuş ve bu kurulun hazırladığı birleşme protokolü iki parti lideri tarafından imzalanmıştır. Birleşme Kurultayı'nın 28 Ocak 1995'te yapılması kararlaştırılmıştır (Kömürçü, 2008, s.396). Fakat iki parti arasında genel başkan ismi üzerine uzlaşa sağlanamayınca bu tarihte birleşme sağlanamamıştır. İki parti arasında yapılan görüşme sonucunda genel başkan ismi konusunda uzlaşa varılmış ve Hikmet Çetin her iki partinin ortak ismi olmuştur. Uzun ve gergin geçen SHP ve CHP arasında bütünleşme süreci, 18 Şubat 1995 tarihinde tamamlanmıştır. 1638 geçerli oyun kullanıldığı kurultayda CHP'de birleşmeye 1003 oy, SHP'de birleşmeye 635 oy kullanılmıştır. Hikmet Çetin sosyal demokratların yeni lideri olmuştur. SHP kendini feshederek CHP'ye katılmış ve hukuki varlığı sona ermiştir (Ümüt, 2020, s.76-77).

SONUÇ

Siyasal yaşamda zamanla değişen koşullara ve yeni gereksinimlere uyum sağlayamayan partiler kapanmaya yoluna giderken; bu süreçlere ayak uydurabilmek ve çözüm yolları bulabilmek için kimi partilerin farklı partiler ile beraber yeni bir oluşum içerisinde tek çatı altında birleşmeyi tercih ettikleri gözlenmiştir. Bu birleşmeler, sadece seçim dönemlerini kapsayan partilerin sembollerinde, tüzüklerinde ve yönetmeliklerinde herhangi bir değişiklik barındırmayan seçim ittifakları gibi olmaktan ziyade; iki veya daha fazla bağımsız partinin

ortak amaç ve hedefler doğrultusunda bir araya gelip yeni bir parti çatısı altında faaliyet ve programlarını yürütmesiyle oluşan birleşmeleri kapsamaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren 1961 yılında gerçekleşen Genel Seçimlerine kadar olan seçimlerde birleşme partisi örneğine rastlanmamıştır. Türkiye Köylü Partisi ile Cumhuriyetçi Millet Partisi birleşerek kurduğu Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP)'nin katıldığı 1961 seçimleri, birleşme partisini temsil eden ilk seçim olmuştur. Parti bu seçimlerde %14 oy gibi ciddi bir oy oranına ulaşmış ve 1962 yılında CHP, CKMP ve YTP arasında gerçekleşen koalisyon hükümetinde yer almıştır. Bu koalisyon hükümeti döneminde önemli bakanlık görevlerini yürüten parti, ortaklık boyunca gerek iç politikalarda gerekse de dış politikalarda aktif bir eğilim göstermiştir. CKMP bir diğer koalisyon ortağı olduğu Ürgüplü Koalisyon Hükümeti olarak adlandırılan AP, CKMP, MP ve YTP arasında kurulan hükümette de önemli bakanlık görevlerinde bulunmuştur. CKMP yer aldığı bu ortaklık döneminde hem iç hem de dış konularda milli duruşa sahip bir çizgide görüntü sergilemiştir.

1965 seçimlerinde birleşme partisi örneği olarak yer alan CKMP, seçimlerde başarısız bir grafik çizmiştir. Partinin bu seçimlerdeki başarısızlığının ardında, genel başkanı olan Osman Bölükbaşı'nın istifasının ardındaki süreçlerin yönetilememesi yer almakla birlikte, koalisyon hükümeti dönemlerinde bakanlık gibi önemli görevinde yer alan kişilerin parti çatısı altında tutulamayıp diğer partilere katılması da yer almıştır.

1973 seçimlerinde, Cumhuriyetçi Parti (CP) ile Milli Güven Partisi (MGP)'nin birleşmesi sonucu kurulan Cumhuriyetçi Güven Parti(CGP)'si birleşme partisi örneği olarak yer almıştır. Seçimlerde %5,3 oy alan parti, 13 milletvekili kazanarak beklentilerden uzak bir görüntü sergilemiştir. Bu başarısızlığın ana nedeni olarak bazı seçim bölgelerinde aday gösterme sürecinde uygulan yanlış stratejiler yer almıştır. CGP, her ne kadar seçimlerde hayal kırıklığı yaratsa da hem Sadi İrmak Hükümetinde görev aldığı dört bakanlık ile hem de Milliyetçi Cephe Hükümetinde görev aldığı altı bakanlık ile adından söz ettirmiştir.

1977 seçimlerinde birleşme partisi örneği olarak yer alan CGP, seçimleri hüsrarla tamamlamıştır. Partinin büyük başarısızlığının ardında parti içi sorunların bir türlü çözüme kavuşturulamaması ilk sırada yer almıştır. Ayrıca seçimlerde gerek sol cenahın beklentilerine gerekse de sağ cenahın beklentilerine yönelmek yerine, tüm bu beklentilerden uzak tek başına bağımsız bir parti kimliğine bürünülmesi bu başarısızlığın etkenlerinden bir diğeri olmuştur.

Sosyal Demokrasi Partisi (SODEP) ile Halkçı Parti (HP)'nin birleşmesiyle kurulan Sosyal Demokrat Halkçı Partisi (SHP)'nin birleşme partisi olarak yer aldığı 1987 seçimlerinde parti %25 oy alarak 99 milletvekili kazanmış ve ana muhalefet partisi olma başarısı göstermiştir. Partinin bu başarısının ardında sosyal demokrasi modeline uygun olarak izledikleri bazı ilke ve politikalar yer almıştır. 1987 genel seçim başarısının yanına bir de 1989 yılındaki yerel seçimlerde iktidar olma başarısı ekleyen partinin bu yükselen grafiği şans eseri olmamıştır. Çünkü parti 1987 seçimlerindeki başarısının ardından gerek seçim çalışmalarına yönelik propaganda yöntemleri ile gerekse de ülkenin çeşitli sorunlarına yönelik çözüm önerileri sunan parti programları ile kendilerini iktidar olarak görmek isteyen halkın güvencesini kazanmış ve bu durum seçim sonuçlarına yansımıştır.

1991 seçimlerine birleşme partisi örneği olarak katılan SHP'nin, seçimlerinde iktidar olması beklenirken; seçim sonuçlarına göre parti %21 oy almış ve kazandığı 88 milletvekili ile ancak üçüncü parti olabilmıştır. Seçim sonuçları sadece SHP kanadında hayal kırıklığı yaşatmamış ülke genelinde geniş yankı uyandırmıştır. SHP'nin seçimlerdeki başarısızlığının arkasında yatan nedenlerden biri olarak HEP ile yapılan iş birliği gösterilmiştir. Ayrıca DSP'yi SHP'nin çatısı altında seçimlere girmesi için yapılan görüşmelerin yetersiz kalması bir diğer neden olarak gösterilmiştir.

1991 seçimlerinin ardından günümüze kadar olan seçimlerde birleşme partisi örneği olarak herhangi bir parti yer almamıştır.

Türk siyasal yaşamının ilk olarak CKMP'nin katıldığı 1961 genel seçimleriyle beraber tanıştığı birleşme partisi olgusu, 1991 yılındaki genel seçimlerine birleşme partisi olarak katılan SHP ile son bulmuş ve otuz yıllık süreçte gerçekleşen sekiz seçimlerin altısında birleşme partisi örneğini temsil eden partiler yer almıştır. Bu dönemler değerlendirildiğinde, SHP'nin 1987 genel seçimleri ve 1989 yerel seçimlerde elde ettiği başarılar birleşme partileri arasında en yüksek başarı oranına sahip olduğu dönem olmuştur. Diğer dönemlerde seçim sonuçlarına göre birleşme partilerinin durumu değerlendirildiğinde; bağımsızlar hariç en yüksek oyu alan parti sıralamasında genellikle dördüncü, beşinci ve altıncı sıradaki parti konumunda kendilerine yer bulabilmişlerdir. Bu dönemlerde birleşme partisi örneği olarak yer alan partiler sadece koalisyon hükümetlerinde görev alma başarısını gösterebilmişlerdir. Bu sonuçlar göstermektedir ki; Türk siyasal hayatı geçirdiği deneyimlerden ve yaşadığı süreçlerden dolayı birleşme partilerinden ziyade hizip partilerine yönelik güçlü bir tutum sergilemeyi tercih etmiş ve hizip partilerinin ardından tercihlerini halef partilerine yönelik kullanmıştır.

“Türkiye’de Birleşme Partilerinin Seçim Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme “Başlıklı Makalenin Araştırma ve Etik Beyanı Bilgileri

	Bu çalışma “Araştırma ve Yayın Etiği” değerlerine uygun olarak hazırlanmış ve intihal kontrol programında kontrol edilmiştir. Çalışmanın tüm sorumluluğu yazar(lar)a aittir.
Bilgilendirme	Türkiye’de Birleşme Partilerinin Seçim Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme adlı çalışma herhangi bir bildiri veya tezden türememiştir.
Yazar Çıkar Çatışması Beyanı	Türkiye’de Birleşme Partilerinin Seçim Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme başlıklı çalışmada Mahmut Umut Ferman AKBULUT adlı yazarın dolaylı ve dolaysız şekilde çıkar ilişkisi bulunmamaktadır.
Yazar Katkı Oranı Beyanı	Türkiye’de Birleşme Partilerinin Seçim Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme adlı çalışmada Mahmut Umut Ferman AKBULUT olarak, %100 tek başıma hazırladığımı beyan ederim.
Teşekkür	Türkiye’de Birleşme Partilerinin Seçim Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme adlı çalışma herhangi bir kurum ya da proje tarafından desteklenmemiştir.
Etik Kurul Onay Belgesi	Türkiye’de Birleşme Partilerinin Seçim Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme başlıklı çalışmada etik kurul iznine gerek bulunmamaktadır.
Ölçek İzni	Türkiye’de Birleşme Partilerinin Seçim Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme adlı çalışmada ölçek iznine gerek olabilecek herhangi bir durum bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Altay, A.A. (2022). Türk Solunun Umudu ve Hayal Kırıklığı: Sosyal Demokrat Halkçı Parti, Karataş, M. (Ed.), *Türk Demokrasi Tarihi (1980’den Günümüze) Liderler, Partiler, Seçimler* (169-194). İstanbul: Efeakademi Yayınları.
- Artvinli, F. (2004). *Türk Siyasal Hayatında Osman Bölükbaşı* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, İstanbul
- Atılğan, G. (2019). Sanayi Kapitalizminin Şafağında. Atılğan, vd. (Ed.), *Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Siyasal Hayat* (521-662). İstanbul: Yordam Yayınevi.

- Avcı, S. (1994). *Türkiye’de Sosyal Demokrat Partilerin Gelişimi ve Tabanı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyasal Bilgiler Ana Bilim Dalı, İstanbul
- Bakırcı, F. (2019). Parlamenter Sistem Siyasal İstikrarsızlıkların Nedeni midir? 1960-1971 Dönemi. *ViraVerita E-Dergi: Disiplinlerarası Karşılaşmalar*, (10), 30-108.
- Belenger, E. (2005). A Theory of Party Mergers, *Canadian Political Science Association Meeting*. London, Ontario, June 2-4, 2005, <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=6f984f5bb1bc1be55560e465830658aff7de1ddf>, Erişim Tarihi: 08.12.2023
- Bozkır, G. (1996). *Türk Siyasal Hayatında Güven Partisi- Milli Güven Partisi- Cumhuriyetçi Güven Partisi (1967-1980)* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir.
- Bozkır, G. (2007). Türk Siyasal Hayatında Cumhuriyetçi Güven Partisi. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (6), 275-308.
- Bölük, Z. (2019). *Milliyetçi Çalışma Partisi’nin Türk Siyasetindeki Yeri ve Önemi (1985-1993)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Nevşehir.
- Canyaş, O. (2015). CHP’nin Sosyal Demokrasi Serüveni. *Alternatif Politika Dergisi*, 7(1), 6-31.
- Çakıcı, F.O., Bayraktar, Ö. (2020). Siyasi Parti Bölünmeleri ve 1946 Sonrasında Gelişen Parti Bölünmelerine İlişkin Siyasi Süreçlerin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. *Mavi Atlas Dergisi*, 8(2), 389-411.
- Çaylak, A., Kaymal, C. (2021). 27 Mayıs ile 12 Mart Arası Dönemde Muhalefetin Sembol İsmi: Osman Bölükbaşı. *İnsan ve İnsan Dergisi*, 8(29), 49-64.
- Çelebi, O. (2021). Siyasi Yasakların Sonu: 6 Eylül 1987 Referandumunda Erdal İnönü ve Bülent Ecevit’in Faaliyetleri, *History Studies*, 13(1), 301 – 322.
- Çelik, O. (2004). *1980 Sonrası CHP’de İdeoloji Değişimi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı Genel Sosyoloji ve Metodoloji Bölümü, İstanbul.
- Çeliker, D. (2009). *1961-1980 Arası Koalisyon Hükümetlerine Bir Örnek: 1974 CHP-MSP Koalisyonu*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Denizli.
- Çeliker, İ. (2021). *Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi’nin Meclis Çalışmalarındaki Rolü ve Etkinliği (1961-1965)* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Bitlis.
- Çiçek, M. (2014). *Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi ve Türk Siyasal Hayatındaki Yeri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölüm Dalı, İstanbul.

- Coffe, H. ve Torenvlied, R. (2008). Explanatory Factors for the Merger of Political Parties. <https://escholarship.org/content/qt1nd4n3j9/qt1nd4n3j9.pdf?t=lnqnkj&v=lg>
Erişim Tarihi: 08.12.2023.
- Demirkol, Ö. (2014). *Why Do Political Parties Split? Understanding Party Splits And Formation Of Splinter Parties In Turkey* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Bölümü, Ankara.
- Duran, H., Aksu, A. (2009). Türkiye’de Milletvekillerinin Parti Değişirmelerinin Tür ve Biçimleri Bağlamında Yeni Türkiye Partisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (24), 141-154.
- Fedayi, C. (2019). Adalet Partisinin Birinci Dönemi: 1961-1971. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 16(57), 123-150.
- Gülbay, A. (2017). *12 Mart’tan 12 Eylül’e Türkiye’de Seçimler ve Sonuçları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Gündüz, M. (2007). *Demokrat Parti’ye Karşı Muhalefet ve Milli Muhalefet Cephesi (1956-1960) (C.H.P., HÜR. PARTİ, C.M.P.)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Karakoç, S. (2022). Türkiye ve Sosyal Demokrasi Üzerine Bir İnceleme: Sosyal Demokrasi Partisi (SODEP). *Akademik Açık Dergisi*, 2(1), 38-64.
- Karadeniz, Y. (2023). *Muhafazakar-Liberal Parti: Anavatan Partisine Doğu Teorileri, Tipolojiler ve Kurumsallaşma Bağlamında Bakış, Tüm Yönleriyle Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi: Akademik Çözümler*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Kaya, K. (2023). *Cumhuriyetçi Güven Partisi ve Atatürk Yorumu Üzerine Bir Değerlendirme (1967-1979)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Çanakkale.
- Keskin, Y. Z. (2020). Türkiye Siyaseti ve Devlet Örgütlenmesinde 12 Mart Muhtırasının Etkileri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(TBMM’nin 100. Yılı ve Millî İrade Özel Sayısı), 1-15.
- Kılıç, H. (1999). *Seçim Sistemleri, Partiler Üzerine Yansıması ve Yeni Sistem Arayışları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Kömürcü, D. (2008). *1980 Sonrası Türkiye’de Sosyal Demokrasi: Fırsatlar, Stratejiler ve Kriz (Sodep ve Shp Deneyimleri)* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Siyaset ve Sosyal Bilimler Dalı, İstanbul.

- Neziroğlu, İ., Yılmaz, T. (2015). *Türkiye Büyük Millet Meclisi Koalisyon Hükümetleri, Koalisyon Protokolleri, Hükümet Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri*. Ankara: TBMM Başkanlığı Yayınları, Cilt 1.
- Nwozor, A., Audu, J., Ake, M. B., Olanrewaju, J. S., & Ogundele, O. (2019). The party system and the politics of party merger and power contestation in Africa: insights from Nigeria. *Studia Politica: Romanian Political Science Review*, 19(2), 237-259
- Oğuz, V. (2011). *Türkiye’de Siyasal Partiler Çerçevesinde Politik Yozlaşma ve Etik Sorunu* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Karaman.
- Ozan, E. D. (2019). İki Darbe Arasında Kriz Salmanı, Atılgan, vd. (Ed.), *Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Siyasal Hayat* (657-747). İstanbul: Yordam Yayınevi.
- Önder, T. (2019). Türkiye’de Parti Sistemi: Tarihsel Bir Analiz. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(3), 511-534.
- Özdemir, Z. (2007). *1965-1969 Yılları Arasında Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Siyaset Ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı, Ankara.
- Özgişi, T. (2011). *Türk Parlamento Tarihinde Çift Meclis: Cumhuriyet Senatosu Örneği (1960-1980)* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Öztekin, A. (2018). *Siyaset Bilimine Giriş*. İstanbul: Siyasal Kitabevi.
- Polat, A. (2009). *1980 Sonrası Türkiye Solu: SHP Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi Tarih Ana Bilim Dalı Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Programı, İzmir.
- Umur, Ö. (2016). *Türk Siyasi Tarihinde Büyük Birlik Partisi (Siyasi Gelişimi-Fikri Kaynakları-Teşkilatlanma Yapısı, 1993-2009)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Ordu.
- Ümüt, G. (2020). *Türkiye’nin Siyasal Dönüşümünde SHP’nin Yeri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Altınbaş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Saka, L., Amusan, L. (2018). The Politics of Opposition Parties Merger and the Struggle for Power in Nigeria’s 2015 General Elections. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 16(31), 197-216.
- Saraçoğlu, C. (2019). Tank Paletiyle Neoliberalizm, Atılgan, vd. (Ed.), *Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Siyasal Hayat* (753-876). İstanbul: Yordam Yayınevi.
- Sarı, İ. (2006). *Başbuğ Alparslan Türkeş*. Antalya: Net Medya Yayıncılık.

- Savut, E. (2020). Geçmişten Bugüne Türkiye Siyasetinde Seçim İttifakları: Tercih Mi? Zorunluluk Mu? *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (39), 33-48.
- Savut, E. (2021). Türkiye Siyasetinde Yeni Partilerin Seçim Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(21), 173-202.
- Savut, E. (2022a). *Çok Partili Yaşamda, Türkiye'de Genel Seçim Dönemleri*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Savut, E. (2022b). Seçim Şiddeti Kavramı ve Türkiye'nin Seçim Şiddeti Kimliği. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 162-176.
- Savaş, A.R., Zabun, A.H. (2023). Türk Milliyetçiliğinin Partileşme Süreci: Ckmp'den İyi Parti'ye Türkiye'de Milliyetçi Partiler. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (59), 146-165.
- Şendal T. (2020). Cumhuriyet Halk Partisinde Ortanın Solu ile Başlayan Siyasal Metamorfoza Karşı İç ve Dış Muhalefet. *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 6(2), 281-302.
- Şimşek, D. (2015). *Türk Siyasal Yaşamında İlk Koalisyon Hükûmeti: CHP-AP Koalisyonu (1961-1962)*. Ankara: Atatürk Yüksek Kurumu Yayınları.
- Şişik, H. (2019). *Türkiye Köylü Partisi (1952-1958)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Tarih Ana Bilim Dalı Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Programı, Denizli.
- Toktaş, Ş., Görür, S. (2020). Türk Siyasal Hayatından Görünümler: 1965 Genel Seçimleri ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Dönemi (10/10/1965-11/10/1969). (331-350), *Yüzüncü Yılında TBMM*, Ankara.
- Yalçın, A.K (2013). Türk Siyasal Hayatında Yeni Türkiye Partisi (1961-1973), *Gaziantep University Journal Of Social Sciences*, 20(4) 2013-2041.
- Yılmaz, E., Konuralp, O. A. (2022). Post-Seküler Bir Önerme Olarak İnançlara Saygılı Laiklik, Dsp ve 28 Şubat, Yılmaz, O. A. (Ed.), *Çeyrek Asır Sonra 28 Şubat: Aktörler Üzerinden Bir Okuma* (125-164). Ankara: Nika Yayınevi.

An Evaluation on the Election Results of Unification Parties in Turkey

Mahmut Umut Ferman AKBULUT

Extended Abstract

In order to keep up with the requirements of the age and the changing political life, some of the parties prefer to close down, while other parties prefer to merge with different parties under a new roof in order to adapt to these situations and to produce solutions, or to establish a new party through factional people who excel within the party, or to come together under the roof of the successor party, which expresses that it can continue as the successor of the party that existed in political life in previous periods. This study intends to complete the existing deficiency in this field and to be a source of new studies since merger parties, which are handled under the new party conceptualization and constitute the subject of the study, have important effects on the shaping and development of political life, but have not been included in a large-scale research subject in the field of study. In this context, the study provides general information about merger parties, and then focuses on the examples of merger parties in Turkish political life, and finally, it aims to evaluate the situation of merger parties in election periods and to examine the factors affecting the failure of merger parties. In political life, parties that cannot adapt to changing conditions and new requirements over time tend to close down, while in order to keep up with these processes and find solutions, some parties prefer to merge under a single roof in a new formation with different parties. These mergers are not like electoral alliances, which only cover election periods and do not involve any changes in the symbols, statutes and regulations of the parties, but rather include mergers formed when two or more independent parties come together in line with common goals and objectives and carry out their activities and programs under the roof of a new party.

Turkish political life, which started with the legalization of the first official party after the declaration of the Second Constitutional Monarchy in the Ottoman Empire, went through a number of transformation filters as a result of modernization movements and revolutions that took place with the establishment of the Republic. Turkish political life, which was reshaped after the People's Party started its activities as the first legal party of the Republic of Turkey and the Terakkiperver Republican People's Party started its activities as the first opposition party, has experienced military coups, political bans, party closures, memorandums, coalition crises, military coups, political bans, party closures, memorandums, coalition crises and has experienced a painful political life far from

democracy in the following period, with single-party and multi-party periods. In these processes, parties have carried out many studies and programs for electoral work and have pursued a number of internal and external party policies in order to cope with the problems that have emerged over time and to produce solutions. The phenomenon of merger parties, which Turkish political life first met with the 1961 general elections in which CKMP participated, ended with SHP participating in the 1991 general elections as a merger party, and parties representing the example of merger parties took part in six of the eight elections held in a thirty-year period. When these periods are evaluated, SHP's success in the 1987 general elections and 1989 local elections was the period in which it had the highest success rate among the merger parties. In other periods, when the situation of the merger parties is evaluated according to the election results, except for the independents, the parties that received the highest number of votes generally ranked fourth, fifth and sixth in the ranking of the parties that received the highest number of votes, and they were only able to take part in coalition governments in these periods. These results show that Turkish political life, due to the experiences and processes it has gone through, has preferred to exhibit a strong attitude towards factional parties and has preferred successor parties after factional parties.

*Bu sayfa dizgi amacıyla boş bırakılmıştır.
This page intentionally left blank.*

Sağlık Çalışanlarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri Hakkında Bir Analiz: İzmir Örneği

Gizem ŞAHİN¹

Hatice Şebnem SEÇER²

Öz

Makale Türü
Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi
14.05.2024

Kabul Tarihi
02.08.2024

DOI
10.53306/klujfeas.1484107

Dijital yetkinlik; toplumsal hayata tam katılım için gerekli dijital teknolojilerin güvenli, eleştirel ve sorumlu kullanmakla ilgili bilgi, beceri ve tutumlardır. Dijital yetkinliklerden biri de dijital okuryazarlıktır. Dijital okuryazarlık kavramı; dijital teknolojileri kullanarak bilgiyi elde etme, kullanma, analiz etme ve eleştirel bir şekilde kullanma olarak tanımlanmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi ve artan oranda kullanımıyla dijital okuryazarlık güncel bir kavram olarak ön plana çıkmaktadır. Dijital yetkinliklerin önem kazandığı ve dijital teknolojilerin yoğun kullanıldığı alanlardan biri de sağlık sektörüdür. Sağlık çalışanlarının dijital yetkinlik düzeylerinin belirlenmesi bu alanda dijital dönüşüm açısından bir katkı sağlamaktadır. Bu çalışmanın amacı da sağlık çalışanlarının dijital yetkinlik düzeylerini belirlemektir. Bu kapsamda İzmir 'de dijital hastane derecesine sahip Tire Devlet Hastanesi çalışanlarının dijital okuryazarlık düzeyleri belirlenmek istenilmiştir. Çalışmaya 225 sağlık çalışanı katılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu" ve "Dijital Okuryazarlık Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizi t-testi, tek yönlü varyans analizi ve Bonferroni gibi istatistiksel testlerle SPSS 29.0 programında yapılmıştır. Elde edilen bulgular, cinsiyet, yaş ve medeni durum değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Anahtar sözcükler: dijitalleşme, dijital okuryazarlık, dijital yetkinlik, sağlık çalışanları, sağlık sektörü.

¹ Sorumlu Yazar, Doktora Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, sahin.gizemm0635@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9919-0996

²Prof. Dr, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Yönetim ve Çalışma Sosyolojisi Anabilim Dalı, sebnem.secer@deu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6431-2976

An Analysis On Digital Literacy Levels Of Health Employees: The Case Of İzmir

Gizem Şahin³

Hatice Şebnem SEÇER⁴

Abstract

Digital competence is the knowledge, skills and attitudes related to the safe, critical and responsible use of digital technologies necessary for full participation in social life. The concept of digital literacy is defined as obtaining, using, using, analysing and critically using information using digital technologies. With the rapid development and increasing use of information and communication technologies, digital literacy comes to the fore as a current concept. One of the areas where digital competencies gain importance and digital technologies are used intensively is the health sector. Determining the digital competency levels of healthcare professionals will contribute to digital transformation in this field. The aim of this study is to determine the digital competency levels of healthcare professionals. This research was applied to the employees of a state hospital with a digital hospital rating in a district of İzmir. 225 healthcare professionals participated in the study. 'Personal Information Form' and 'Digital Literacy Scale' were used as data collection tools in the study. Data analysis was performed in SPSS 29.0 programme with statistical tests such as t-test, one-way analysis of variance and Bonferroni. The findings obtained show a statistically significant difference according to gender, age and marital status variables.

Key words: digitalization, digital competence, digital literacy, health employee, health sector.

Article Type

Research Article

Application Date

14.05.2024

Acceptance Date

02.08.2024

DOI

10.53306/klujfeas.1484107

³ Ph.D. Student, Faculty of Economics and Administrative Science, Department of Labour Economics and Industrial Relations Management and Labour Sociology, sahin.gizemm0635@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9919-0996

⁴ Professor Doctor, Faculty of Economics and Administrative Science, Department of Labour Economics and Industrial Relations Management and Labour Sociology, sebnem.secer@deu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6431-2976

Giriş

Her gün gelişen teknoloji haberlerini duyduğumuz ve uygulamalarına tanık olduğumuz yeni teknolojiler, toplumsal yaşamı her açıdan dönüştürmektedir. Bilhassa pandemi dönemi ve sonrasında dijitalleşmenin etkisi tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kendini hissettirmiştir. Eğitim, sağlık, bankacılık, ticaret ve pazarlama alanlarında bilgi teknolojilerinin artan kullanımı ve dijital dönüşüm stratejileri, dijital dönüşümün etkisini daha belirginleştirmiştir.

Dijital teknolojilerin kullanıldığı ve dönüştüğü sektörlerden biri de sağlık hizmetleridir. Sağlık hizmetlerinin merkezinde insan hayatı olduğu için verilen hizmetin kalitesi, hızı ve maliyeti gibi unsurlar da önem taşımaktadır. Dijital teknolojilerin sağlık hizmetlerinin uygulama alanına girmesiyle birlikte hem saydığımız kalite, hız ve maliyet unsurları açısından hem de hizmet alanlar ve hizmet verenler açısından birçok kolaylık yaşanmaktadır. Odağında insan hayatı olan bu hizmet kolunda verimlilik ve kalite büyük önem taşımaktadır. Kaliteli bir sağlık hizmeti almak temel insan hakları arasında sayılmaktadır. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 'nin 25. Maddesinde herkesin sağlık hakkına sahip olduğunu vurgulamaktadır (BM, 1948). Buna göre insan sağlığını korumanın, sağlık hizmetlerinde verimliliği ve kaliteyi sağlamanın önemli araçlarından birinin dijitalleşme ve dijital teknolojilerin kullanımı olduğu söylenebilir.

Sağlıkta artan dijitalleşme, her zaman ve her yerde hizmet alabilmeyi sağlamaktadır (Beylik, 2021, s. 27). Bu doğrultuda sağlık kuruluşlarının dijital teknolojiler aracılığıyla hizmet sunması, etkin kaynak kullanımı, maliyetlerin azaltılması, hizmet alanının genişletilmesi, hasta memnuniyetinin sağlanması, çalışan verimliliğinin artırılması ve tıbbi karar verme süreçlerinin iyileştirilmesi açısından önem taşımaktadır (Altuntaş, 2019, s. 15).

Türkiye 'de sağlık sektörünün dijitalleşmesinin başlangıcı 2000'li yıllardır. "Sağlıkta Dönüşüm Projesi" ile sağlıkta dijitalleşmenin temelleri atılmıştır. Projenin amacı, sağlık hizmetlerinin etkin, verimli ve hakkaniyetli bir şekilde uygulanması ve uygun finansmanın sağlanmasıdır (Sağlık Bakanlığı, 2024). 2010-2014 yılı stratejik planında hedeflendiği gibi Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü (SBSGM) kurulmuştur. Ardından yayınlanan genelgeyle birlikte 2015 yıl sonuna kadar sağlık hizmetlerinin internet destekli teknolojiler aracılığıyla sunulması kararı alınmıştır. Böylelikle entegre bir sağlık ağı oluşturulup tek bir elden güvenli veri paylaşımı uygulaması oluşturulmuştur (Sağlık Bakanlığı Genelge, 2013). 2013 yılı dijital hastane uygulamasının başlangıcı olmuştur. Dijital hastane; hastane içerisindeki tüm bilgi sistemlerinin, medikal ve medikal olmayan teknolojilerle de bütünleştiği, yetkili tüm sağlık personelinin zaman ve enerji tasarrufu yaparak hastaya ait kayıtlara mobil olarak erişim sağladığı, kağıtsız işlemlerin yürütüldüğü, tam otomasyonun ve ileri teknolojik donanımın olduğu, sağlık hizmetlerini kaliteli, etkili, verimli ve ekonomik olarak sunma hedefi taşıyan hastanedir (Ak, 2013, s. 973). Sağlıkta dijital teknoloji destekli olan ve bireyler tarafından en çok kullanılan bazı projeler şunlardır: e-nabız, Aile Hekimi Bilgi Sistemi (AHBS), Merkezi Hekim Randevu Sistemi (MHRS), Medula vb. (Işık, 2019, s. 1989).

Örneğin e-nabız, merkezi hekim randevu sistemi gibi uygulamalar hastaların ve sağlık personelinin işlerini kolaylaştırmıştır. Hastalar kolay ve hızlı bir şekilde randevu alabilmekte,

hastalıklarıyla ilgili tahlil ve görüntüleme sonuçlarına rahatlıkla ulaşabilmektedirler. Sağlık personelleri de elektronik ortamdaki hasta kayıtlarına erişim sağlayabilmektedirler. Buna ek olarak dijital teknolojilerin sağladığı kolaylıklar arasında iş akışlarının hızlanması yer alır. Sağlık çalışanlarının işin yürütülmesi için gerekli dijital yetkinliklere sahip olması hem çalışanların iş yükünün azaltılmasını hem de sağlık hizmetlerinin hızlı bir şekilde sunulmasını etkilemektedir. Endüstri 4.0 teknolojilerinin sağlık alanında daha geniş kullanılmasıyla birlikte sunulan hizmet daha da hızlanacağı ve çalışanların iş yükünün azalacağı görülmektedir. Sağlık alanında kullanılan endüstri 4.0 teknolojilerinden bazıları şunlardır: Yapay zekâ, büyük veri, üç boyutlu yazıcılar, giyilebilir teknolojiler, nesnelerin interneti teknolojisi gibi uygulamalardır.

Dijital teknolojiler çok yeni bir alandır. Bu nedenle dijital dönüşüme uyum sağlamak için sağlık çalışanlarının dijital becerilere sahip olması önemli bir avantaj sağlar.

Bu çalışmada dijital yetkinlik ve dijital okuryazarlık kavramlarının tanımlarına yer verilmiştir. Bu çalışmanın temel amacı, dijital okuryazarlık ölçeği aracılığıyla sağlık çalışanlarının dijital yetkinlik düzeylerini belirlemeye çalışmaktır. Çalışmada elde edilen verilerin analizi t-testi, tek yönlü varyans analizi ve Bonferroni gibi istatistiksel analizlerle yapılmıştır. Bonferroni, fark yaratan grubu bulmak için uygulanmıştır. Değişkenlere ve ölçek boyutlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar elde edilmiştir.

Dijital Yetkinlik ve Dijital Okuryazarlık

Dijital yetkinlik; gelişen teknolojik ortamda teknolojiyle ilgili bütün okuryazarlıkları bünyesinde toplar. Dijital yetkinlik, öğrenme, çalışma ve topluma katılım için dijital teknolojilerin özgüvenli, eleştirel ve sorumlu bir şekilde kullanılmasını ve bunlarla etkileşim kurulmasını içerir. Ayrıca bilgi ve veri okuryazarlığı, iletişim ve iş birliği, medya okuryazarlığı, dijital içerik oluşturma, güvenlik, fikri mülkiyetle ilgili sorular, problem çözme ve eleştirel düşünmeyi içerir (Avrupa Komisyonu, 2019, s. 10).

Dijital yetkinliğin bütün okuryazarlık kavramlarını, daha dar anlama sahip olan kavramları bütünleştirdiği ve böylelikle çeşitli alanları birbirine bağladığı söylenebilir (Ilomaki vd., 2016, s. 657). Teknoloji hızla ilerleyip yeni araçlar varlık gösterince bu durum okuryazarlık türlerini etkilemiş ve yeni okuryazarlık türlerini oluşturmuştur. Dijital okuryazarlık bu yeni okuryazarlıkları kapsayan daha geniş bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır (Ng, 2012, s. 1066).

Dijital yetkinlik ve dijital okuryazarlık birbiriyle ilişkilidir. Ancak farklılıkları bulunmaktadır. Dijital yetkinlik daha kapsayıcı bir kavramdır. Dijital yetkinlik; dijital çağda istihdam edilebilir olmayı sağlayan becerilerle ilgiliyken; dijital okuryazarlık, öğrenmeyle ilgili paradigma değişimini ifade eder (Gallardo vd., 2015, s. 11).

Okuryazarlık; okuma ve yazma yeteneğine sahip olma yeteneğini ifade eder. Okuryazarlık, kişinin günlük yaşamıyla ilgili basit bir ifadeyi anlayarak okuma ve yazma yeteneği olarak tanımlanır (UNESCO,2013). Dijital okuryazarlık ise; bir bireyin dijital bir toplumda yaşaması, öğrenmesi ve çalışması için uygun olan yetkinlikleri tanımlar (JISC, 2011, s. 1).

Dijital okuryazarlıktan ilk bahseden Gilster, dijital okuryazarlığı; bilgisayarlar aracılığıyla edinilen farklı kaynaklardan gelen çok sayıda bilginin anlaşılması ve kullanılması olarak ifade etmektedir (Gilster, 1997, s. 33).

Dijital yetkinlik ve dijital okuryazarlık uluslararası kuruluşlar ve ülkelerin stratejik planlarında ve hedeflerinde yer almaktadır. Avrupa Komisyonu “Yaşam Boyu Öğrenme İçin Dijital Yetkinlikler Referans Çerçevesinde” (Avrupa Komisyonu, 2007; Avrupa Komisyonu, 2019); DigiComp ve DigiEdu vatandaşlar ve öğrenciler için çerçeve programlarında (Vuorikari vd., 2022); OECD PISA testi uygulamalarında ve dijital becerilerle ilgili belgelerde (OECD, 2019), dijital okuryazarlık kazanılması ve geliştirilmesi gereken temel bir yetkinlik olarak yer almaktadır.

OECD, Türkiye’nin dijital görünümüyle ilgili yaptığı değerlendirmede de her düzeydeki kamu çalışanlarının başarılı bir dijital dönüşüme liderlik etmek için yeterli dijital okuryazarlık ve özgüven geliştirmelerini sağlamak gerekliliği vurgulanmaktadır (OECD, 2023).

Çeşitli okuryazarlıklar arasındaki ilişkiler dijital okuryazarlık kavramı altında daha kolay anlaşılabilir. Bu çalışmada da bilgi okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı, siber okuryazarlık ve e-sağlık okuryazarlığı kavramları tanımlanmıştır.

Dijital Okuryazarlık Türleri

Dijital yetkinlik ve dijital okuryazarlık ve dijital okuryazarlık türlerinin tanımlarıyla ilgili literatür incelendiğinde bu kavramların birbiri yerine kullanıldığı görülmektedir. Başka bir deyişle kavramlar üzerinde herkesin kabul ettiği bir tanım yoktur. Uluslararası kuruluşlar, ülkeler ve araştırmacılar bile bu kavramları birbiri yerine kullanmaktadır (Reichert vd., 2013, s. 5). Bu çalışmada dijital yetkinlik; dijital okuryazarlık ve türlerini kapsayıcı şekilde incelenmiştir. İncelenen dijital okuryazarlık türleri şunlardır: Bilgi okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı, siber okuryazarlık ve e-sağlık okuryazarlığı.

Sıralanan dijital okuryazarlık türleri arasındaki ilişki dijital okuryazarlık kavramı altında daha kolay anlaşılabilir. Teknolojik gelişmeler ve kullanılan teknolojik araçlara bağlı olarak bu okuryazarlıklar ele alındığında tarihsel olarak birlikte ilerlediği görülebilir.

Bilgi Okuryazarlığı

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla ilerlemesi ve bu teknolojilerin bilgiyi çeşitli ortamlarda ve formatlarda ulaşılabilir hale getirmesi okuryazarlık tanımlarını çeşitlendirmektedir. Bu okuryazarlıklardan biri de bilgi okuryazarlığıdır.

En temel tanımıyla bilgi okuryazarlığı; bilgiyi bulma, yönetme ve kullanma becerisidir (Bruce, 1998, s. 25). Bilgi okuryazarlığı ilk kez kütüphanecilik alanında kullanılmıştır ve daha sonra diğer disiplinlerde de kullanılmaya başlanmıştır.1970’li yıllardan itibaren bilgiye ulaşma, kullanma ve değerlendirme becerisi olarak tanımlanmaya başlamıştır (Badke, 2010, s. 48).

Teknoloji Okuryazarlığı

Teknoloji okuryazarlığı; kullanılacak aracın bilgisine sahip olmaktır. Bu bilgi dijitalleşme ile birlikte sadece kullanılacak araç bilgisi olmayıp, eleştirel kullanmayı, yorum yapma bilgisini de beraberinde getirmektedir.

Teknolojik okuryazarlık, teknolojiyi kullanma, yönetme, değerlendirme ve anlama becerisidir (ITEA, 2007, s. 9).

Medya Okuryazarlığı

Bilgi iletişim teknolojilerinin gelişimi medyayı da etkilemiş ve şekillendirmiştir. Bilginin yayıldığı, işlendiği ve yorumlandığı alanlardan biri de medya araçlarıdır. Medya okuryazarlığının toplumun hassas gruplarını oluşturan gençler, çocuklar ve yetişkinlerin zararlı içeriklerden korunması amacıyla doğduğu görülebilir. İletişim araçları aracılığıyla bilginin dolaştığı yazılı, görsel, işitsel ya da dijital bir ortam olan medyayı etkin ve verimli bir şekilde kullanabilmek, başka bir deyişle medya okuryazarı olabilmek büyük bir rol oynar. Yanlış bir enformasyon bir ülkedeki siyasal ortamı etkilediği gibi, yanlış bir bilgi hızla varlığını sürdürmektedir (Avsar, 2013, s. 6). Bu nedenle diğer okuryazarlık türlerinde olduğu gibi medya okuryazarlığının eleştirel ve doğru kullanılması büyük önem taşımaktadır.

Bilgisayar Okuryazarlığı

Bilgisayar okuryazarlığı temel olarak kişilerin bilgisayarın özelliklerini bilmesi, tanınması ve bu doğrultuda kullanabilmesi anlamına gelmektedir. Bu tanıma göre kişiler bilgisayarın yazılım ve donanım özelliklerini bilir ve bu bilgiyi pratikte kullanabilir.

Bilgisayar okuryazarlığı geniş bir anlama sahiptir. Bu bakımdan bilgisayar okuryazarlığını temel, orta ve ileri düzey olarak sınıflandırmak kavramın anlaşılmasını kolaylaştırır. Temel düzeyde bilgisayar okuryazarlığı, bir bilgisayarı açıp kapatabilmeyi, bir disk/cd'yi sürücüyeye yerleştirebilmeyi ve bir programı çalıştırabilmeyi içerir. Orta ve ileri düzeyde bilgisayar okuryazarlığına sahip bireyler yaygın yazılımları kolayca kurabilir ve yapılandırabilir, iletişim kurmak, çevrimiçi hizmetlere veya internete erişmek, elektronik posta(e-posta) yoluyla mesaj göndermek ve almak, bilgisayar dosyalarını kolayca yüklemek veya indirmek için bir bilgisayar modemini bilir ve düzenli olarak kullanabilir (Park, 1998, s.13).

Bilgi ve İletişim Teknolojileri Okuryazarlığı

Bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı, bilgiye okuryazarlığı, bilgiye etmek, değerlendirmek ve oluşturmak için dijital teknolojinin kullanılmasıdır. Bilgiye erişmek; nasıl bilgi toplanacağını ve tekrar nasıl elde edileceği hakkında bilgi sahibi olmayı ifade eder. Bilgiyi yönetmek; mevcut bir kurumsal yapı ya da sınıflandırma şeması uygulamak anlamına gelir. Bilgiyi entegre etmek; bilgiyi yorumlamak ve temsil edebilmektir. Bilginin entegre edilmesi süreci, bilginin özetlenmesi ve karşılaştırma yapılmasından oluşur. Bilginin değerlendirilmesi; bilginin kalitesi, uygunluğu, yararlı oluşu veya verimliliği hakkında görüş sunulabilmesidir. Bilgiyi yaratmaksa, bilginin uyarlanması, tasarlanması veya yazarak üretilmesi gibi çeşitli süreçleri tanımlar (ILLP, 2002).

Siber Okuryazarlık

Siber okuryazarlık sadece bilgisayar kullanmak ya da internette gezinmek değil, çevrimiçi ortamda elde edilen bilginin doğru olup olmadığını, güçlü ya da zayıf yönlerini anlamakla ilgilidir. Ayrıca siber okuryazarlık, söz konusu bilginin kişisel amaçlar ve işler için nasıl kullanıldığı ve nasıl güvenildiğiyle ilgilidir (Gregson, 2008, s.8). Bir başka tanımda siber okuryazarlık, bilgi teknolojilerini etkin bir şekilde kullanırken bu eylemlerin sonucunda olabilecekleri anlayabilme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Kont, 2023, s. 82).

Dijital bir ortama kişisel veri girildiğinde, bu veriler kişisel ve özel bir niteliğe sahip olduğu için koruma altına alınması gerekir. Benzer şekilde sağlık verisi de kişisel veridir ve veri güvenliğinin sağlanması, güvenlik açıklarına karşı kişilerin korunması önemlidir. Sağlık verilerinin gizliliği sağlanmadığı takdirde sadece özel hayatın gizliliği ihlal edilmiş olmaz, bireylerin şeref ve haysiyetleri de zedelenir (Akkurt, 2020, s. 146).

Kişisel verilerin KVKK'nın altıncı maddesinde özel nitelikli olduğu belirtilmiştir (KVKK, 2016). Buna bağlı olarak bireylerin bu özel nitelikteki bilgileri hakkında farkındalıklarını sağlamak siber okuryazarlık açısından da önem taşımaktadır. Sistem sağlayıcıları açısından da bu verinin gizliliğini korumak ve güvenliğini sağlamak önem taşır.

E-Sağlık Okuryazarlığı

Dijital okuryazarlık türleri arasındaki bir diğer okuryazarlık ise e-sağlık okuryazarlığıdır. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde sağlıkla ilgili bilgiler hızla elde edilebilen bilgiler arasında yer almaktadır. Mobil cihazların kullanımının artmasıyla birlikte sağlıkla ilgili bilgilere online olarak hızlı bir şekilde ulaşılabilir. Sağlık hizmetleri sunumu için oluşturulan uygulamalar da sağlık okuryazarlığı ve dijital okuryazarlığın geliştirilmesi gerekliliğine dikkat çekmektedir.

E-sağlık okuryazarlığı, elektronik kaynaklardan sağlık bilgilerini arama, bulma, anlama ve değerlendirme ve elde edilen bilgileri bir sağlık sorununu ele almak veya çözmek için uygulama becerisidir (Norman ve Skinner, 2006, s. 4).

Yöntem

Bu çalışma, sağlık sektöründe dijital teknoloji kullanımının giderek yaygınlaşmasıyla birlikte sağlık çalışanlarının dijital yetkinlik düzeyini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada nicel araştırma yöntemi benimsenmiştir.

Araştırmanın hipotezleri şunlardır:

H1: Dijital okuryazarlık yaşa göre farklılık gösterir.

H2: Dijital okuryazarlık cinsiyete göre farklılık gösterir.

H3: Dijital okuryazarlık medeni hale göre farklılık gösterir.

H4: Dijital okuryazarlık eğitim durumuna göre farklılık gösterir.

H5: Dijital okuryazarlık mesleğe göre farklılık gösterir.

Örneklem

Araştırmanın evrenini İzmir 'in bir ilçesindeki dijital hastane niteliğine sahip devlet hastanesi çalışanları oluşturmaktadır. Örneklem eleman örnekleme yöntemi türlerinden oransız eleman örnekleme/basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Bu yöntemde evrendeki elemanların eşit seçilmeleri mümkündür (Karasar, 2007, s. 113). Araştırmaya 242 kişi katılmıştır. Eksik gözlemler çıkarıldığında nihai katılımcı sayısı 225'dir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Analizi

Veri toplama aracı olarak anketler tercih edilmiştir. Araştırmacılar tarafından hazırlanan anketin ilk bölümünde katılımcılara sosyo-demografik ve dijital teknolojilerle ilgili bilgileri hakkında sorular sorulmuştur. Anketin ikinci bölümünde Bayrakçı (2020) tarafından geliştirilen "dijital okuryazarlık ölçeği" kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizi SPSS Statistics (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 29.0 yazılımı aracılığıyla yapılmıştır.

Araştırmanın Geçerlilik Güvenilirliği

Araştırmada kullanılan ölçeğin yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğu belirlenmiştir. Cronbach Alpha değerinin 0,50 'den yüksek olması kullanılan ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. Cronbach Alpha değeri (1.00)'e yaklaştıkça güvenilirliğin yüksek düzeyde olduğu ifade edilmektedir (Karasar, 2007, s. 148).

Tablo 1. Araştırmada Kullanılan Ölçeğin ve Alt Boyutlarının Geçerlilik Güvenilirlik Analizi

Ölçek Boyutları	Cronbach's Alpha
Etik ve Sorumluluk Boyutu	0.938
Genel Bilgi ve İşlevsel Beceriler Boyutu	0.874
Günlük Kullanım Boyutu	0.893
Profesyonel Üretim Boyutu	0.855
Gizlilik ve Güvenlik Boyutu	0.939
Sosyal Boyut	0.832
Dijital Okuryazarlık Ölçeği	0.942

Araştırmada elde edilen verilerin normal dağılıma uygunluğu test edilmiştir (Chan, 2003, s. 280-285). Kullanılan verilerin normal dağılım göstermesi çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 3 arasında olmasına bağlıdır. Verilerin normal dağılıma sahip olduğu sonucuna varılmış ve parametrik testler uygulanmıştır. Bu araştırmada kullanılan ölçeğin normallik analizi Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmada Kullanılan Ölçek ve Alt Boyutlarının Normallik Analizi

Ölçek ve Boyutları	Çarpıklık	Basıklık	Durum
Etik ve Sorumluluk Boyutu	-1.018	1.209	Normal
Genel Bilgi ve İşlevsel Beceriler Boyutu	-0.162	-0.079	Normal
Günlük Kullanım Boyutu	-1.026	1.484	Normal
Profesyonel Üretim Boyutu	0.452	-0.548	Normal
Gizlilik ve Güvenlik Boyutu	-1.144	1.102	Normal
Sosyal Boyut	-0.053	-0.357	Normal
Dijital Okuryazarlık Ölçeği	-0.834	1.877	Normal

Bulgular

Araştırmaya 242 kişi katılmıştır. Ancak 17 eksik gözlem çıkarılmıştır .Buna göre analize uygun anket sayısı 225'tir.Anketin ilk bölümünde sağlık çalışanlarına sosyo-demografik bilgileri, araştırmanın ikinci kısmına gönüllü olarak katılmak isteyenlerin e-posta adresleri, akıllı cihaz kullanmaya başlama dönemleri, dijital teknolojilerle ilgili gelişmeleri takip edip etmedikleri, internette geçirdikleri ortalama süre ,internete bağlanmak için hangi araçları kullandıkları, iletişim kurmak için hangi dijital iletişim aracını tercih ettikleri, dijital teknolojilerle ilgili eğitim alma durumları ,günlük hayatta hangi dijital araçları kullandıkları ve bu araçları kullanma düzeyleri, kullandıkları arama motorları ve sahip oldukları sosyal medya hesaplarıyla ilgili sorular sorulmuştur. Anketin ikinci kısmında katılımcılara dijital okuryazarlık ölçeği uygulanmıştır.

Tablo. 3 Katılımcıların Sosyo-demografik Özellikleri

Değişkenler	Devlet Hastanesi		
	n	%	
Yaş	18-28	89	39.6
	29-38	60	26.7

	39-48	62	27.6
	49 yaş ve üstü	14	6.2
Cinsiyet	Kadın	157	69.8
	Erkek	68	30.2
Medeni Durum	Bekâr	109	48.4
	Evli	116	51.6
Eğitim Durumu	Lisansüstü	24	10.7
	Lisans	92	40.9
	Ön lisans	41	18.2
	Lise ve altı	68	30.2
Meslek	Doktor	10	4.4
	Hemşire	60	26.7
	Sağlık Personeli	84	37.3
	Teknisyen ve Tekniker	21	9.3
	Tıbbi Sekreter	15	6.7
	Veri Kayıt İşletmeni	19	8.4
	Diğer (temizlik personeli, şoför, vb.)	16	7.1
Akıllı Cihaz Kullanmaya Başlama Yaşı	İlkokuldan önce	15	6.7
	İlkokulda	19	8.4
	Ortaokulda	56	24.9
	Lisede	63	28.0
	Üniversitede	40	17.8
	Üniversiteden sonra	32	14.2
Dijital Teknolojilerdeki Gelişmeleri Takip Etme Durumu	Evet	162	72.0
	Hayır	63	28.0
İnternette Geçirilen Ortalama Süre	1 saatten az	28	14.2
	1 saatten fazla	197	87.6
İnternete Bağlanma Şekli	Evet	100	44.4

	Telefon Hattı	Hayır	125	55.6
	Kablo	Evet	40	17.8
		Hayır	185	82.2
	Uydu	Evet	24	10.7
		Hayır	201	89.3
	Mobil	Evet	149	66.2
		Hayır	76	33.8
	Diğer	Evet	15	6.7
Hayır		210	93.3	
İnsanlarla İletişim Kurmak İçin Kullanılan Kanallar	E-mail	Evet	52	23.1
		Hayır	173	76.9
	Kurum Web Sitesi	Evet	20	8.9
		Hayır	205	91.1
	Sosyal Medya	Evet	203	90.2
		Hayır	22	9.8
Daha Önce Bilgi Ve İletişim Teknolojileri İle İlgili Kurs/Sertifika Programına Katılma Durumu		Evet	52	23.1
		Hayır	173	76.9
Bilgiye Erişim İçin Kullanılan Arama Motorları	Google	Evet	220	97.8
		Hayır	5	2.2
	Yahoo	Evet	4	1.8
		Hayır	221	98.2
	Yandex	Evet	13	5.8
		Hayır	212	94.2
Diğer	Evet	0	0.0	
	Hayır	225	100.0	
Akıllı Telefon		Evet	220	97.8
		Hayır	5	2.2

Günlük Yaşamda Kullanılan Teknolojik Araçlar	Laptop	Evet	96	42.7
		Hayır	129	57.3
	Masaüstü Bilgisayar	Evet	95	42.2
		Hayır	130	57.8
	Tablet	Evet	50	22.2
		Hayır	175	77.8
Diğer IT Cihazları	Evet	7	3.1	
	Hayır	218	96.9	
Var Olan Sosyal Medya Hesapları	Sosyal Medya Hesabım Yok	Evet	6	2.7
		Hayır	219	97.3
	Twitter	Evet	102	45.3
		Hayır	123	54.7
	Whatsapp	Evet	203	90.2
		Hayır	22	9.8
	Facebook	Evet	100	44.4
		Hayır	125	55.6
	Instagram	Evet	188	83.6
		Hayır	37	16.4
Diğer	Evet	11	4.9	
	Hayır	214	95.1	
Toplam			225	100.0

Araştırmaya katılan sağlık çalışanlarının 225 'i arasından %69.8 'i kadın (n=157), %30.2'si erkektir (n=68). Yaş aralığına baktığımızda katılımcıların %39.6'sı (n=89) 18-28 yaş aralığındadır. Katılımcıların medeni hallerinde dul veya boşanmış olma durumları bekar katılımcılarla birlikte değerlendirilmiştir. Buna göre katılımcıların çoğunluğu %51.6 'sı (n=116) evlidir. Katılımcıların eğitim durumlarıyla ilgili elde edilen verilere göre %40.9'u (n=92) lisans programlarından mezun olmuştur.

Katılımcıların mesleklerine gruplandırmak biraz güç olmuştur. Bazı katılımcılar meslek belirtmek istememişlerdir. Meslek belirtmeyen katılımcılar sağlık personeli olarak gruplandırılmıştır. Buna ek olarak sağlık hizmetlerine destek hizmetlerinde bulunan çalışanlar da destek personeli olarak gruplandırılmıştır. Tekniker ve teknisyen unvanında çalışan sağlık personelinin dağılımı verilirken bu iki grupta birlikte değerlendirmeye alınmıştır. Çalışanların

%4.4'ü(n=10) doktor, %26.7'si hemşire(n=60), %37.3'ü (n=84) sağlık personeli, %9.3'ü(n=21) teknisyen ve tekniker, %6.7'si (n=15) tıbbi sekreter, %8.4'ü(n=19) veri kayıt işletmeni, %7.1'i(n=16) destek personelidir (temizlik personeli, şoför, vb.).

Katılımcılara eğitim hayatlarının hangi döneminde akıllı cihaz kullanmaya başladıkları sorulmuştur. Buna göre katılımcıların %28'i (n=63) lisede akıllı cihaz kullanmaya başladığını belirtmiştir.

Katılımcılara "Dijital teknolojilerdeki gelişmeleri takip eder misiniz?" sorusu sorulmuştur. Bu soruya çalışanların büyük bir çoğunluğu %72'si (n=162) evet yanıtını vermiştir.

Katılımcılara internette geçirdikleri ortalama süre ve internete nasıl bağlandıkları (telefon hattı, kablo, uydu, mobil ve diğer yollarla) sorulmuştur. Çalışanların %87.6 (n=197) günde bir saatten fazla zaman geçirdiklerini belirtmiştir.

Katılımcılara kurum içinde iletişim kurmak için hangi kanalları tercih ettikleri sorulmuştur. Buna göre katılımcıların %90.2'si (n=203) sosyal medya aracılığıyla kurum içinde haberleşmeyi tercih ettiklerini ifade etmiştir.

Katılımcılara daha önce bilgi ve iletişim teknolojileriyle ilgili bir kurs ya da sertifika programına katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Çalışanların %23.1'i (n=52) bu soruya evet cevabını, %76.9'u (n=173) hayır cevabını vermiştir.

Katılımcılara bilgiye erişim için arama motorları Google, Yahoo, Yandex ve diğer arama motorlarından hangisini kullandıkları sorulmuştur. En çok tercih edilen arama motoru Google'dır. Katılımcıların %97.8'i Google'ı kullandıklarını, %2.2'si (n=5) kullanmadıklarını ifade etmiştir. Bununla birlikte bu üç arama motoru haricinde katılımcılar diğer arama motorlarıyla ilgili hiçbir seçenek söylememiştir.

Katılımcılara günlük yaşamda hangi teknolojik araçları kullandıkları sorulmuştur. Akıllı telefon, dizüstü bilgisayar (laptop), masaüstü bilgisayar, tablet ve diğer bilgi iletişim teknolojileri cihazlarından hangisi veya hangilerini kullandıkları sorulmuştur. Çalışanlar en çok akıllı telefon kullandıklarını belirtmişlerdir %97.8 (n=220)

Katılımcılara sosyal medya kullanmalarıyla ilgili sorular sorulmuştur. Çalışanların en çok kullandığı sosyal medya platformları sırasıyla şöyledir: Whatsapp, Instagram, Twitter, Facebook ve diğer sosyal medya platformlarıdır.

Dijital okuryazarlık ölçeği ve alt boyutları, bağımsız t testi, tek yönlü varyans analizi ve Bonferroni düzeltmesine göre incelenmiştir.

Tablo. 4 Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Etik ve Sorumluluk Boyutu Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		Devlet Hastanesi		
		Med	$\bar{X}$	SS
Yaş	18-28 (1)	4.29	4.28	0.74
	29-38 (2)	4.00	4.05	0.68
	39-48 (3)	4.00	4.10	0.72
	49 yaş ve üstü (4)	4.00	3.77	0.93
	Test değeri	2.712***		
	p	0.046*		
	Bonferroni	1>4		
Cinsiyet	Kadın	4.29	4.27	0.62
	Erkek	4.00	3.84	0.89
	Test değeri	4.154**		
	p	0.000*		
Medeni durum	Bekâr	4.29	4.26	0.69
	Evli	4.00	4.02	0.77
	Test değeri	2.553**		
	p	0.011*		
Meslek	Doktor (1)	4.00	3.84	0.85
	Hemşire (2)	4.14	4.27	0.56
	Sağlık Personeli (3)	4.29	4.30	0.71
	Teknisyen ve Tekniker (4)	4.00	3.77	0.88
	Tıbbi Sekreter (5)	4.00	4.09	0.61
	Veri Kayıt İşletmeni (6)	4.00	3.89	0.89
	Diğer (temizlik personeli, şoför, vb.) (7)	4.00	3.81	0.86
	Test değeri	3.159***		
	p	0.005*		

	Bonferroni	3>4		
Dijital teknolojilerdeki gelişmeleri takip etme durumu	Evet	4.14	4.25	0.64
	Hayır	4.00	3.83	0.89
	Test değeri	3.944**		
	p	0.000*		
İnternette geçirilen ortalama süre	1 saatten az	4.00	3.87	0.75
	1 saatten fazla	4.14	4.17	0.73
	Test değeri	-2.034**		
	p	0.043*		

*p<0.05, **Bağımsız t testi, ***Tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların demografik özelliklerine göre etik ve sorumluluk boyutu puanlarının karşılaştırılması incelendiğinde, katılımcıların yaşlarına göre etik ve sorumluluk boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. 18-28 yaş arasında olan katılımcıların etik ve sorumluluk boyutu puanlarının, 49 yaş ve üstü olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre etik ve sorumluluk boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Kadın katılımcıların etik ve sorumluluk boyutu puanlarının, erkek katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Medeni duruma göre etik ve sorumluluk boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Bekâr olan katılımcıların etik ve sorumluluk boyutu puanlarının, evli olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Mesleklere göre etik ve sorumluluk boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Mesleği sağlık personeli olan katılımcıların etik ve sorumluluk boyutu puanlarının, mesleği teknisyen ve tekniker olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Dijital teknolojilerdeki gelişmeleri takip eden katılımcıların etik ve sorumluluk boyutu puanlarının, etmeyen katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. İnternette geçirilen ortalama süre 1 saatten fazla olan katılımcıların etik ve sorumluluk boyutu puanlarının, 1 saatten az olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo. 5 Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Genel Bilgi ve İşlevsel Beceriler Boyutu Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		Devlet Hastanesi		
		Med	$\bar{X}$	SS
Yaş	18-28	3.17	3.24	0.83
	29-38	3.33	3.35	0.89
	39-48	3.17	3.12	0.93
	49 yaş ve üstü	2.50	2.52	1.02
	Test değeri	3.546***		
	p	0.015*		
	Bonferroni	1>4, 2>4		
Dijital teknolojilerdeki gelişmeleri takip etme durumu	Evet	3.33		
	Hayır	2.83		
	Test değeri	5.388**		
	p	0.000*		
İnternette geçirilen ortalama süre	1 saatten az	2.83		
	1 saatten fazla	3.33		
	Test değeri	-3.277**		
	p	0.001*		
Daha önce bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili kurs/sertifika programına katılma durumu	Evet	3.50		
	Hayır	3.17		
	Test değeri	2.988**		
	p	0.003*		

*p<0.05, **Bağımsız t testi, ***Tek yönlü varyans analizi

Genel bilgi ve işlevsel beceriler boyutu puanlarının karşılaştırılması incelendiğinde, yaşlarına göre genel bilgi ve işlevsel beceriler boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. 18-28 ve 29-38 yaş arasında olan katılımcıların genel bilgi ve işlevsel beceriler boyutu puanlarının, 49 yaş ve üstü olan katılımcılardan daha fazladır. Dijital teknolojilerdeki gelişmeleri takip eden katılımcıların genel bilgi ve işlevsel beceriler boyutu puanlarının, etmeyen katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. İnternette geçirilen

ortalama süre 1 saatten fazla olan katılımcıların genel bilgi ve işlevsel beceriler boyutu puanlarının, 1 saatten az olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Daha önce bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili kurs/sertifika programına katılan katılımcıların genel bilgi ve işlevsel beceriler boyutu puanlarının, katılmayan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo. 6 Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Günlük Kullanım Boyutu Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		Devlet Hastanesi		
		Med	$\bar{X}$	SS
Yaş	18-28 (1)	4.17	4.06	0.82
	29-38 (2)	4.00	3.99	0.82
	39-48 (2)	4.00	3.80	0.91
	49 yaş ve üstü (4)	3.17	3.35	0.83
	Test değeri	3.534***		
	p	0.016*		
	Bonferroni	1>4		
Cinsiyet	Kadın	4.00	4.04	0.74
	Erkek	3.92	3.66	1.04
	Test değeri	3.062**		
	p	0.002*		
Medeni durum	Bekâr	4.00	4.05	0.85
	Evli	4.00	3.81	0.86
	Test değeri	2.158**		
	p	0.032*		
Meslek	Doktor (1)	4.17	4.00	0.78
	Hemşire (2)	4.00	4.19	0.61
	Sağlık Personeli (3)	4.00	3.93	0.91
	Teknisyen ve Tekniker (4)	3.67	3.53	0.97
	Tıbbi Sekreter (5)	3.83	4.03	0.80

	Veri Kayıt İşletmeni (6)	3.67	3.67	0.92
	Diğer (temizlik personeli, şoför, vb.) (7)	3.50	3.59	1.04
	Test değeri	2.474***		
	p	0.025*		
	Bonferroni	2>4		
Dijital teknolojilerdeki gelişmeleri takip etme durumu	Evet	4.00	4.07	0.80
	Hayır	3.67	3.56	0.92
	Test değeri	4.078**		
	p	0.000*		
İnternette geçirilen ortalama süre	1 saatten az	3.67	3.51	0.98
	1 saatten fazla	4.00	3.99	0.83
	Test değeri	-2.803**		
	p	0.006*		

*p<0.05, **Bağımsız t testi, ***Tek yönlü varyans analizi

18-28 yaş arasında olan katılımcıların günlük kullanım boyutu puanlarının, 49 yaş ve üstü olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Kadın katılımcıların günlük kullanım boyutu puanlarının, erkek katılımcılara göre daha fazladır. Bekâr olan katılımcıların günlük kullanım boyutu puanları daha fazladır. Mesleği hemşire olan katılımcıların günlük kullanım boyutu puanlarının, mesleği teknisyen ve tekniker olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Dijital teknolojilerdeki gelişmeleri takip eden katılımcıların günlük kullanım boyutu puanlarının, etmeyen katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. İnternette geçirilen ortalama süre 1 saatten fazla olan katılımcıların günlük kullanım boyutu puanlarının, 1 saatten az olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Daha önce bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili kurs/sertifika programına katılan katılımcıların günlük kullanım boyutu puanlarının, katılmayan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo.7 Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Profesyonel Üretim Boyutu Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		Devlet Hastanesi		
		Med	$\bar{X}$	SS
Akıllı cihaz kullanmaya başlama yaşı	İlkokuldan önce (1)	2.50	2.40	1.20

	İlkokulda (2)	3.00	2.66	1.04
	Ortaokulda (3)	2.00	2.43	0.99
	Lisede (4)	2.50	2.70	1.09
	Üniversitede (5)	3.00	2.95	1.02
	Üniversiteden sonra (6)	2.00	2.09	0.78
	Test değeri	3.047***		
	p	0.011*		
	Bonferroni	5>6		
Dijital teknolojilerdeki gelişmeleri takip etme durumu	Evet	2.50	2.69	1.06
	Hayır	2.00	2.25	0.92
	Test değeri	2.931**		
	p	0.004*		
Daha önce bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili kurs/sertifika programına katılma durumu	Evet	3.00	3.04	1.12
	Hayır	2.00	2.42	0.98
	Test değeri	3.842**		
	p	0.000*		

*p<0.05, **Bağımsız t testi, ***Tek yönlü varyans analizi

39-48 yaş arasında olan katılımcıların profesyonel üretim boyutu puanlarının, 29-38 yaş arası ve 49 yaş ve üstü olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Akıllı cihaz kullanmaya başlama yaşı üniversitede olan katılımcıların profesyonel üretim boyutu puanlarının, üniversiteden sonra olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Dijital teknolojilerdeki gelişmeleri takip eden katılımcıların profesyonel üretim boyutu puanlarının, etmeyen katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Daha önce bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili kurs/sertifika programına katılan katılımcıların profesyonel üretim boyutu puanlarının, katılmayan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo.8 Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Gizlilik ve Güvenlik Boyutu Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		Devlet Hastanesi		
		Med	$\bar{X}$	SS
Yaş	18-28 (1)	4.00	4.14	0.87
	29-38 (2)	4.00	4.03	0.79
	39-48 (3)	4.00	3.83	1.02
	49 yaş ve üstü (4)	3.75	3.23	1.22
	Test değeri	4.565***		
	p	0.004*		
	Bonferroni	1>3, 1>4		
Cinsiyet	Kadın	4.00	4.06	0.85
	Erkek	4.00	3.76	1.10
	Test değeri	2.172**		
	p	0.031*		
Dijital teknolojilerdeki gelişmeleri takip etme durumu	Evet	4.00	4.15	0.83
	Hayır	3.75	3.49	1.06
	Test değeri	4.953**		
	p	0.000*		
İnternette geçirilen ortalama süre	1 saatten az	3.88	3.62	1.03
	1 saatten fazla	4.00	4.02	0.92
	Test değeri	-2.121**		
	p	0.035*		

*p<0.05, **Bağımsız t testi, ***Tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların yaşlarına göre gizlilik ve güvenlik boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. 18-28 yaş arasında olan katılımcıların gizlilik ve güvenlik boyutu puanlarının, 39-48 yaş arası ve 49 yaş ve üstü olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Kadın katılımcıların gizlilik ve güvenlik boyutu puanlarının, erkek katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Dijital teknolojilerdeki gelişmeleri takip eden katılımcıların gizlilik ve

güvenlik boyutu puanlarının, etmeyen katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. İnternette geçirilen ortalama süre 1 saatten fazla olan katılımcıların gizlilik ve güvenlik boyutu puanlarının, 1 saatten az olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo. 8 Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Sosyal Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		Devlet Hastanesi		
		Med	$\bar{X}$	SS
Yaş	18-28 (1)	3.25	3.19	0.91
	29-38 (2)	3.25	3.21	0.92
	39-48 (3)	2.75	2.77	1.01
	49 yaş ve üstü (4)	2.25	2.20	0.90
	Test değeri	6.743***		
	P	0.000*		
	Bonferroni	1>4, 2>4		
Medeni durum	Bekâr	3.25	3.16	0.92
	Evli	3.00	2.89	1.01
	Test değeri	2.074**		
	p	0.039*		
Akıllı cihaz kullanmaya başlama yaşı	İlkokuldan önce (1)	3.00	2.82	1.23
	İlkokulda (2)	3.75	3.34	1.02
	Ortaokulda (3)	3.00	3.11	0.93
	Lisede (4)	3.00	3.03	0.97
	Üniversitede (5)	3.13	3.21	0.92
	Üniversiteden sonra (6)	2.63	2.49	0.84
	Test değeri	2.939***		
	p	0.014*		
	Bonferroni	2>6, 5>6		
	Evet	3.25	3.22	0.94

Dijital teknolojilerdeki gelişmeleri takip etme durumu	Hayır	2.50	2.50	0.88
	Test değeri	5.293**		
	p	0.000*		
İnternette geçirilen ortalama süre	1 saatten az	2.50	2.57	0.94
	1 saatten fazla	3.00	3.08	0.97
	Test değeri	-2.620**		
	p	0.009*		
Daha önce bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili kurs/sertifika programına katılma durumu	Evet	3.50	3.37	0.83
	Hayır	3.00	2.91	0.99
	Test değeri	2.980**		
	p	0.003*		

*p<0.05, **Bağımsız t testi, ***Tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların yaşlarına göre sosyal boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. 18-28 ve 29-38 yaş arasında olan katılımcıların sosyal boyut puanlarının, 49 yaş ve üstü olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Bekâr olan katılımcıların sosyal boyut puanlarının, evli olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Akıllı cihaz kullanmaya başlama yaşını ilkökul ve üniversite olarak belirten katılımcıların sosyal boyut puanlarının, üniversiteden sonra akıllı cihaz kullanmaya başladıklarını ifade eden katılımcılara göre daha fazladır. Dijital teknolojilerdeki gelişmeleri takip eden katılımcıların sosyal boyut puanlarının, etmeyen katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. İnternette geçirilen ortalama süre 1 saatten fazla olan katılımcıların sosyal boyut puanlarının, 1 saatten az olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Daha önce bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili kurs/sertifika programına katılan katılımcıların sosyal boyut puanlarının, katılmayan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo. 9 Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dijital Okuryazarlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		Devlet Hastanesi		
		Med	$\bar{X}$	SS
Yaş	18-28 (1)	3.76	3.73	0.62
	29-38 (2)	3.67	3.69	0.62

	39-48 (3)	3.59	3.49	0.76
	49 yaş ve üstü (4)	3.26	3.02	0.84
	Test değeri	5.362***		
	P	0.001*		
	Bonferroni	1>4, 2>4		
Cinsiyet	Kadın	3.72	3.69	0.59
	Erkek	3.55	3.42	0.87
	Test değeri	2.693**		
	p	0.008*		
Medeni durum	Bekâr	3.76	3.72	0.67
	Evli	3.55	3.51	0.70
	Test değeri	2.299**		
	p	0.022*		
Dijital teknolojilerdeki gelişmeleri takip etme durumu	Evet	3.78	3.77	0.62
	Hayır	3.34	3.20	0.71
	Test değeri	5.866**		
	p	0.000*		
İnternette geçirilen ortalama süre	1 saatten az	3.43	3.23	0.68
	1 saatten fazla	3.69	3.66	0.68
	Test değeri	-3.174**		
	p	0.002*		
Daha önce bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili kurs/sertifika programına katılma durumu	Evet	3.81	3.82	0.64
	Hayır	3.59	3.54	0.70
	Test değeri	2.544**		
	p	0.012*		

*p<0.05, **Bağımsız t testi, ***Tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların yaşlarına göre dijital okuryazarlık ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni

uygulanmıştır. 18-28 ve 29-38 yaş arasında olan katılımcıların dijital okuryazarlık ölçeği puanlarının, 49 yaş ve üstü olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Kadın katılımcıların dijital okuryazarlık ölçeği puanlarının, erkek katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Bekâr olan katılımcıların dijital okuryazarlık ölçeği puanları, evli olan katılımcılara göre daha fazladır. Dijital teknolojilerdeki gelişmeleri takip eden katılımcıların dijital okuryazarlık ölçeği puanlarının, etmeyen katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. İnternette geçirilen ortalama süre 1 saatten fazla olan katılımcıların dijital okuryazarlık ölçeği puanlarının, 1 saatten az olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Daha önce bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili kurs/sertifika programına katılan katılımcıların dijital okuryazarlık ölçeği puanlarının, katılmayan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Ölçeğin tüm alt boyutlarında yaşa göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir. Bu sonuca göre H1 hipotezi kabul edilmiştir. Cinsiyete göre anlamlı bir farklılık; etik ve sorumluluk, günlük kullanım, gizlilik ve güvenlik ve dijital okuryazarlık ölçeği puanlarında saptanmıştır. Bu sonuca göre bu boyutlarda H2 hipotezi kısmen kabul edilmiştir. Medeni hale göre anlamlı bir farklılığa; etik ve sorumluluk, günlük kullanım boyutu ve dijital okuryazarlık ölçeği puanlarında ulaşılmıştır. Bu sonuca göre H3 hipotezi kısmen kabul edilmiştir. Eğitim durumuna göre, anlamlı bir farklılık yaratan sonuca ulaşılmamıştır. Bu sonuca göre H4 hipotezi reddedilmiştir. Mesleklere göre anlamlı bir farklılık; etik ve sorumluluk ve günlük kullanım boyutlarında elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre H5 hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma sağlık çalışanlarının dijital okuryazarlığını ele alarak farklı bir disiplin ekseninde konuyu değerlendirme amacındadır. Dayanıklı (2019), hemşirelik öğrencilerinin sağlıklı yaşam biçim davranışları ile sağlık okuryazarlığı ve dijital okuryazarlık arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Yeşildal (2018), yetişkin bireylerin dijital okuryazarlık ve sağlık okuryazarlıkları arasındaki ilişkiyi değerlendirmiştir. Sıralanan bu araştırmalar sağlık okuryazarlığı ve dijital okuryazarlık ilişkisini incelemiştir. Bu çalışma belli bir meslek özelinde değil, sağlıktaki farklı meslek gruplarının dijital okuryazarlıklarını irdelemektedir. Bu çalışmayla benzer olarak sağlık çalışanlarının dijital okuryazarlıklarını inceleyen yüksek lisans düzeyindeki araştırmalar şunlardır: Seis (2024) çalışmasında sağlık çalışanlarının dijital okuryazarlık düzeyinin bilgi sistemlerine yönelik davranışsal niyet üzerindeki etkisini incelemiştir. Erkan (2023), hemşire öğretim alanlarının dijital okuryazarlık düzeylerini, Karagöz (2023), hemşirelik öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerini incelemiştir. Erkan (2023)'ün çalışması sonucunda dijital okuryazarlık ölçeğini alt boyutlara göre incelediğinde en yüksek ortalamanın etik ve sorumluluk boyutuna ait olduğunu vurgulamaktadır. Bu çalışmada ise farklı olarak günlük kullanım boyutuna göre hemşirelerin diğer sağlık çalışanlarına göre puanlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Demirci (2023), sağlık yöneticileri ve çalışanlarının dijital okuryazarlık düzeylerinin iş tatmini üzerindeki etkisini araştırmıştır. Demirci (2023) çalışmasında cinsiyete göre dijital okuryazarlığın anlamlı bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç, bu çalışmayla uyuşmamaktadır. Bu çalışmada kadınların dijital okuryazarlık ölçeği puanları erkeklerden yüksektir. Ayrıca ölçek alt boyutlarına göre incelendiğinde, etik ve sorumluluk, günlük kullanım ve gizlilik ve güvenlik boyutuna göre

kadınların puanları erkeklerden yüksektir. Kadınlar ve erkekler açısından dijital okuryazarlık düzeylerinin bir karşılaştırmasını yapabilmek için daha çok araştırma yapılması gerektiği farklı çalışmaların bulgularından anlaşılabilir.

Teknoloji sadece günlük hayatta değil her alanda varlığını göstermektedir. Artan dijitalleşme tüm sektörleri etkilediği gibi sağlık sektörünü de etkilemektedir. Bu doğrultuda çalışanların dijital teknolojileri kullanmaları ve bu konudaki farkındalıkları önem arz etmektedir. Bu çalışmanın çıkış noktası da sağlık çalışanlarının dijital yetkinliklerinin değerlendirilmesidir. Bu doğrultuda İzmir ilinin Tire ilçesindeki dijital hastane niteliğindeki devlet hastanesi çalışanlarına dijital okuryazarlık ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın ilk bölümünde katılımcılara yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, meslek, akıllı cihazları ne zaman kullanmaya başladıkları, dijital teknolojileri takip etme durumları, internette geçirdikleri ortalama süre, internete bağlanma şekilleri, insanlarla iletişim kurmak için kullandıkları kanallar, daha önce bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili kurslara katılma durumları, kullandıkları arama motorları ve bir hesaba sahip oldukları sosyal medya platformları ile ilgili sorular sorulmuş ve ardından dijital okuryazarlık ölçeği uygulanmıştır.

Veriler analiz edildiğinde dijital okuryazarlık ölçeği ve alt boyutları incelendiğinde araştırma hipotezlerinde belirtildiği gibi cinsiyet, yaş, medeni durum ve mesleğe göre istatistiksel olarak anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Ancak çalışan becerileri açısından dijital okuryazarlığın olumlu etkisi bu çalışmada kullanılan dijital okuryazarlık ölçeğiyle sınırlıdır. Beceriler açısından sağlık çalışanlarını değerlendirebilmek için sağlık sektörüne özgü ölçek geliştirilebilir. Bu ölçek sağlık sektöründe kullanılan dijital teknolojilere ve mesleki becerilere göre oluşturulabilir.

Araştırmanın sınırlılığı, sadece İzmir'de bir devlet hastanesinde belirli sayıda katılımcıya uygulanmış olmasıdır. Gelecek çalışmalarda araştırma farklı meslek grupları ve sektörler için de uygulanabilir. Çalışanların dijital yetkinlikleri ve okuryazarlıkları eğitimlerle desteklenebilir.

Sonuç olarak yeni nesil teknolojilerin varlığı yadsınamaz. Sağlık alanında da dijital ölçümler, elektronik veri kayıtları, görüntüleme sistemleri vb. gibi alanlarda dijital teknolojilerin uygulanmaktadır. Buna ek olarak yapay zekâ, üç boyutlu sistemler, nesnelere interneti teknolojisi, robotik gibi teknolojiler halihazırda var olan ve gelecekte de daha geniş bir açıdan sağlıkta kullanılması öngörülen teknolojilerdir. Sağlık teknolojileri doğrultusunda, bilgi ve yetkinliklerini yeni teknolojilere adapte edebilen çalışanların önemli bir fark yaratabilecekleri söylenebilir.

“Sağlık Çalışanlarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri Hakkında Bir Analiz: İzmir Örneği “ Başlıklı Makalenin Araştırma ve Etik Beyanı Bilgileri

	Bu çalışma “Araştırma ve Yayın Etiği” değerlerine uygun olarak hazırlanmış ve intihal kontrol programında kontrol edilmiştir. Çalışmanın tüm sorumluluğu yazar(lar)a aittir.
Bilgilendirme	Bu çalışma “Sağlık Çalışanlarının Dijital Yetkinlik Düzeyleri ve Etkilerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.
Yazar Çıkar Çatışması Beyanı	Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.
Yazar Katkı Oranı Beyanı	Yazarlar eşit oranda katkıda bulunmuşlardır.
Teşekkür	Çalışmayı destekleyen kurum/projeye dair bilgi.
Etik Kurul Onay Belgesi	Etik Kurul onayı alınmıştır.
Ölçek İzni	Ölçek izni alınmıştır.

Kaynakça

- Ak, B. (2013). Sağlıkta Yeni Hedef Dijital Hastaneler. *XV. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri 23-25 Ocak*, Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Akkurt, S. S. (2020). Kişisel Sağlık Verilerinin İşlenmesine ve Covid-19 Pandemisi Sürecinde Mobil Uygulamalarla Paylaşılmasına Hukukî Bir Bakış. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(38), 142-160.
- Altuntaş, E.Y. (2019). *Sağlık Hizmetleri Uygulamalarında Dijital Dönüşüm*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Avrupa Komisyonu (2019). *Key Competences For Lifelong Learning*. <https://data.europa.eu/doi/10.2766/291008>, Erişim Tarihi: 27.03.2024
- Avrupa Komisyonu (2007). *European Reference Framework*. <http://bookshop.europa.eu/en/key-competences-for-lifelong-learning-pbNC7807312/>, Erişim Tarihi: 27.03.2024
- Avşar, Z. (2013). Medya Okuryazarlığı. *İletişim ve Diplomasi Dergisi*, (2), 5-17.
- Badke, W. (2010). Foundations Of Information Literacy: Learning From Paul Zurkowski. *Online* 34(1),48-50.

- Bayrakçı, S. (2020). *Dijital Yetkinlikler Bütünü Olarak Dijital Okuryazarlık: Ölçek Geliştirme Çalışması* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Beylik, U. (2021). *Sağlık Hizmetlerinde Endüstri 4.0 ve Yenilikçi Yaklaşımlar*. Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları.
- BM. (1948). İnsan Hakları Evrensel Beyannameşi. http://www.ohcr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/trk.pdf Erişim Tarihi: 05.01.2024
- Bruce, C. S. (1998). The Phenomenon of Information Literacy. *Higher Education & Research*, 17(1), 25-43.
- Chan, Y. H. (2003). Biostatistics 101: Data Presentation. *Singapore Medical Journal*, 44(6), 280-285.
- Dayanıklı, F. (2019). *Hemşirelik Öğrencilerinde Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları İle Sağlık Okuryazarlığı Ve Dijital Okuryazarlık Arasındaki İlişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, Düzce.
- Demirci, E. (2023). *Sağlık Yöneticileri ve Çalışanların Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İş Tatminine Etkisi: Sakarya İli Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı, Sakarya.
- Erkan, A. K. (2023). *Hemşire Öğretim Elemanlarının Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelikte Öğretim Anabilim Dalı, İzmir.
- Gallardo-Echenique, E.E., de Oliveira, J. M., Marqués-Molias, L., Esteve-Mon, F., Wang, Y., & Baker, R. (2015). Digital Competence In The Knowledge Society. *MERLOT Journal of Online Learning and Teaching*, 11(1).
- Gilster, P. (1997). *Digital Literacy*. New York: Wiley Computer Pub.
- Gregson, S. R. (2008). *Cyber Literacy*. New York: The Rosen Publishing Group.
- Ilomaki, L., Paavola, S., Lakkala, M., Kantosalo, A. (2016). Digital Competence-An Emergent Boundary Concept For Policy And Educational Research. *Education and Information Technologies*, 21(3), 655-679.
- ITEA. (2007). *Standards For Technological Literacy: Content For The Study Of Technology* (3rd ed.). Reston, VA: ITEA.
- ILLP. (2002). *Digital Transformation: A Framework For ICT Literacy*. Princeton, NJ: Educational Testing Service (ETS). http://www.ets.org/Media/Tests/Information_and_Communication_Technology_Literacy/ictreport.pdf, Erişim Tarihi: 5.12.2021
- Işık, T. (2019). Sağlık İletişimi Bağlamında Kullanım Şekilleri Açısından Dijital Algı ve Önemi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(4), 1979-1994.

- JISC. (2011). Developing Digital Literacies: Briefing Paper In Support Of JISC Grant Funding 4/11. <https://www.jisc.ac.uk/guides/developing-digital-literacies>, Erişim Tarihi: 05.05.2022
- Karagöz, N. Ş. (2023). *Hemşirelik Öğrencilerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelikte Öğretim Anabilim Dalı, İzmir.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kont, K. R. (2023). Cyber Literacy Skills of Estonians: Activities and Policies For Encouraging Knowledge-Based Cyber Security Attitudes. *Information & Media*, 96, 80-94.
- KVKK (2016). Kişisel Verilerin Korunması Kanunu. <https://kvkk.gov.tr/yayinlar/K%C4%B0%C5%9E%C4%B0SEL%20VER%20KORUNMASI%20KANUNU%20VE%20UYGULAMASI.pdf>, Erişim Tarihi: 06.04.2024
- Ng, W. (2012). Can We Teach Digital Natives Digital Literacy, *Computers&Education*, (59), 1065-1078.
- Norman, C. D., & Skinner, H. A. (2006). Ehealth Literacy: Essential Skills For Consumer Health In A Networked World. *Journal Of Medical Internet Research*, 8(2), E506.
- OECD (2019). *Skills Outlook 2019: Thriving in a Digital World*. https://www.oecd-ilibrary.org/education/oecd-skills-outlook-2019_df80bc12-en, Erişim Tarihi: 06.01.2021
- OECD (2023). *Digital Government Review of Türkiye-Towards A Digitally Enabled Government*. <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/3958d102-en/index.html?itemId=/content/publication/3958d102-en>, Erişim Tarihi: 08.03.2024
- Park, J-S. (1998). *Computer Literacy Among MSW Students* (Yüksek Lisans Tezi). Hankook University of Foreign Studies, Seoul.
- Sağlık Bakanlığı (2021). *Sağlık.net Hakkında*. <https://e-saglik.gov.tr/TR,6212/sagliknet-hakkinda.html>, Erişim Tarihi: 08.03.2024
- Sağlık Bakanlığı (2013). *Bilgi ve İletişim Teknolojileri Hakkında Genelge*. <https://dosyaism.saglik.gov.tr/Eklenti/12626/0/20130712-3612-bilgi-ve-iletisim-teknolojileri-hakkinda-genelge-2013-14pdf.pdf>, Erişim Tarihi: 09.03.2024
- Seis, H. (2024). *Sağlık Çalışanlarının Dijital Okuryazarlık Düzeyinin Bilgi Sistemlerine Yönelik Davranışsal Niyet Üzerindeki Etkisi: Düzce Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Düzce Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı, Düzce.
- UNESCO, (2013). *Global Media and Information Literacy Assessment Framework: Country Readiness and Competencies*.

<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002246/224655c.pdf>, Erişim Tarihi:
05.05.2022

Vuorikari, R., Kluzer, S. and Punie, Y., DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens - With new examples of knowledge, skills and attitudes. EUR 31006 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2022, ISBN 978-92-76-48882-8, doi:10.2760/115376, JRC128415.

Yeşildal, M. (2018). *Yetişkin Bireylerde Dijital Okuryazarlık Ve Sağlık Okuryazarlığı Arasındaki İlişki: Konya Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık Yönetimi Ana Bilim Dalı, Konya.

A Research on Determining the Digital Competence Levels and Effects of Healthcare Professionals

Gizem Şahin

Hatice Şebnem SEÇER

Extended Abstract

New technologies plays an important role of in peoples life.We hear the news of developing technology every day and witness of its applications.Digitalisation transforms social life in every aspect.Especially after the pandemic, the effect of digitalisation has made itself felt in our country as in the whole world.

One of the sectors where digital technologies are used and transformed is health care.Since human life is at the centre of health services, factors such as the quality,speed and cost of the service provided are also important.With the introduction of digital technologies into the application are of health services many conveniences are experienced in terms of the quality, speed and cost elements we have listed, as well as in terms of service receiver and service provider. The conveniences provided by digital technologies also affect health workflows. The fact that healthcare professionals have the digital competencies necessary for the execution of the work both reduces the workload of the employees and affects the rapid delivery of healthcare services. Digital technologies are a very new area. In the future, however, their role will be even more pronounced. Therefore, it is important to determine the digital skills of healthcare professionals.

One of the service lines transformed by digitalisation is health services. Efficiency and quality are of great importance in this service line, the focus of which is human life. Receiving a quality health service is listed among the basic human rights. In this context, we can say that one of the important means of ensuring efficiency and quality is digitalisation and the use of digital technologies.

Increasing digitalisation in health provides the ability to receive services anytime and anywhere (Beylik, 2021, s. 27). In this direction, it is important for healthcare organisations to provide services through digital technologies in terms of effective resource use, reducing costs, expanding the service area, ensuring patient satisfaction, increasing employee productivity and improving medical decision-making processes (Altuntaş, 2019, s. 15).

Turkey has complied with WHO's digitalisation recommendations.The first digitalisation studies in the modern sense started in the 1990s; however, it took a systematic form after

the second half of the 2000s with the "Health Transformation Project". The aim of the project is to implement health services effectively, efficiently and equitably and to provide appropriate financing (Sağlık Bakanlığı, 2021).

The main of this study was tried to determine the digital competence levels of healthcare employees. In this context, the "Digital Literacy Scale" adapted and developed by Bayrakçı (2020) into Turkish was applied to healthcare professionals in a state hospital in a district of İzmir. The number of participants was 225. In the first part of the study, the participants were asked questions about their socio-demographic information. In the second part of the study, the digital literacy scale was applied to the participants. Analysis of the data obtained. The data were analysed using the free trial version of SPSS Statistics (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 29.0 software. The data used were tested for conformity to normal distribution. In addition, the normal distribution of the data used depends on the skewness and kurtosis values being between ± 3 (21). It was concluded that the data were normally distributed and parametric tests were applied. Independent t test was used to compare two independent groups and one-way variance analysis was used to compare more than two independent groups. In addition, Bonferroni correction was made to find the group that made a difference.

The results of the reliability analyses of the scales used in the research are given in Table 2 and it was determined that they had good reliability. The results of the normality analysis of the variables used in the study are given in Table 3. The fact that the skewness and kurtosis values of the data are between ± 3 indicates that they have a normal distribution.

Technology shows its presence not only in daily life but also in every field.

Increasing digitalisation affects the health sector as it affects all sectors. Accordingly, it is important for employees to use digital technologies and their awareness of this issue. The starting point of this study was to evaluate the digital competences of healthcare professionals. Digital literacy scale was applied to the employees of a state hospital. In the first part of the research, the participants were asked questions about their age, gender, marital status, education, occupation, when they started using smart devices, their follow-up of digital technologies, the average time they spend on the internet, the way they connect to the internet, the channels they use to communicate with people, their previous participation in courses on information and communication technologies, the search engines they use, the technological tools used in daily life and which social media platforms they use. In the second part of the study, digital literacy scale was applied.

There is a statistically significant difference between the digital literacy scale scores of the participants according to their gender ($p < 0.05$). It is seen that the digital literacy scale scores of female participants are higher than male participants. Among the digital literacy scale scores according to age, the digital literacy scale scores of the participants aged 18-28 and 29-38 are higher than those of the participants aged 49 and over. According to marital status, it is seen that the digital literacy scale scores of single participants are higher than those of married participants.

The limitation of the research is that it was applied only to a certain number of participants in a state hospital in Izmir. In future studies, research can be applied in different professional groups and sectors.

As a result, the existence of new generation technologies is undeniable. In line with digital developments in healthcare services, we can say that employees who can adapt their knowledge and competencies with new technologies can make a significant difference.

HİZMETE ÖZEL

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ

Sayı : E-87347630-659-600807

11.05.2023

Konu : Etik Kurul İzni-Gizem ŞAHİN

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 05/05/2023 tarih ve 594484 sayılı yazımız.

İlgide kayıtlı yazımız ile bildirilen başvuru, Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulunun 09/05/2023 tarihli toplantısında değerlendirilmiş ve toplantıda alınan 15 sayılı karar ile Gizem ŞAHİN'in " Sağlık Sektöründe Çalışanların Dijital Yetkinlik Düzeyleri ve Etiklerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma " başlıklı çalışmasının etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiş olup, alınan karar Makamımızca onaylanmıştır.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Esra BUKOVA GÜZEL
Rektör V.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: BDF693BB-78E0-4AE2-8F8C-3B327DC14FC6 Doğrulama Adresi: <https://turkiye.gov.tr/dokuz-eyul-universitesi-ebvs>

Adres: Kültür Mahallesi, Cumhuriyet Bly No:144, 35220 Konak/İzmir

KEP Adresi : dokuzeyuluniversitesi@zsh01.kep.tr

Bilgi için: Gülcan TOPÇU
Sürekli İşçi
Telefon No:(232) 412 11 93

HİZMETE ÖZEL

*Bu sayfa dizgi amacıyla boş bırakılmıştır.
This page intentionally left blank.*

Vergi Planlamasının Karanlık Yüzü: Agresif Vergi Planlaması

Birol UBAY¹

Öz

Makale Türü
Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi
19.04.2024

Kabul Tarihi
26.08.2024

DOI
10.53306/klujeas.1470662

JEL Code
H20, H21, H25, H26

Vergi gelirlerinde yaşanan kayıpların önemli bir kısmı vergiden kaçınma ve vergi kaçırma eylemleri ile bağlantılıdır. Yasal vergiden kaçınma eylemlerini içeren vergi planlaması vergi harcaması olarak nitelendirilirken, yasal boşlukları kötüye kullanan ve etik olmayan vergi planlaması eylemleri ise agresif vergi planlaması olarak kabul görmektedir. Agresif vergi planlaması, genel olarak, çok uluslu şirketlerin kendi vergi yüklerini azaltmak için farklı vergi sistemleri arasındaki uyumsuzlukları kullanmalarıdır. Ancak dijitalleşmenin körüklediği küreselleşme, bu olguyu dijitalleşen tüm şirketlerin kullanımına açmıştır. Agresif vergi planlaması ile mücadelede OECD, Avrupa Birliği ve bireysel olarak ülkeler düzeyinde alınan tedbirler bu kapsamdaki vergi kaybının azaltılmasına yöneliktir. Ancak, ülke vergi sistemlerinde devam eden farklılıklar çalışmaları zora sokmaktadır. Agresif vergi planlaması yoluyla vergiden kaçınmanın önlenmesinde en önemli adım uluslararası iş birliği ve uzlaşının sağlanmasıdır. Bu bakımdan Çalışma bu alanda gerçekleşen uluslararası iş birliği çalışmalarını değerlendirmiştir.

Anahtar sözcükler: vergi planlaması, agresif vergi planlaması, vergiden kaçınma, dijital ekonomi, BEPS, Avrupa Birliği.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi, İ.İ.B.F. Maliye Bölümü, birol.ubay@inonu.edu.tr; ORCID: 0000-0001-8855-3897

The Dark Side of Tax Planning: Aggressive Tax Planning

Birol UBAY²

Abstract

A significant portion of tax revenue losses is related to tax avoidance and tax evasion. Tax planning, which includes legal tax avoidance actions, is considered as tax expenditure, while unethical tax planning actions that misuse legal loopholes are considered aggressive tax planning. Aggressive tax planning is, in general, using of conflicts between different tax systems to by multinational companies to reduce their tax burden. However, globalization fueled by digitalization has made this phenomenon available to all digitalized companies. In the fight against aggressive tax planning, the measures taken at the OECD, European Union and individual country level are aimed at reducing the tax losses in this context. However, the continuing differences in the tax systems of the countries make the initiatives difficult. Therefore, the most important step in avoiding tax avoidance through aggressive tax planning is international cooperation and consensus. In this respect, the Study evaluated international cooperation efforts in this field.

Key words: tax planning, aggressive tax planning, tax avoidance, digital economy, BEPS, European Union.

Article Type

Research Article

Application Date

19.04.2024

Acceptance Date

26.08.2024

DOI

10.53306/klujfeas.1470662

JEL Code

H20, H21, H25, H26I

² Assistant Professor, Faculty Of Economics And Administrative Sciences Department Of Public Finance, İnönü University, Malatya, Türkiye, birol.ubay@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8855-3897

Giriş

Bir işletmenin nihai hedefi kâr maksimizasyonunu sağlamaktır. Kısa ya da uzun dönemde kârını arttıramayan işletmelerin piyasadaki çekilme süresi, piyasa dinamiklerinin etkisiyle belirlenecektir. Bu nedenle, büyümek ya da mevcut durumunu korumak isteyen işletmeler yatırım kararlarını verirken doğru analizler yapmalıdır. Bu noktada, vergilendirme ulusal ve uluslararası işletmeler için yatırım kararlarını doğrudan etkileyen önemli bir faktördür.

Özellikle, küresel çapta faaliyet gösteren ve farklı ulusal vergi sistemleri ile karşılaşan çok-uluslu şirketler bakımından, bu vergi sistemlerinin birbiriyle olan uyumsuzluklarını ne şekilde kendi çıkarları doğrultusunda kullanacaklarını hesaplamak önemlidir. Buna göre; şirketlerin yatırımlarını en doğru ve efektif bir biçimde vergi yükünü azaltacak şekilde ayarlaması olarak da adlandırılan vergi planlaması, çok uluslu şirketlerce önemli bir faaliyet unsuru olarak görülmektedir.

Vergi planlaması, vergiden kaçınma eylemlerinin yasal bir zeminde gerçekleştirilmesine olanak tanımaktadır. Ancak bu durum, yasal kabul edilen her vergiden kaçınma eyleminin etik olduğu anlamına gelmemektedir. Vergi planlaması eğer düz bir çizgi olarak kabul edilirse, çizginin en yasal eylemleri barındıran başlangıç kısmından uzaklaşıldıkça vergi planlaması görünürde yasal ancak etik olmayan, hatta vergi kaçakçılığına daha yakın olan, vergiden kaçınma eylemlerine doğru evrilecektir. Böyle bir durumda; gerçekleşen vergiden kaçınma eylemi agresif vergi planlaması (AVP) olarak kabul edilmekte olup, vergi matrahını azaltıcı bir araç olarak değerlendirilmektedir.

AVP; Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (Organisation for Economic Cooperation and Development/OECD) ve Avrupa Birliği (AB) gibi uluslararası kuruluşlarca ortaklaşa mücadele edilmesi gereken uluslararası bir vergilendirme sorunu olarak görülmektedir. Bu uluslararası kuruluşlar kendi eylem planlarında yer alan AVP ile mücadele stratejilerini, üye ülkelerin uygulamaları konusunda bağlayıcı veya tavsiye niteliğinde kararlar almaktadır.

Bu bakımdan bu çalışma kavramsal bir çalışma olup, amacı; araştırılan konu hakkında daha önce yayınlanmış akademik verilerin sentezine ve analizine olanak tanıyacak şekilde kapsamlı bir literatür taraması gerçekleştirmektir. Çalışma, vergi planlaması ve agresif vergi planlamasına ilişkin çeşitli bilimsel makale ve raporların analizinden oluşmaktadır.

Bu çalışmada birçok etki faktörü ile indekslenen dergileri içeren veri tabanları ve diğer akredite veri tabanları kullanılmıştır. Ayrıca, "vergi planlaması" ve "agresif vergi planlaması" ve "vergiden kaçınma ve vergi kaçakçılığı" gibi kavramları vurgulayan anahtar kelimeler, mevcut tüm İngilizce ve Türkçe kaynakların kapsamlı bir analizini gerçekleştirmek için kullanılmıştır.

Yapılan literatür taraması neticesinde atfı yapılan kaynaklar bakımından özellikle aşağıdaki kriterlere dikkat edilmiştir:

- Uluslararası alan indekslerinde yer verilen dergiler, kitaplar ve diğer yayınlar olması,
- Son 10 yıl içinde yayımlanmış ve güncelliğini koruyor olması,

- Vergi planlaması, agresif vergi planlaması, vergiden kaçınma ve vergi kaçakçılığı, matrah aşındırması ve kar aktarımı (base erosion and profit shifting (BEPS)) gibi konuları önceleyen çalışma ve raporlar olması,
- Yayın dilinin İngilizce ve Türkçe olması.

Tüm incelenen literatür ışığında; çalışmada vergi planlaması ile AVP teknikleri arasındaki farklar ortaya konularak, AVP ile mücadelede uluslararası ve ulusal yaklaşımların incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada öncelikle, vergi planlamasının önemi ve yasal sınırları tespit edilmiştir. Daha sonra, AVP ve vergi kaçırma arasındaki ayırım ortaya konulmuş ve AVP'nin kullandığı araçlar incelenmiştir. Akabinde, dijital ekonominin AVP tekniklerinin gelişimi üzerine etkileri yanında OECD, AB ve Türkiye'deki AVP önlemeye yönelik önlemler değerlendirilmiştir.

1. Vergi Planlaması

Vergi planlaması hem kişiler hem de şirketler için mali planlamanın ayrılmaz bir parçasıdır. Piyasalar, kişilerin ve şirketlerin kendi vergi yüklerini azaltmada kullanacakları dağınık ve sayısız bilgiyi içinde barındırır (Kaushik, 2013, s. 1). Bu bilgilerin anlaşılması zordur ve vergi mükelleflerinin bunları uygulayabilmesi için bu bulmacayı çözecek bir uzmana gereksinim vardır.

Vergi planlaması, ülkedeki geçerli vergi kanunlarının getirdiği zorunluluklara ve gerekliliklere uygun olarak, diğer bir ifadeyle, kanunun lafzına aykırı olmayan teknik ve yöntemler kullanılarak vergi yükünün azaltılmasıdır. Vergi planlaması doğrudan ülke hazinesini zarara uğratacak şekilde yapılmamalıdır. Şöyle ki görünüşte vergi kanunlarına uygun olarak yapılan işlemler yasal olmakla birlikte bu işlemlerin asıl amacı vergiyi haksız yere düşük göstermek olabilmektedir. Vergi planlamasının asıl ve görünüşteki amaçları arasında fark olan bu durumlarda kullanılan araç ve yöntemler yasal vergi planlamasının bir parçası olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Vergi planlamasına ilişkin tüm işlemler, ilgili ülkede geçerli vergi kanunlarının ruhuna uygun olarak ve kanunlarda belirlenen şekil ve şartlar dahilinde yapılmalıdır (Gautami, 2013, s. 83-91).

Doğru bir vergi planlaması ile kişi veya şirketin vergi yükü tamamen ya da kanunun olanak tanıdığı maksimum tutar kadar azaltılabilir. Bu durum, vergi kaçakçılığı olarak kabul edilmez. Çünkü mevcut vergi kanunları çerçevesinde vergi mükellefinin katlandığı vergi yükünü azami ölçüde azaltmasına olanak sağlayan bir eylem ihtiyatlı ve ileri görüşlü bir planlama eylemidir. Bu şekilde yasal vergi planlaması sadece vergi kanunları çerçevesinde bir vergi indirimine olanak tanımakla kalmaz ayrıca, vergi yükümlülüklerinin yasalara uygun şekilde yerine getirilmesini sağlayarak vergi cezalarına maruz kalınmasını da önler (Gautami, 2013, s. 83-91).

Vergi planlaması sayesinde vergi kanunları kapsamında vergi mükelleflerine tanınan iskonto, indirim, imtiyaz, muafiyet, istisna, iade ve benzeri imkânlarından faydalanarak vergi yükümlülüğü azaltılma yoluna gidilir (Business Jargons, 2020). Vergi planlaması, vergi kanunlarının veya yerel mevzuatın sağladığı yasal araçları belli hedeflere ulaşmak için kullanmaktadır. Bu hedeflerin ilki, mevcut vergi kanunları çerçevesinde kendi faaliyetlerini en

uygun şekilde düzenleyerek vergi yükümlülüğünün azaltılması ve vergi tasarrufu sağlanmasıdır. İkincisi ise vergi idaresi ve vergi mükellefi arasında meydana gelen vergi uyumsuzlukları neticesinde karşılaşılan vergi davalarını asgari düzeye indirmektir. Vergi idaresinin tahakkuk/tahsil oranlarını arttırma, vergi mükelleflerinin vergi yüklerini asgari düzeye indirme çabaları, her iki tarafın arasında uyumsuzluklara ve bu uyumsuzlukların çözümünde nihai merci olarak vergi mahkemelerine gidilmesine neden olacaktır. Dava açma ve dava süreçleri her iki taraf için de maliyetlidir ve bu maliyetlerin en aza indirilmesi, mükellefler açısından, etkili bir vergi planlaması ile sağlanabilir (Business Jargons, 2020). Diğer bir vergi planlaması hedefi ise vergilendirilebilir gelirin üretken yatırımlara kanalize edilmesinin sağlanmasıdır. Bununla, kaynakların verimli amaçlar için kullanılması ve vergi yükümlülüğünün azaltılması amaçlanır (Mgammal ve Ismail, 2015, s. 350-358). Vergi planlamasının dördüncü bir hedefi sağlıklı bir ekonomik büyümenin sağlanmasıdır. Doğru bir vergi planlaması, milli gelir tasarruflarının artışına olanak sağlayacaktır. Ekonominin sağlıklı bir şekilde büyümesi ve gelişimi büyük oranda vatandaşların refah seviyesinin yükselmesine bağlıdır. Son olarak, akılcıca atılmış vergi planlaması adımları, vergi tasarruflarının ekonomi içinde yatırımlara doğru akışını sağlayarak ekonomik istikrara katkı sağlayacaktır (Aurea, 2020).

Diğer yandan vergi planlaması çeşitli türlere ayrılır. Bunlar; kısa ve uzun dönemli vergi planlaması ile isteğe bağlı ve amaca yönelik vergi planlamasıdır. Kısa dönemli vergi planlaması; belirli veya sınırlı hedeflere ulaşmayı hedeflerken uzun dönemli vergi planlaması daha uzun vadeli hedeflere odaklanmaktadır. İsteğe bağlı vergi planlaması ise vergi kanunlarında tanınan farklı teşvik ve indirimler, istisna ve muafiyetler gibi çeşitli yasal vergi planlaması araçlarının kullanılmasıdır. Diğer yandan, amaca yönelik vergi planlamasında, maksimum faydayı sağlamak için belirli bir amaca yönelik planlar yapılmaktadır (Income Tax Management, 2020).

1.1. Şirketlerde vergi planlamasının önemi

Hem ulusal hem de çok uluslu şirketlerin özellikle geleceğe yönelik yatırım projeksiyonları yapabilmek için vergisel yükümlülükleri ile ilgili gerekli analizleri düzenli olarak yaptırmaları önemlidir. Bu nedenle şirketler vergisel durumlarını gerçekçi bir şekilde ortaya koymak için çeşitli araçlar kullanmaktadırlar. İşte şirketlerin yaygın olarak kullandığı araçlardan biri de vergi planlamasıdır; çünkü bir şirket mümkün olan en düşük "vergi yükü" ile maksimum faydayı sağlayacak ekonomik faaliyetleri gerçekleştirecek şekilde stratejisini oluşturmak ister. Bu nedenle vergi planlaması, şirketin amaçlanan çıktıyı elde etmek için uygulaması gereken hedefini ve stratejisini belirleyecek önemli bir adımdır (Pratono, 2021).

Son beş yıl, özellikle COVID-19 salgını dönemi ve sonrası, ekonomiyi istikrara kavuşturmak amacıyla ülkelerin maliye politikalarında düzeni sağlamak adına sürekli değişiklikler yapması, girişimcileri vergi planlaması yapmaya sevk etmiştir (Rosenthal ve Broxterman, 2020). Şirketler, vergi planlaması yoluyla karlarını raporlayarak bunları farklı faaliyetlerde kullanma seçeneğine sahip olurken ayrıca, gelecekte oluşabilecek risklerden kaçınarak aynı zamanda vergi yüklerini de azaltabilecektir. Bu nedenle vergi planlamasının getirileri şirketler için çok önemlidir.

Vergi planlaması teknikleri geliştirilirken vergisel yükümlülüklerin zamanında yerine getirilmesi ve erişilebilecek maksimum faydanın sağlanması amaçlanmaktadır. Bunun gerçekleştirilebilmesi vergi kanunları hakkında yeterli düzeyde bilgiye sahip olunması ve vergi uyumunun sağlanmasına bağlıdır. Bir şirket vergisel yükümlülüklerini azaltarak ya da mali yılda ödemesi gereken vergileri erteleyerek bir kar elde edecek olsa dahi, doğru bir vergi planlaması şirketin mali çıktılarını optimize etmenin en uygun yolunu bulmayı sağlayacaktır (Assidi vd., 2016, s.177-184).

Vergi planlaması iki yönlü düşünülmelidir. Birincisi genel bir tanım olarak şirketlerin mukim oldukları ülkede ticari faaliyetlerini veya yatırımlarını güçlendirecek şekilde vergi yükümlülüklerini planlamaları iken diğeri uluslararası vergi planlamasıdır. Uluslararası vergi planlaması çok yönlü bir disiplindir ve genel vergi yükünü optimize etmek ve net geliri maksimuma çıkarmak amacıyla sınır ötesi yatırımların veya faaliyetlerin (pazar ülke vergi kanunlarının ve ikili vergi anlaşmalarının yasal olarak kullanımı yoluyla) yasal olarak yapılandırılması olarak tanımlanabilir (Sorbe ve Johansson, 2017, s. 6-7).

Uluslararası vergi planlaması sınır ötesi ticaret ve yatırım yapan özellikle ÇUŞ'lar tarafından başvurulan elzem bir araçtır. Bunun en önemli nedeni; bu şirketlerin farklı ülkelerde gerçekleştirdikleri ticari işlemler nedeniyle farklı vergi sistemleri ile yüzleşmek zorunda olmasıdır. Makul bir vergi planlaması tekniği kullanılması, uluslararası ticaret sürecinde farklı ülke vergi sistemlerinden kaynaklanan vergi yükünü azaltarak ÇUŞ'ların uluslararası yatırım faaliyetlerinde likidite artışını sağlayabilir (Zheng, 2017, s. 27-30).

1.2. Yasal vergi planlamasının sınırı

Özellikle, uluslararası vergi planlaması, vergi idareleri bakımından ekonomik etkilerini tespit etmesi zor ve karmaşık bir konudur. Dijitalleşmenin ve küreselleşmenin etkisiyle ticari faaliyetlerin gümrük sınırlarını ya da vergisel kontrolleri aşan yapıya bürünmesi vergileme yetkisi ülke sınırları ile kısıtlı olan vergi idareleri açısından bu gelişmeden kaynaklanan dayatmaları kontrol etme gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Bu açıdan bakıldığında ulusal vergi idareleri bakımından kendi ülkelerinin mali çıkarlarını korumak ve savunmak için önemli bazı tedbirler almaları elzem hale gelmiştir. Özellikle, vergi denetim kapasitesinin yükseltilmesi ve uluslararası vergilendirme kurallarına uygun yasal düzenlemeler gerçekleştirilmesi önemlidir (Mileusnic, 2023, ss. 1-10).

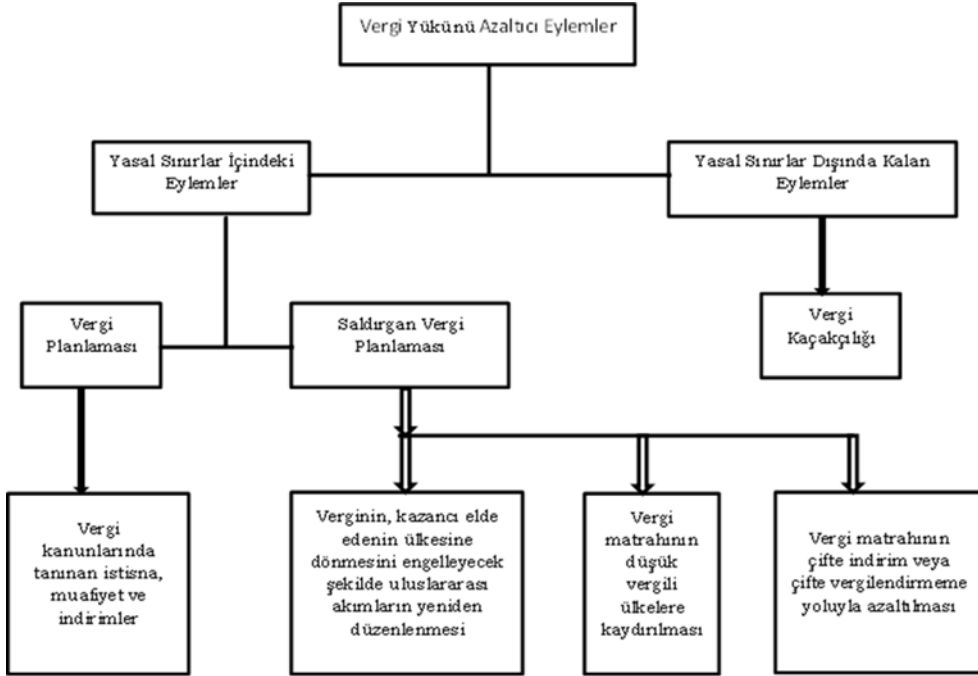
Dijitalleşmenin uluslararası işlemlerin gerçekleşme hızını ve karmaşıklığını arttırması neticesinde vergi mükellefleri -agresif olsun ya da olmasın- vergi planlama mekanizmalarını daha geniş çaplı olarak kullanmaya başlamıştır. Bu mekanizmalar aracılığıyla mükellefler -diğer vergi planlaması getirilerinin yanı sıra- vergi baskısının daha düşük olduğu ülkelerde vergi yükümlülüğünün ertelenmesi, çifte vergilendirmeyi önleme, gelirleri vergiye tabi tutma gibi amaçlara da ulaşabilmektedir (Mileusnic, 2023, ss. 1-10).

Vergilerin şirketlerin operasyonel faaliyetleri üstünde bir yük olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu nedenle vergi planlaması ile karı etkileyen vergiler en aza indirilirken, vergi yükünün azaltılması sağlanabilir. Kısacası bir şirket, ideal vergi planlaması teknikleri

kullanarak, yasal sınırlar içinde vergi yükünü en az düzeye indirebilir ve şirket karını artırabilir (Laurencia ve Amalia, 2020, s. 186-191).

Şirketlerin daha fazla kar ve daha az vergi ödeme arzuları Şekil 1’de gösterildiği üzere şirketleri yasal vergi planlamasının sınırındaki hatta dışındaki agresif veya vergi kaçakçılığı yöntemlerine doğru yönlentmektedir.

Şekil 1. Yasal Vergi Planlamasının Sınırı

Kaynak: European Commission, 2017a, s. 23

Şekil 1’de yasal vergi planlamasının sınırı gösterilmektedir. Vergi planlaması vergi perspektifinden mali pozisyonun mantıksal bir analizidir ve vergi mükellefine kanuni sınırlar içinde farklı vergi muafiyet ve istisnası uygulamalarını kendi vergi yükünü en aza indirecek şekilde kullanmasına olanak tanır. Ancak kanuni sınırları ve kanun boşluklarını zorlayan ve hatta kanunun dışına çıkan vergi planlaması eylemleri de bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla AVP ve vergi kaçakçılığıdır.

2. Agresif Vergi Planlaması

AVP'nin açık bir tanımı olmamakla birlikte, OECD tarafından BEPS Eylem Planında çok-uluslu şirketlerin matrah aşımı ve kar aktarımı ile sonuçlanan vergi uygulamalarına atıfta bulunulurken kullanılmıştır. OECD, BEPS Eylem Planında; AVP'nin ÇUŞ'ların vergi yükünü

azaltan bir eylem olmakla birlikte vergi yükünü azaltma imkânı bulunmayan vergi mükelleflerinin vergi adaleti konusunda daha duyarlı hale gelmesine neden olarak vergi mükellefi ile vergi idaresi arasında gerginliği arttırdığını belirtmiştir (Valderrama vd., 2018, s. 140-155).

Diğer yandan, OECD'den farklı olarak AB, AVP'yi 6 Aralık 2012 tarihli ATP (Aggressive Tax Planning) C (2012) 8806 Final sayılı Avrupa Komisyonu Tavsiyesinde tanımlamıştır. Bu Tavsiye Kararında, "AVP'nin, vergi yükümlülüğünü azaltmak için bir vergi sisteminin teknik özelliklerinden ya da iki veya daha fazla vergi sistemi arasındaki uyumsuzluklardan yararlanmaya dayandığı" belirtilmekle birlikte, Komisyon Tavsiyesi'nin bir bağlayıcılığının olmaması nedeniyle, AVP'nin tanımının üye ülke iç mevzuatlarına aktarılmasında bir zorunluluk bulunmamaktadır (European Commission, 2012).

Ayrıca, AB dışı üçüncü ülkeler de bu tanımla bağlı değildir. AB daha sonraki dönemlerde 2016 vergiden kaçınma paketi kapsamında üye ülkeler için gerekli tedbirleri içeren Kaçınmayı Önleme Direktifinde (The Anti-Tax Avoidance Directive (ATAD I)), 2012 Komisyon Tavsiyesi'ndeki tanıma atıfta bulunmuş ancak içeriğini doldurmada yetersiz kalmıştır (European Council, 2016). Aynı yetersizlik, AB dışı üçüncü ülkeler bakımından alınacak gerekli önlemleri içeren Kaçınmayı Önleme Direktifi (The Anti-Tax Avoidance Directive (ATAD II)) için de geçerlidir (European Council, 2017c).

Özellikle, 2008 ekonomik ve mali krizi sonrası dönemde, küresel ölçekli şirketlerin mali kayıpları artmıştır. Bu dönemde küresel ekonominin en önemli aktörleri olan devletlerin kendi vergi gelirlerini koruma yönünde aldıkları tedbirlerin etkisiyle vergiye uyum maliyetlerinin yükselmesi, uluslararası şirketlerin kendi maliyetleri içindeki vergi yükü payını azaltmak için daha fazla AVP yöntemlerine başvurmalarına neden olmuştur (OECD, 2011, s. 9).

AVP, vergi mükelleflerinin mevcut vergi kanunlarına uygun görünmekle birlikte kanunun amacı ile çelişen düzenlemeler yoluyla vergi yükümlülüklerini azaltmak için yapılan eylemleri içerir. AVP genel olarak bir vergi sistemi içinde yer alan yasal boşluklardan ve ulusal vergi sistemleri arasındaki uyumsuzluklardan yararlanır. Diğer yandan, çifte vergilendirmeme veya çifte vergi indirimleri AVP'nin muhtemel sonuçları olarak ön plana çıkar (European Commission, 2017b, s. 1-9).

AVP'nin kapsamının doğru anlaşılması için sınırının çizilmesinde fayda vardır. Vergi planlaması esas itibarıyla bir vergiden kaçınma eylemidir, ancak yasal sınırlar içinde yapıldığı için vergi kaçakçılığı eyleminden ayrılmaktadır. Bununla birlikte vergi planlaması eylemleri, görünüşte kanuna uygun ancak kanunun özüne aykırı hale geldikçe vergi kaçakçılığına yaklaşmaktadır. Başka bir ifadeyle, AVP yasal vergi planlaması ile vergi kaçakçılığı arasında kalan büyük bir gri alanı temsil etmektedir (Otto vd., 2015, s. 4).

Daha önce de bahsi geçtiği üzere, vergi planlaması yasal yollarla vergi yükümlülüğünü en aza indirmeyi hedefler. İstisna ve muafiyetler, vergi indirimleri gibi birçok aracı kullanırken aşılmaması gereken sınırlar bellidir. Diğer yandan, AVP bu sınırları zorlayan ve vergi mükellefi lehine genişletmeye çalışan eylemlerdir. Bu nedenle gri bir alanı temsil eder ve tespiti halinde vergi yargısına konu olabilecek türde uygulamaları içerir. AVP faaliyetleri görünüşte kanuna

aykırı olmasa da fiilen kanunun manipülasyonu söz konusu olduğundan iyi niyet karinesinden bahsetmek mümkün değildir (The Accountancy Partnership, 2020). Vergi planlaması ile AVP arasındaki temel fark, vergi riskine olan etkisidir. Vergi planlaması vergi riski azaltır ya da en azından artırmazken AVP riski çoğaltıcı bir eylemdir. Özellikle, bazı AVP uygulamalarının kanuna karşı hile kapsamında olduğu dikkate alındığında vergi riskinin yükselmesi kaçınılmaz olacaktır (The Accountancy Partnership, 2020).

AVP'nin hem ulusal hem de uluslararası boyutu önemlidir. AVP, uluslararası durumlarda, mevcut yasal boşlukları ve uyumsuzlukları kullanmaktadır. Özellikle vergilendirme yetkisindeki belirsizliklerden faydalanan AVP, çifte vergilendirmeme ve çifte indirim gibi mekanizmaları sıkça kullanır (Dourado, 2015, s.41-57).

2.1. Agresif Vergi Planlamasının Öğeleri

AVP üç ana kanal aracılığıyla gerçekleşir. Bunlar (European Commission, 2017b, s. 1-9):

(i) İç borcun, kârı yapay olarak yüksek vergili egemenlik alanından düşük vergili bir egemenlik alanına kaydırmak için kullanıldığı borç değişimi yöntemi,

(ii) Yüksek hareket kabiliyetine sahip maddi olmayan varlıkların yapay olarak düşük vergili egemenlik alanına taşındığı fikri mülkiyet haklarının ve gayri maddi varlıkların stratejik konumu yöntemi ve

(iii) Yüksek vergi matrahına sahip egemenlik alanlarının zararına olacak şekilde düşük vergili egemenlik alanlarının vergi matrahının yapay olarak şişirildiği transfer fiyatlandırmasının yanlış kullanımı yöntemidir.

Bu ana yapıların yanı sıra, ÇUŞ'lar, vergileri ve temettülerin geri dönüş maliyetini en aza indirmek için ikili vergi anlaşması hükümlerinden de (anlaşma alışverişi) yararlanabilir (European Commission, 2017b, s. 1-9).

2.1.1. Borç Değişimi

Üçüncü şahıs ve ilgili taraf faiz harcamalarının kullanılması, belki de uluslararası vergi planlamasında mevcut olan en basit kâr değiştirme tekniklerinden biridir. Paranın akışkanlığı ve değiştirilebilirliği, kontrollü bir varlıkta borç ve özkaynak karışımını ayarlamayı nispeten basit bir uygulama haline getirmektedir (OECD, 2013, s. 17). OECD'nin 2013 BEPS eylem planına göre; ilişkili taraf ve üçüncü kişiler arasında borç değişimi yoluyla matrah aşınmaları; aşırı faiz indirimleri, vergiden muaf veya ertelenmiş gelir elde etme ya da faiz ödemelerine ekonomik olarak eşdeğer sayılabilecek diğer mali ödemeler gibi faiz gideri kullanımı yoluyla gerçekleşmektedir. Bu yüzden, bahsi geçen matrah aşınmasını yöntemlerini önlemek için oluşturulacak kuralların tasarımı esnasında mutlaka mevcut en iyi uygulamalardan faydalanılması gerekmektedir (OECD, 2013, s. 17).

Uluslararası bağlamda, başlıca vergi politikası mülahazaları grup şirketlerce ülke içine ve dışına yapılan yatırımların borç finansmanına ilişkin faiz indirimleri etrafında dönmektedir. Merkez şirketler, hisse senedi getirileri tercihli olarak vergilendirilirken, katılım istisnalarından, tercihli vergi oranlarından veya sadece kâr dağıtımının vergilendirilmesinden faydalanırken tipik olarak faiz giderleri için de indirim talep edebilir. Diğer yandan, bağlı

kuruluşlar ise yerel kârlarını vergiden korumak için grup içi kredilere bağlı aşırı faiz indirimleri kullanacak şekilde ağır bir borçla finanse edilebilir. Bunlar birlikte dikkate alındığında iç ve dış yatırımlara sahip uluslararası şirket grupları ile sadece iç pazarda faaliyet gösteren şirket grupları arasındaki rekabet şartlarının bozulmasına yol açar. Böyle bir durum, sermaye sahipliğinin tarafsızlığı üzerinde olumsuz bir etki oluştururken yerel gruplar yerine çok uluslu gruplarca elde tutulan varlıklar lehine bir vergi imtiyazı yaratmaktadır (OECD, 2015, s. 15).

Tablo 1. Faiz Ödemeleri Yoluyla Agresif Vergi Planlaması

Faiz Ödemeleri Yoluyla AVP Yapıları	Faiz maliyetleri hedef kuruluşta indirim konusu yapılır ve offshore kuruluşta vergilendirilmez ya da sıfır oranda vergilendirilir.
	Faiz maliyetleri hedef kuruluşta indirim konusu yapılır ve daha düşük vergili kuruluşta daha düşük bir oranda vergilendirilir.
	Faiz maliyetleri hedef kuruluşta indirim konusu yapılır ve diğer kuruluşta kâr payı geliri olarak işlem görür (ve muaf tutulur).
	Faiz maliyetleri hedef kuruluşta indirim konusu yapılırken faiz iptal edilir; çünkü hedef kuruluş diğer kuruluş için şeffaftır.
	Hedef kuruluşta varsayılan faiz maliyetleri düşülürken, diğer kuruluşlar tarafından hiçbir faiz ödenmez/alınmaz.

Kaynak: European Commission, 2017a, s. 25.

Faiz ödemeleri yoluyla gelir aktarmalarına dayanan AVP kanalları Tablo 1’de gösterilmektedir. Tablo 1’de en göze çarpan AVP yapıları; offshore kuruluşlarda vergilendirilmeden hedef ülkede indirim konusu yapılan denizaşırı borç yapılarıdır. Buna ek olarak hibrit borç yapısına sahip AVP’ler de faiz ödemeleri yoluyla gelir aktarımları için kullanılmaktadır. Tablo 1’de görüldüğü üzere asıl amaç, hedef şirket vergi matrahının faiz indirimleri yoluyla azaltılmasıdır. Bazı durumlarda faiz ödemeleri düşük vergili veya vergisiz ülkede tahsil edilmezken, yasal uyumsuzlukların olduğu durumlarda finansal akışın da vergi dışı kaldığı görülmektedir (European Commission, 2017a, s. 25).

Uluslararası piyasaların en önemli aktörleri, ülkeler ve bu ülkelerde yatırım yapmak isteyen yatırımcılardır. Küreselleşmenin de etkisiyle doğrudan yabancı yatırımın (DYY) ve ÇUŞ’ların önemi giderek artmaktadır. Ancak bu durum, uyumsuz ulusal vergi sistemlerinin birbiriyle çatışmasına ve -çözümü devletlerin birbirleriyle iş birliğini gerektiren- uluslararası vergi sorunlarına neden olmuştur. Çok uluslu şirketler vergi yükünü en aza indirmek için bu uluslararası vergi uyumsuzluklarını sıklıkla kullanmaktadırlar. Bu şirketler bakımından vergi yükünü yapılandırmanın birkaç yolu bulunmaktadır. Böyle bir vergi planlamasında, kısmen de

olsa öz sermaye finansmanı yerine borç kullanarak bir şirket kurmak, etkin bir vergi planlaması yöntemi olabilmektedir (Buettner ve Wamser, 2013, s. 63-96).

Bu tür bir vergi arbitrajının kârlılığı, yalnızca bir şubenin kurulacağı ev sahibi ülkedeki değil, aynı zamanda ÇUŞ'un merkez ve diğer şubelerinin kurulu olduğu diğer ülkelerdeki vergisel koşullara da bağlı olabilmektedir. Aslında, kâr aktarması durumu, eğer yabancı bir ülkedeki şube düşük vergili bir ülkede kurulu ve merkez şirket ülke vergi oranları ile arasındaki farkın büyük olması halinde, yabancı şubenin daha fazla iç borç kullanacağını göstermektedir (Buettner ve Wamser, 2013, s. 84). Yüksek vergili bir egemenlik alanından düşük vergili bir egemenlik alanına kâr aktarmanın bir yöntemi, yüksek vergili egemenlik alanından daha fazla ve düşük vergili olandan ise daha az borç almaktır (Gravelle, 2015, s. 10).

Birçok ülke vergi sisteminde kâr payının indirimine izin verilmezken borç faizinin vergiden indirimine olanak tanınmaktadır. Bu nedenle vergi sistemleri finansal faaliyetleri cesaretlendirmek için öz sermaye üzerinde borç kullanılmasını teşvik eder. Bu şekilde, üçüncü taraf borçları vergi matrahını azaltırken düşük bir vergi yüküne ulaşılmasını sağlar. Örneğin, bankacılık sektöründeki finansman, büyük ölçüde borca bağlıdır ve bankalar genellikle borca göre çok az öz sermayeye sahiptir (Reiter ve Holtmann, 2020, s. 1-30). Diğer yandan, çok uluslu firmalar, vergi ödemelerini düşürmek için borcu kullanmanın ek bir yolu olan borç aktarmayı tercih edebilir ve şirket içi kredilendirme yöntemini kullanarak faiz ödemelerini yüksek vergili ülkelerdeki bağlı şirketlerden düşük vergili ülkelerdeki bağlı şirketlere kaydırabilirler. İç borçlanmanın kullanılması, grup şirketlerinin kârlarını bir bütün olarak sabit tutar, ancak kârı düşük vergili bir ülkeye kaydırarak vergi yükünü azaltır. Bu nedenle, dış ve iç borcun vergisel sonuçları birbirinden farklıdır. Dış borç toplam vergi matrahını düşürürken, iç borç kârı yüksek vergili ülkelerden düşük vergili ülkeye doğru kaydırmaktadır (Reiter ve Holtmann, 2020, s. 1-30).

2.1.2. Gayri Maddi Haklar ve Varlıklar

Küreselleşme sadece tüketimi değil üretimi de etkilemiştir. Bugün şirketler üretim aşamalarını dünyanın farklı bölgelerine dağıtarak gerçekleştirebilmektedir. Tedarik ve üretim zincirinin her aşamasında yaratılan değerde işgücünün, makinelerin ve giderek artan orandan gayri maddi sermayenin payı bulunmaktadır. Gayri maddi sermaye bu üretim girdileri içinde dokunulamayan ancak üretilen ürünün genel görünüş, his ve işlevselliğinde önemli bir etkiye sahip bir faktördür. Gayri maddi sermaye, pazarda hangi şirketin başarılı hangi şirketin başarısız olacağına belirlemede önemli bir role sahiptir (WIPO, 2017, s. 9).

OECD'ye göre "benzersiz ve değerli" gayri maddi varlıklar olarak nitelenen bu girdiler şu özellikleri taşır (OECD, 2014):

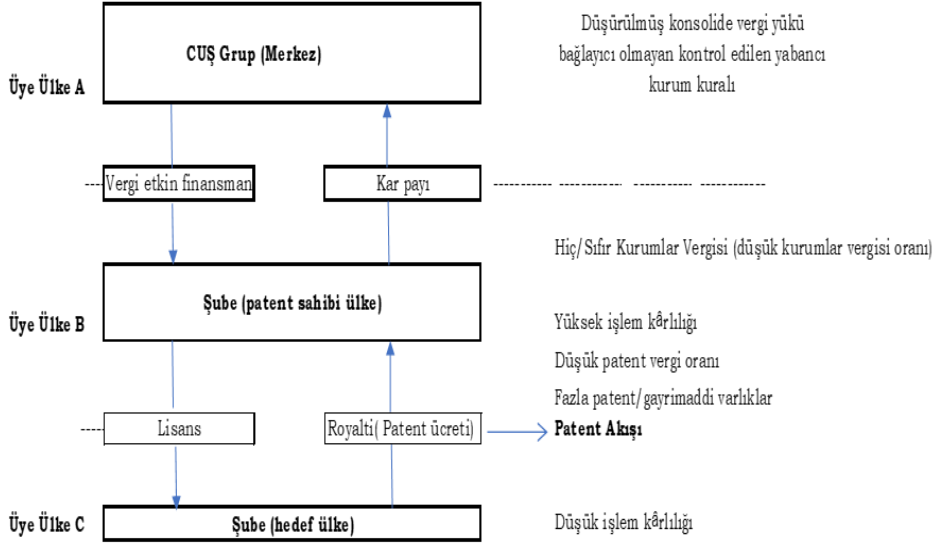
- (i) Karşılaştırılabilir işlemlerde taraflarca kullanılan veya muhtemel olarak kullanılacak gayri maddi varlıklarla karşılaştırılmaz ve
- (ii) Bunların imalat, hizmetlerin sağlanması, pazarlama, satış ve yönetim gibi ticari faaliyetlerde kullanımı neticesinde, gelecekte bu gayri maddi varlıkların kullanılmadığında beklenenden, çok daha büyük ekonomik faydalar sağlanması beklenmektedir.

Bu nedenle, çokuluslu şirketler kendi vergi yüklerini azaltmak ve vergi matrahlarını düşürmek için marka ve logo gibi gayri maddi varlıklarına ilişkin patent ve telif haklarını düşük vergili ya da vergi cenneti olarak kabul edilen ülke veya bölgelere taşımayı tercih edebilir. Bu şekilde daha yüksek vergi oranlarına sahip ülkelerde kurulu bulunan grup şirketleri, her satışlarında bu varlıklar için daha fazla ücret öderler. Ancak bu ödemeler grup hesaplarında görünmez ve kârlar daha az vergi ödenecek yere aktarılmış olmaktadır (OECD, 2014).

Fikri mülkiyet hakları, değerlendirilmesi veya fiyatlandırılması son derece zor olan gayri maddi varlıklardır. ÇUŞ'lar, bu hakları vergisel nedenlerle düşük vergi oranlarına sahip ülkelerde veya vergi cennetlerinde tescil ettirerek kendi merkez ülkesindeki değerlendirme ve fiyatlandırma zorluğunu kendi çıkarlarına kullanmaktadır. Bir grup şirketinin, kendi merkezinin bulunduğu yerden ve ana ticaret bölgelerinden farklı ülkelerde sahip olduğu ve ücret ödemediği patent ve telif haklarını içeren fikri mülkiyetinin bulunması, bu grup şirketinin yapmış olduğu uluslararası ticari işlem sayısını yapay olarak arttırır. Çünkü bu tür fikri mülkiyetler, şirketin kendi kayıtları dışında bırakılmıştır. Ayrıca bu türden işlemler grup şirketinin kendi kârını düşük vergili ülke veya bölgelere aktarması için önemli bir fırsat sunmaktadır (The Fair Tax Campaign, 2013, s. 10).

Devletler her ne kadar birbirinden farklı vergi sistemlerine sahip olsa da temelde kendi vergi ve maliye politikalarını tasarlarken ortak kaygılarla hareket ederler. Vatandaş odaklı bir yaklaşım belirlenmesi, devletin vergi gelirlerini arttıracaktır. Vergi gelirleri bütçe gelirleri içinde en önemli paya sahiptir ve değişik vergilerin kombinasyonundan oluşur; ancak nihayetinde kaynak vatandaştır. Devletler ayrıca ekonomik kalkınma, Ar-Ge, istihdam ve diğer sosyal amaçlar için farklı vergi teşvikleri sağlarlar (Neubig ve Wunsch-Vincent, 2018, s. 1-21). Bunlara ilaveten devletler kendi vatandaşlarının yanı sıra yabancı doğrudan yatırımları çekmek için vergi politikasını bir araç olarak kullanırlar. Bu açıdan bakıldığında düşük vergili ülkeler ve vergi cennetleri çok uluslu şirketlerin kendi vergi yüklerini azaltmak için vergi matrahlarının bir kısmını, hatta bazı durumlarda büyük bir kısmını aktardıkları AVP araçlarıdır (Neubig ve Wunsch-Vincent, 2018, s. 1-21). Bu tür vergi avantajlı bölgelere aktarılan vergilendirilebilir gelir kaynaklarının önemli bir kısmını gayri maddi varlıklar oluşturmaktadır.

Şekil 2. Patent Ödemeleri Yoluyla Vergi Planlaması (AVP Teknikleri)

Kaynak: European Commission, 2017a, s.31

Kurumlar vergisinin gayri maddi varlıkların konumu üzerindeki etkisi, verginin yapısına ve sağladığı avantajlara göre değişiklik göstermektedir. Özellikle, çok uluslu şirketler, merkez ve şube ülkelerde geçerli kurumlar vergisi sistemlerine göre kendi vergi yüklerini azaltmak için patent ve telif hakları ödemeleri gibi gayri maddi varlıklarını bir AVP aracı olarak kullanmaktadır. Şekil 2. AB iç pazarında üye ülkelerde şubeleri olan birçok uluslu şirketin telif ödemeleri bakımından kullanabileceği AVP stratejisini göstermektedir. Telif hakkı ödemelerini kullanan AVP yapısının merkezinde, telif hakları üzerine düşük vergi oranı uygulayan B üye ülkesi vardır. C üye ülkesinde yan kuruluş tarafından ödenen telif ücretlerinin vergi indirimi ile birlikte, bu ÇUŞ'un genel vergi yükü önemli ölçüde azalacaktır (European Commission, 2017a, s.31).

2.1.3. Transfer Fiyatlandırmasının Kötüye Kullanımı

Stratejik transfer fiyatlandırması grup içi sınır ötesi ticari işlemlerde kullanılan en etkin vergi planlaması araçlarından biridir. Çok uluslu şirketler, düşük vergi oranlarına sahip ülke ya da bölgede kurulu olan bağlı kuruluşlarından yapılan ihracatı fazla fiyatlandırarak veya yüksek vergi oranlarına sahip yetki alanlarında kurulu bağlı şirketlerinden yapılan ithalatı düşük fiyatlandırarak kârlarını yeniden konumlandırabilirler. Bu durum, maddi olmayan varlıkların kullanımı veya borç ödemeleri dâhil olmak üzere tüm şirket içi işlemler için geçerlidir (European Commission, 2017a, s. 32).

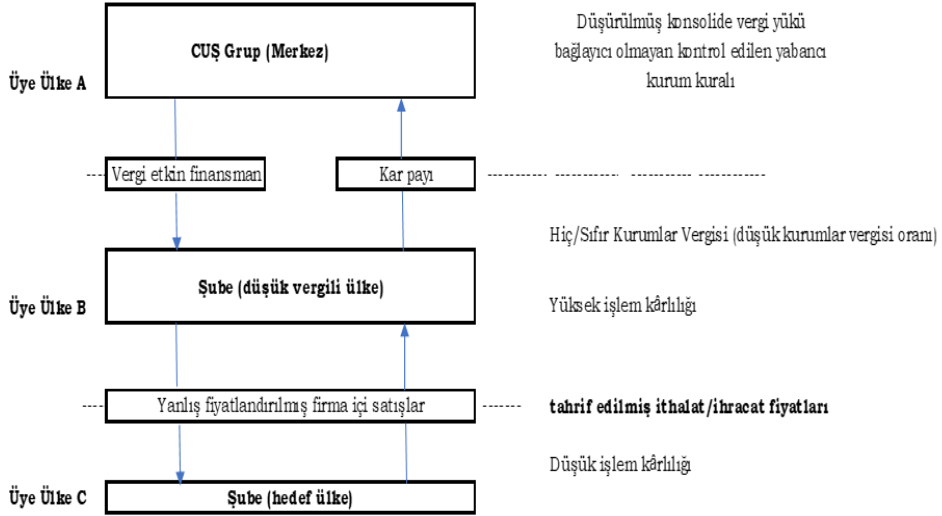
Çok uluslu şirketler transfer fiyatlandırması teknikleri yoluyla kârlarını daha düşük vergi ödeyecekleri egemenlik alanlarına kaydırmaktadır. OECD tarafından hazırlanan Çokuluslu İşletmeler ve Vergi İdareleri için Transfer Fiyatlandırması Kılavuzuna göre, "transfer fiyatı" kavramı, farklı egemenlik yetki alanlarında kurulu ancak konsolide olmuş bir grubun ilişkili tarafları arasında gerçekleşen sınır ötesi işlemlerin parasal değeri ile ilgilidir (OECD, 2017, s. 33). Transfer fiyatlandırmasına konu olan işlemler; malların ve ticari malların satılması ya da alınması gibi maddi varlıkların devri veya ticari marka imtiyazı, patent gibi maddi olmayan varlıkların devri, araştırma ve geliştirme, muhasebe ve insan kaynakları gibi hizmetlerin sağlanması veya faiz getirisi karşılığında ortaklığa kredi sağlanması gibi finansal işlemler şeklinde herhangi bir grup içi işlemle ilgili olabilir (Merle vd., 2019, s. 1-12). Küreselleşmenin ve dijitalleşmenin etkisiyle grup içi işlemler önemli bir gelişim göstermiş ve transfer fiyatlandırmasını hem çok uluslu şirketler hem de tüm vergi idareleri için stratejik bir konuma gelmiştir (Merle vd., 2019, s. 1-12). Bunun nedeni; transfer fiyatlandırması kararlarının muhasebe, yönetsel verimlilik, kârlılık, yatırım ve vergilendirmenin yanı sıra ürün ve faktör fiyatları üzerinde etkisinin olmasıdır (Bhat, 2009, s. 6).

Transfer fiyatlandırması kavramı, gelişmekte olan ülkelerin yanı sıra gelişmiş ülkelerin vergi idareleri tarafından da benimsenmiştir. İlişkili taraflar arasındaki fiyatları belirlemede temel ilke emsale uygunluk prensibidir. Emsale uygunluk prensibi, ilişkili şirketler arasında gerçekleşen işlemlerin benzer koşullarda piyasada bağımsız şirketler arasında yapılan işlemlere olan uygunluğunu düzenlemeye çalışmaktadır (ITC, 2019, s. 36-38).

Uluslararası piyasada bağımsız şirketler birbirleriyle işlem yaptıklarında, ticari ve mali ilişkilerinin koşulları genellikle piyasa güçleri tarafından belirlenir. İlişkili kuruluşlar ise birbirleriyle işlem yaptıklarında, ticari ve mali ilişkileri dış piyasa güçlerinden aynı şekilde doğrudan etkilenmeyebilir. Ancak ilgili kuruluşlar genellikle birbirleriyle olan işlemlerinde piyasa güçlerinin dinamiklerini kopyalamaya çalışırlar. İlişkili şirketler, kârlarını manipüle etmeye çalışır. Bununla birlikte piyasa güçlerinin yokluğunda piyasa fiyatını doğru bir şekilde belirlemek zor olabilir. Bu nedenle, grup içi işlemlerde piyasada gerçekleşen benzer işlemlere uygulanan fiyatları dikkate alan emsale uygunluk prensibini uygulamak önemlidir (OECD, 2017, s. 33).

Şekil 3, bir AVP aracı olan transfer fiyatlandırmasının AB içinde üye ülkeler arasında işleyişini göstermektedir. Burada transfer fiyatlandırması sisteminin doğru işlemesi için ön koşul; sıfır veya daha düşük kurumlar vergisi oranına sahip bir ülkede bir bağlı kuruluşun bulunmasıdır. Bu düşük vergili kuruluş daha sonra daha yüksek vergi oranına sahip bir ülkedeki diğer bir yan kuruluşu, yani hedef kuruluşu firma içi satışlar gerçekleştirir.

Şekil 3. Stratejik Transfer Fiyatlandırması (AVP Teknikleri)

Kaynak: European Commission, 2017a, s. 33

Şekil 3'deki yapıya göre; grup içi işlemin stratejik olarak yanlış fiyatlandırılması neticesinde, kurumlar vergisi matrahı yüksek vergili ülkedeki hedef kuruluştan sıfır ya da daha düşük vergili ülkedeki kuruluşa aktarılır. Sıfır ya da daha düşük vergili ülkelerden yapılan ithalatlar için fiyatlar yapay olarak yüksek veya hedef kuruluştan yapılan ithalatlar için yapay olarak düşük olacaktır. Bu sıfır veya daha düşük vergili kuruluş için daha yüksek bir işletme kârlılığı ve hedef kuruluşa ise daha düşük bir işletme kârlılığı ile sonuçlanmaktadır.

2.2. Agresif Vergi Planlamasının Göstergeleri

Küreselleşmenin ÇUŞ'ların yeniden yapılandırılması ve yönetilme şekli üzerinde giderek artan bir etkisi vardır. Özellikle, küreselleşmeyle artan sermaye ve insan hareketliliği, dijitalleşmeyle birlikte ileri iletişim ve diğer teknolojilerin kullanımı, çokuluslu şirketlerin iş modellerinin ve faaliyetlerinin yeniden yapılandırılmasına yol açmıştır. Bu şekilde, şirket faaliyetlerinin ayrı ayrı ülkelerde yönetilmesi yerine, genellikle bölgesel veya küresel düzeyde merkezi yönetim anlayışına geçilmeye başlanmıştır. Çok uluslu şirketler içinde yer alan farklı ülkelerdeki bireysel şirketler, grup politikası ve stratejisine uygun olarak kendi faaliyetlerini yürütür. Grubu oluşturan ayrı tüzel kişiliklere sahip kuruluşlar genel bir iş stratejisi takip ederek bütünleşmiş bir kuruluş gibi hareket etmektedir. Dahası, dijital teknolojiler şirketlerin coğrafi sınırlamalara maruz kalmadan dünya çapında tüm potansiyel müşterilere ulaşmasına olanak sağlar. Bu durum, çok uluslu şirketlerin kârlarını daha az vergi ödeyecekleri ülke ya da

bölgelere aktarmalarını sağlayan AVP tekniklerini daha kolay uygulanabilir hale getirmektedir (HM Treasury, 2014, s. 5).

Bu nedenle vergi idarelerinin AVP tespit edecek göstergeleri ve bunları önleyecek yasal önlemleri geliştirmeleri gerekir. AVP göstergeleri genellikle AVP'yi kolaylaştırabilen bir vergi sisteminin genel özellikleridir. Teknik olarak, bir AVP göstergesi bir mevzuatın veya içtihat hukukunun parçası şeklini alabilir, ancak aynı zamanda tam tersi şekilde bu tür bir mevzuatın veya içtihat hukukunun olmaması şeklinde de olabilir (European Commission, 2015, s. 51). Tipik olarak, bir AVP yapısının oluşturulmasını sağlamak için birden fazla AVP göstergesinin bir araya gelmesi gerekecektir. Bu, uluslararası AVP yapılarının iki veya daha fazla ülke vergi sisteminin uyumsuzluğundan yararlandığı gerçeğini yansıtır (European Commission, 2015, s. 51).

AVP göstergelerinin karakteri aktif veya pasif olabilir. Aktif AVP göstergesi, bir AVP yapısını doğrudan teşvik edebilen veya harekete geçirebilen bir göstergedir. Aktif göstergeler genellikle sunulan vergi avantajının kaynağı olan göstergelerdir. Örneğin, fikri mülkiyet hakları bakımından düşük bir vergileme sunulması ve bu avantajdan faydalanmak isteyen çokuluslu şirketlerin bir patent kutusu yapısı oluşturmaları, aktif bir AVP yapısıdır (European Commission, 2015, s. 51). Aksine, pasif bir AVP göstergesi ise kendi başına herhangi bir AVP yapısını teşvik etmeyen veya harekete geçirmeyen, ancak bir AVP yapısının engellenmemesi veya izole edilmemesi için gerekli olan bir göstergedir. Basit bir örnek, çifte vergilendirmeyi önlemeyi amaçlayan telif hakkına yönelik bir stopaj vergisinin olmamasıdır. Kendi başına herhangi bir AVP yapısını teşvik etmese de telif hakkına yönelik bir stopaj vergisinin bulunmaması, pasif bir AVP göstergesidir. Çünkü bu verginin eksikliği, telif hakkı ödemesi önünde bir engelin olmadığını göstermektedir (European Commission, 2015, s. 51).

Son olarak, kötüye kullanımı önleme kurallarının olmaması şeklinde üçüncü bir AVP göstergesi bulunmaktadır. Genel olarak, kötüye kullanımı önleme kuralları, vergiden kaçınma ile mücadele etmeyi amaçlayan kurallardır. Kapsamı belirli işlemlere özgü olabileceği gibi daha geniş de tutulabilir. Buna örnek olarak örtülü sermaye dağıtımı kuralları gösterilebilir (European Commission, 2015, s. 51).

3. Dijital Ekonominin AVP Üzerindeki Etkisi

Dijitalleşmenin desteklediği küreselleşme, çok uluslu şirketlerin yapılanma ve yönetilme şekli üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Küreselleşmeyle artan sermaye ve insan hareketliliği ile iletişim ve diğer teknolojilerin yaygınlaşan kullanımı çok uluslu şirketlerin yeniden yapılandırılmasına yol açmıştır (Kim, 2020, s. 12). Dijitalleşme öncesi pazar ülkelerde yer alan grup şirketler bu yeni çağ ile bölgesel veya küresel düzeyde daha merkeze bağlı hale gelmiştir. Bu şekilde, grup şirketler artık bireysel kararlar ve stratejiler yerine grup politikaları ve stratejileri çerçevesinde yönetilmeye başlanmıştır. Grubu oluşturan şirketler bu şekilde daha bütünleşmiş bir yapıya bürünmüştür. Dahası, dijital teknolojiye dayanan küresel elektronik ticaret ağı, şirketlerin kendi lokasyonlarından bağımsız olarak dünyanın her yerindeki müşterilerine mal ve hizmet tedarik etmesini mümkün kılmıştır (Kettis, 2020, s. 38).

Gelişen dijital iş modelleri mevcut çok uluslu şirketlerin dijital dönüşüm geçirmesinin yanı sıra yerel şirketlerin de küresel pazarlara erişimine olanak sağlamıştır. Diğer bir ifadeyle, ekonomi

küreselleşirken şirketler büyük oranda dijitalleşmeye başlamıştır (WEF, 2019, s. 4-5). Bunun yanında, Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) 2020 yılı raporuna göre; günümüz COVID 19 küresel salgınının yarattığı olumsuz ekonomik koşullara dijital iş modelleri daha dirençlidir (UNCTAD, 2020, s. 7).

Dijital ekonomiyi tanımlayan en önemli unsurlar; büyük bir oranda gayri maddi varlıklara dayanması, büyük miktarda veri kullanımını (özellikle kişisel verilerin kullanımı) içermesi, yaygın bir şekilde ücretsiz ürünlerin neden olduğu dışsallıklardan elde edilen değerlere dayanan çok taraflı iş modellerini benimsemesi ve bu değerlerin oluşturulduğu vergilendirme yetki alanının tespitinin zorluğudur (Li, 2014, s. 2).

AVP'nin dijital iş modelleri tarafında daha etkin bir şekilde uygulanabilir olmasında bu dijital yapıların karakteristik özellikleri önemlidir. OECD'ye göre dijital iş modelleri (OECD, 2014, s. 38):

- Dijital şirketler kütesiz ölçekte var olurlar; yani fiziksel bir mevcudiyete gerek duymazlar,
- Telif haklarının da dâhil olduğu gayri maddi varlıklara dayanırlar ve
- Nihai tüketici ya da kullanıcı verilerini değer yaratmak için kullanırlar.

Küresel yapıdaki dijital ekonomiyi vergilendirmede, geleneksel uluslararası vergilendirmenin iki kuralının yeni duruma göre tekrar tanımlanması gereklidir. Bunlardan ilki, vergilendirme yetkisi bakımından çokuluslu bir şirketin bir ülkede yeterli bir fiziki varlığı olduğunu gösteren işyeri (permanent establishment) kuralıdır. İşyeri kuralına göre; yeterli fiziksel mevcudiyetten bahsetmek için, malların teslimi veya depolama faaliyetleri ile bunlar için yapılan hazırlık veya yardımcı faaliyetler hariç olmak üzere faaliyetin yürütüldüğü ülkede bir yönetim yerinin, bir temsilcinin veya bir şubenin vb. olması gereklidir (Rukundo, 2020, s. 7).

İkincisi, emsallerine uygunluk prensibine dayalı kâr dağıtım kuralıdır. Emsallerine uygunluk prensibi ilişkili taraflar arasındaki ticari işlemlerde koşulların bağımsız taraflar arasında gerçekleşen işlemlerle benzer koşullar taşımasını gerektirir. Emsale uygunluk prensibinin uygulanması, her bir ilişkili şirket tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin, kullanılan varlıkların, üstlenilen risklerin analizi ile her bir şirket tarafından yaratılarak kârlara yansıtılan farklı katkıların belirlenmesini içerir. Her bir ilişkili şirketin yaptığı katkı, gerçek ekonomik faaliyetleri ve değer yaratımını tespit etmek için kullanılan bir veridir. Sonrasında ise kârlar bu yaratılan değerlere göre dağıtılmaktadır (Rukundo, 2020, s. 7).

Dijital ekonominin vergilendirilmesinde zorluk, oldukça yüksek düzeyde gayri maddi varlıklara, başka bir ifade ile dijitalleştirilmiş ürünlerin, patent ve telif haklarının çevrim içi olarak ticaretine dayanmasıdır. Mevcut vergi kanunları ise dijital ekonomiyi vergilendirmede yetersiz kalmaktadır, çünkü bunlar fiziksel mevcudiyet kuralına göre oluşturulmuştur (Ubay, 2020a, s. 28-44).

Buna göre; dijital hizmetlerin ticareti üzerinden küresel ve yerel eşiklere göre alınacak bir vergi, büyük oranda büyük dijital işletmeler tarafından ödenecektir. Zira belirlenen bu tür eşikler, küçük teknoloji işletmelerini göz ardı ederken daha çok büyük veri kullanımına sahip ve ağ etkilerinin kullanımından önemli ölçüde yararlanan büyük şirketleri yakalamak için

tasarlanmıştır. Bunda önemli bir etken AVP faaliyetlerini gerçekleştirmede dijitalleşmiş büyük şirketlerin daha avantajlı bir konuma sahip olmasıdır (Aslam ve Shah, 2020, s. 44). Nitekim Türkiye'nin de dâhil olduğu birçok ülke, kendi egemenlik bölgelerinde gerçekleştirilen uluslararası dijital hizmet ticaretini vergilendirme yoluna gitmiştir.

Ulusal düzeyde uygulanmaya başlanan, farklı küresel ve yerel gelir eşiklerine sahip, dijital hizmet vergileri, kaçınılmaz olarak bir avuç çokuluslu büyük teknoloji firmasının küresel hasılatlarını vergilendirmeyi hedeflemektedir. Bu firmaların büyük çoğunluğunun Amerika Birleşik Devletleri (ABD) merkezli olduğu dikkate alınır, kendi vergi gelirleri etkilenen ABD yönetiminin uluslararası bir uzlaşmaya dayanmayan bu ulusal vergileri uygulayan ülkelere karşı yabancı şirketlere karşı ayrımcılık yaptıkları iddiasını öne sürmesi şaşırtıcı olmayacaktır (Office of the United States Trade Representative, 2020, s. 34709). Ayrıca bu türden bir ayrımcılık iddiası, birçok ülkede faaliyet gösteren dijitalleşmiş çokuluslu şirketlerin kurulu olduğu Çin tarafından da ileri sürülebilir bir olgudur (Aslam ve Shah, 2020, s. 44).

Ekonomideki bu dijital dönüşümün hızlanarak artması tüm ülke ve uluslararası kuruluşların dijital ekonominin adil ve etkili şekilde vergilendirilmesini sağlayacak çözümler bulmak için mücadele etmesine neden olmuştur. Tüm bu çözüm arayışları, en azından, vergilendirmede adalet ve egemenlik ve etkinlik kavramlarının gerçekleşmesini sağlamak istemektedir. Dolayısıyla, dijitalleşme sonrası bu çağdaki uluslararası vergi sisteminin "uygunluğu" veya "geçerliliği" ile ilgili tartışmalar, çokuluslu teknoloji şirketlerinin uyguladığı vergiden kaçınma ve AVP teknikleri ile ilgili tartışmalarla büyük ölçüde örtüşmektedir (Kofler ve Sinnig, 2019, s.101-145). Bununla birlikte, bu türden tartışmalar ve dijital iş modellerinin küresel olarak yetersiz vergilendirildiği algısı, küresel ekonomi dijitalleşme sürecini tamamlayana kadar devam edeceği öngörülmektedir (Kofler ve Sinnig, 201, s. 101-145).

4. Agresif Vergi Planlamasına Karşı Tedbirler

Vergiden kaçınmanın yasal sınırında gerçekleşen agresif vergi planlaması eylemleri ülke vergi matrahlarını tehdit eden vergilendirme sorunlarına yol açmaktadır. Daha önceki bölümlerde bahsi geçtiği üzere bu konu OECD kaynaklarında doğrudan olmasa da BEPS Eylem Planı altında dolaylı olarak, AB'de ise vergiden kaçınmayı önleme başlığı altında doğrudan ele alınmaktadır. Ayrıca, bu AVP uygulamalarının yol açtığı matrah aşınması ve kâr aktarması sorunlarının çözümü için Türkiye'de de BEPS ve AB'ye uyum kapsamında birtakım vergisel düzenlemeler yapılmıştır.

4.1. OECD Uygulamaları

AVP, daha önceki bölümlerde bahsi geçtiği üzere birçok ülkenin vergi matrahı için büyük bir risk teşkil etmektedir. Bu nedenle, ülkeler AVP ile mücadele için birtakım stratejiler geliştirmiştir.

AVP ile mücadele için oluşturulan stratejilerin temeli; geleneksel vergi denetimlerin sağlamakta yetersiz kaldığı zamanlanmış, hedeflenmiş ve kapsamlı bilgilerin elde edilmesini ve kullanılmasını sağlamaktır. Bu türden hedeflenmiş bilgilerin elde edilmesi, ülkelerin kendi risk alanlarını zamanında tespit etmelerine, duruma müdahale edip etmeyeceklerine ve nasıl bir müdahalede bulunulacaklarına hızlı bir şekilde karar vermesine olanak sağlarken vergi

mükellefleri bakımından da arttırılmış bir kesinlik sağlar. Bu şekilde etkin bir mücadelenin uluslararası bir uzlaşmaya ihtiyacı olduğu açıktır (OECD, 2011, s. 6). Bundan dolayı OECD yıllardır ülkelerin bu alanda yapmış oldukları çalışmaları destekleyerek uluslararası iş birliğini geliştirmeyi, vergiden kaçınma ve vergi kaçakçılığı ile mücadelede daha etkin ve şeffaf bilgi değişiminin sağlanmasını amaçlamaktadır. Bu çalışmaların sonucunda ise AVP ile mücadelede, vergilendirme alanında uluslararası iş birliğinin önemi daha da artmaktadır (OECD, 2011, s. 6).

OECD'nin 2011 yılı AVP ile mücadelede şeffaflık ve açıklama kuralları raporunda öngördüğü tedbirler; erken zorunlu açıklama kuralları, AVP'nin belirli alaka düzeylerine ilişkin ek raporlama, anketler, iş birliği uyum programı, özgelge rejimi ve cezaya bağlanmış AVP açıklama kurallarının oluşturulmasıdır (Baker, 2015, s. 85-90).

Diğer taraftan OECD 2013 yılında BEPS Raporunu ve Eylem Planını başlattı. OECD'ye göre küreselleşme, ülkelerin vergi idarelerinin vergi geliri toplama ve vergiye uyumu sağlama becerilerini etkileyen önemli bir faktördür. OECD ayrıca, çok uluslu işletmelerin, vergi arbitrajı fırsatlarından yararlanarak ve kabul edilebilir vergi planlaması sınırlarını aşarak vergi yüklerini büyük oranda azaltma yoluna gittiklerini belirtmiştir. Buna göre, çokuluslu şirketler AVP tekniklerini uygulama konusunda küreselleşmenin de etkisiyle daha emin adımlar atmaya başlamışlardır (OECD, 2013).

OECD, BEPS Eylem Planıyla matrah aşınmalarını ve kâr aktarımlarını önlemek amacıyla mevcut mekanizmalarda köklü değişiklikler yapılması ve ayrıca ülkelerin kötüye kullanımı önleme kuralları dâhil birçok alanda uluslararası bir uzlaşma sağlanmasına yönelik çağrılar yapmaktadır. BEPS Eylem Planı, AVP için iki eylem ortaya koymaktadır. Bunlar: vergi anlaşması kötüye kullanımını ele alan 6 nolu eylem ve vergi mükelleflerinin AVP düzenlemelerini açıklamalarını gerekli kılan 12 nolu eylemdir (OECD, 2013).

4.2. Avrupa Birliği Uygulamaları

Son 13 yıl içinde AB vergilendirme politikasında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Birlik vergilendirme alanında uyguladığı ortak stratejisinin yönünü, daha derinleştirilmiş bir iş birliğini sağlayacak şekilde uluslararası politikaları da dikkate alarak vergiden kaçınma ve adil vergi rekabetinin sağlanması amacına doğru kaydırmıştır. Hem uluslararası girişimler hem de AB, bir ekonomik değerin üretildiği ve fiilen gerçekleştiği yerde vergilendirilmesini sağlamayı amaçlamaktadır. AB'nin bu alanda almış olduğu politik önlemlerinin bir kısmı, OECD'nin BEPS 14 nolu eylem planına ve bilgi değişimine dayanmaktadır (European Commission, 2020, s. 20).

Tablo 2. AB'de Agresif Vergi Planlaması Karşıtı Önlemler

Başlık	Türü	Tarihi	Agresif Vergi Planlaması / Zararlı Vergi Rekabeti ile ilgili temel unsurlar
Vergiden Kaçınmayı Önleme Direktifi (ATAD) 1 & 2	Bağlayıcı Hukuk	Kabul tarihi: Haziran 2016 (I), Mayıs 2017 (II) Yürürlük: Ocak 2020 (I), Ocak 2022 (II)	Faiz sınırlaması Çıkış vergilendirmesi Hibrit uyumsuzluğu Kontrol edilen yabancı kurum kuralı Genel kötüye kullanma karşıtı kural
Merkez- Şube Direktifi	Bağlayıcı Hukuk	Kabul tarihi: Haziran 1990, Kasım 2011 (değişiklik), Haziran 2014 (düzeltme) Yürürlük: Ocak 1992, Ocak 2012 (Değişiklik), Aralık 2015 (Düzeltme)	Kötüye karşı kullanma kuralı Kâr payları için stopaj vergisi istisnası Kâr paylarının çifte vergilendirmesi önlenmesi mekanizması Şirketlerin listesi
İdari İş birliği Direktifi 3, 4 & 6	Bağlayıcı Hukuk	Kabul: Aralık 2015 (III), Mayıs 2016 (IV), Mayıs 2018 (VI). Yürürlük: Ocak 2017 (III), Haziran 2017 (IV), Temmuz 2020 (VI).	Otomatik Bilgi Değişimi (sınır aşan özelemler, sınır aşan vergi planlaması düzenlemeleri, fiyatlandırma düzenlemeleri) Ülke-ülke raporlama Araçlar için zorunlu açıklama kuralı
Komisyon'un Konye'ye Tavsiyeleri	Bağlayıcı olmayan hukuk	Basım: Aralık 2012 (2012/771/EU), Aralık 2012 (2012/772/EU), Ocak 2016 (COM(2016)271), Mart 2018 (C(2018)1650)	Üçüncü ülkeler için vergi konularında iyi yönetişimin minimum standartları agresif vergi planlaması Vergi anlaşmalarının kötüye kullanımına karşı önlemler Önemli dijital mevcudiyetin vergilendirmesi
Şirketlerin Vergilendirilmesinde Davranış Kuralları	Bağlayıcı olmayan hukuk	Kuruluş: Aralık 1997	Fiyatları indirme Askiya alma Coğrafi genişleme
Avrupa sömestr (Agresif Vergi)	Bağlayıcı olmayan hukuk	İlk tavsiyeler: Haziran 2011 Agresif Vergi Planlamasının ülke - özel tavsiyelerine	Üye ülkeler arasındaki AVP'nin tespiti/azaltılması Ulusal reform programlarının değerlendirilmesi

Planlaması önlemleri ile sınırlı)		dâhil edilmesi: Mayıs 2018	Ekonomi politikası koordinasyonu Üye ülkeler için tavsiyeler
Ortak Transfer Fiyatlandırması Forumu	Bağlayıcı olmayan hukuk	Kuruluş: Haziran 2002 Bitiş: Nisan 2019	OECD'nin transfer fiyatlandırması kurallarının AB çapında çevirisi ve uygulanması
Efektif Vergilendirme için Dış Strateji İletişimi	Bağlayıcı olmayan hukuk	Basım: Ocak 2016	AB iyi yönetim kriterlerinin yeniden incelenmesi Üçüncü ülkelerle iyi vergi yönetimi alanında anlaşmaların güçlendirilmesi Gelişmekte olan ülkelere iyi vergi yönetim standartlarını karşılamalarında yardım Üçüncü ülkelerin değerlendirilmesi ve listelenmesinde AB sürecinin geliştirilmesi AB fonları ve iyi vergi yönetimi arasındaki bağlantıyı güçlendirmek

Kaynak: European Commission, 2020, s.22.

Tablo 2’de gösterildiği üzere; AB’nin AVP ile mücadele politikası bazı durumlarda zararlı vergi rekabeti karşıtı önlemleri de içine alacak şekilde üye ülkeler bakımından bağlayıcı ve bağlayıcı olmayan hukuk düzenlemeleri ile sağlanmaktadır. Burada bağlayıcı hukuk kuralları AB Konseyi Direktifleri ve Tüzüklerini içermektedir. Bu ikincil düzenlemeler tüm üye ülkeler bakımından bağlayıcılığı olan ve uyulmaması halinde yaptırıma varan önlemler içeren yasal düzenlemelerdir. Bağlayıcılığı olmayan diğer düzenlemeler ise genel olarak tavsiye niteliğindedir (European Commission, 2020, s. 21).

4.3. Türkiye Uygulaması

Türkiye’de AVP nedeniyle meydana gelen vergi kaybının önlenmesi bakımından alınan tedbirleri bir bütün olarak değil, önceki bölümlerde bahsi geçen AVP teknikleri temelinde tek tek ele almak daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Bunun nedeni, bazı AVP tekniklerine karşı alınan yasal önlemlerin diğerlerine göre daha kapsamlı ve öncelikli olmasıdır. Örneğin, transfer fiyatlandırmasının yanlış kullanılmasını önlemek amacıyla 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanununda (KVK) özel düzenlemeler getirilirken, hibrit uyumsuzluğu ile ilgili doğrudan bir kanuni düzenleme yapılmamıştır, ancak faizlerle ilgili farklı kanunlarda yapılmış düzenlemeler mevcuttur.

Türkiye’de son yıllarda doğrudan AVP ile mücadele için olmasa bile vergi matrahındaki aşınmaları önleme amacıyla BEPS ve AB uyum süreci ile uyumlu olacak şekilde getirilen yasal düzenlemeler sırasıyla transfer fiyatlandırması, dijital ekonominin vergilendirilmesi ve bilgi değişimi alanlarında gerçekleştirilmiştir.

Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı müessesesi, uluslararası gelişmelere bağlı olarak, özellikle OECD'nin düzenlemeleri dikkate alınarak düzenlenmiştir. 2006 yılında yürürlüğe giren 5520 sayılı yeni KVK'nın 13. maddesi ile transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazancın, ilişkili kişilerin ve emsallere uygunluk prensibinin tanımları yapılmıştır.

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 13/2 maddesine 2016 yılında 6728 sayılı Kanunla eklenen; “...ilişkinin doğrudan veya dolaylı olarak ortaklık kanalıyla olduğu durumların örtülü kazanç dağıtımı kapsamında sayılması için en az %10 oranında ortaklık, oy veya kâr payı hakkının olması şartı aranır. Ortaklık ilişkisi olmadan doğrudan veya dolaylı olarak en az %10 oranında oy veya kâr payı hakkının olduğu durumlarda da taraflar ilişkili kişi sayılır.” ibaresi ile ortaklık ilişkisi yeniden düzenlenmiştir. Diğer yandan transfer fiyatlandırmasında emsale uygun olarak tespit edilmesi gereken bedelin tespitinde 5520 Sayılı KVK 13/4. Maddesinde 3 temel yöntem belirlenmiştir. Bunlar; karşılaştırılabilir fiyat yöntemi, maliyet artı yöntemi ve yeniden satış fiyatı yöntemidir (KVK, 2006, s. 13/4). Ancak, emsal bedelin tespitinde kullanılacak yöntemler arasında bir hiyerarşi yoktur (Çelebi ve Özcan, 2018, s. 273-297).

Diğer yandan, ilişkili kişilerle olan işlemlerini Türk vergi idaresine bildirmekle yükümlü olanlar yukarıda bahsi geçen yöntemlerden birini seçmekte zorlanmaları durumunda, Maliye Bakanlığı ile anlaşma yoluna gidebileceği KVK 13/5. Maddesinde düzenlenmiştir. Peşin fiyatlandırma anlaşması olarak adlandırılan bu yöntem 3 yılı aşamaz ve belirlenen süre ve şartlar içinde bir kesinlik oluşturur. Bu anlaşma ile “ilişkili kişiler ile yapılan mal veya hizmet alım ya da satım işlemlerine ilişkin transfer fiyatının tespit edilmesinde belli bir dönem için uygulanacak yöntem, mükellefin talebi üzerine İdare ile anlaşarak” belirlenir (TF Genel Tebliğ, 2007, s. 25).

5520 sayılı KVK ile ayrıca; dar mükellefiyet rejimine ilişkin hükümler sistematik biçimde bir araya getirilerek hükümlerin iç bütünlüğü sağlanmış, tam mükellefiyete tabi kurumların yurt dışı faaliyetlerine yönelik vergileme prensipleri titizlikle düzenlenmiş ve kontrol edilen yabancı şirket kazançları ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır.

Diğer yandan, dijital ekonomi, küresel ekonominin dijitalleşerek daha da güçlenmesine neden olmuştur. Bununla birlikte küresel ticareti etkileyen mevcut vergi düzenlemeleri dijital ekonomiyi kavramada yetersiz kalmış ve AVP tekniklerinin daha agresif uygulanmasına olanak sağlamıştır. Bu nedenle, dijital ekonomiye yönelik yeni vergi düzenlemelerinin oluşturulması hem Türkiye hem de OECD (OECD, 2015) ve AB (European Commission, 2017a) gibi uluslararası kuruluşların öncelikli gündemi haline gelmiştir.

Türkiye’de dijital ekonominin vergilendirilmesi kapsamındaki yasal düzenlemeler ilk olarak 2018 yılında elektronik olarak sunulan hizmetler üzerine KDV uygulaması ile başlatılmış ve bunu 2019 yılının başından itibaren çevrim içi reklamlar üzerinden alınan stopaj vergisi uygulaması takip etmiştir. Son olarak da 2020 yılı Mart ayından itibaren dijital hizmet vergisi

(DHV) yürürlüğe sokulmuştur. DHV uygulaması ile dünya geneli ve Türkiye için ayrı ayrı belirlenen hasılat eşiklerini aşan dijital hizmet sunan şirketlerin hasılatlarının vergilenmesi amaçlanmaktadır. Aslına bakılırsa, dijital ekonomiye yönelik bu vergiler dijitalleşen AVP tekniklerinin uygulanmasını önlemeyi değil daha çok dijitalleşmenin yarattığı vergi kaybını azaltmayı ve yeni vergi gelirleri yaratmayı amaçlar. Bunu destekler nitelikteki veri Hazine ve Maliye Bakanlığının 2024 yılı genel yönetim bütçe istatistiklerine bakıldığında görülmektedir. Türkiye’de 2020 yılı Nisan ayından itibaren yürürlüğe giren DHV’den 2024 yılı Ocak, Şubat ve Mart aylarında toplam 3.833.958 TL vergi geliri elde edilmiştir, bu rakamlar 2022 yılı için toplam 5.475.048 TL iken 2023 yılı için toplam 10.310.430 TL olarak gerçekleşmiştir (Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2024).

Bununla birlikte, bu vergiler dijitalleşen ve yaygınlaşan AVP tekniklerinin vergi sistemine daha fazla zarar vermesini önleme misyonunu da üstlenirken kalıcı bir çözüm getirmez. Çünkü bu vergiler sadece akan suyun önüne konulan birer taş gibidir ve dijital AVP tekniklerine karşı uluslararası bir uzlaşma olmadıkça sistemin boşluklarından faydalanan dijital şirket sayısı katlanarak artacaktır.

Son olarak; OECD ve Avrupa Konseyi ortak çalışması neticesinde hazırlanan ve bugüne kadar 111 ülke tarafından imzalanan “Vergi Konularında Karşılıklı İdari Yardımlaşma Sözleşmesi” 20.05.2017 tarihli ve 30071 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 7018 sayılı Vergi Konularında Karşılıklı İdari Yardımlaşma Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun ile onaylanmış ve yürürlük tarihi ise 1 Temmuz 2018 olarak belirlenmiştir. Bu sözleşme ile taraf ülkeler arasında bilgi değişimi, eşzamanlı vergi incelemeleri, yurtdışı vergi incelemeleri, tahsilatta yardımlaşma ve tebligat yöntemleri kullanılarak kapsamlı bir iş birliği hedeflenmektedir. Ayrıca vergisel konularda idari iş birliği ve karşılıklı yardımlaşma ile ilgili uluslararası düzenlemelerin iç hukukumuzda aktarılması suretiyle vergi kayıp ve kaçığı ile daha etkin mücadele edilmesi ve bu alandaki AB müktesebatına uyum sağlanması amaçlanmaktadır (Ubay, 2020b, s. 171).

Sonuç

Ülke vergi idareleri bakımından vergi gelirlerinin bütçe göstergeleri ile uyumlu bir şekilde toplanması önemli bir husustur. Bu nedenle etkin bir vergi idaresi, geçerli vergi kanunlarına göre vergi tahsilatını iyileştirirken, vergi sisteminin düzgün bir şekilde işlenmesini ve toplumun idareye olan güvenini sağlamalıdır. Kısaca gelir idareleri, kaynaklarının en rasyonel şekilde dağıtılmasını sağlayacak yöntemi tespit etmelidir.

Dijitalleşmenin etkisiyle giderek küreselleşen dünyada, ülkeler arasında fiziki gümrük sınırları ortadan kalkarken, sermaye ve şirketler daha hareketli hale gelmiştir. Diğer yandan dijitalleşme sadece ulusal değil aynı zamanda uluslararası vergilendirme kurallarını daha karmaşıklaştırırken bu kurallara uyumu da zor hale getirmiştir. Bundan dolayı vergilendirme alanında güçlendirilmiş bir uluslararası iş birliği, vergiye gönüllü uyumu güçlendirerek vergi hileciliğinin, vergi kaçığının, vergiden kaçınmanın azaltılmasında ve ülke ekonomi politikasının işlerliğinin artırılmasında önemli bir adımdır.

Vergiden kaçınma ve vergi kaçığı ile ilgili alınacak önlemlerle alakalı bazı muğlaklıkları açıklığa kavuşturmak önemlidir. Örneğin; yasal ancak arzu edilmeyen vergiden kaçınma türlerini

içeren AVP ile yasadışı vergi kaçırma arasındaki ince çizgi, işletmelerin ve onların mali danışmanlarının vergiye gönüllü uyumunu tehdit eden bir noktadır. Açıkçası kabul edilebilir ve edilemez vergiden kaçınma ya da vergi planlaması arasındaki ayırım, yasal değil ahlaki bir ayırımdır ve genel olarak içinde bulunulan toplumun görüşüne göre değişiklik gösterebilmektedir.

Dijital çağ öncesi döneme bakıldığında, AVP teknikleri daha ziyade uluslararası ticareti yürütmek için başka ülkelerde fiziki olarak bulunan ÇUŞ daha yaygın olarak kullandığı vergiden kaçınma yöntemleri olarak görülmektedir. Ancak 21. yy. başlarından itibaren yaşanan teknolojik gelişmeler ve internet altyapısındaki ilerlemeler, çok uluslu şirketlerin yanında yerel şirketlerinde dijitalleşmesine ve AVP tekniklerine daha rahat ulaşmasına olanak sağlamıştır.

AVP kendi doğası gereği ülke vergi matrahlarını hedef alan, görünüşte yasal kılıflara başvurarak şirketlerin vergi yükünü azaltmayı amaçlayan eylemlerdir. Bu nedenle, AVP'nin görünüşteki ve gerçek amacı arasındaki ayırımı yapmak vergi idarelerinin öncelikleri arasında yer almalıdır. Bu arada AVP'yi haksız vergi rekabeti ile karıştırmamak önemlidir. Çünkü ilki şirketlerin kendi vergi yükünü azaltma amaçlı eylemlerini içerirken, ikincisi devletlerin uluslararası yatırımcı çekmek için kullandıkları vergilendirme araçlarını içerir. Ancak bazı durumlarda hem OECD hem de AB her ikisi için de alınacak önlemleri bir arada incelemiştir.

Bununla birlikte, uluslararası vergilendirmede dijitalleşmenin körüklediği önemli bir sorun olmaya devam eden AVP'ye bağlı matrah aşınması ve kâr aktarımı problemi; ülke vergi matrahlarının erimesine ve daha düşük vergili ya da vergisiz ülke veya bölgelere doğru kaymasına neden olmaktadır. İçinde bulunduğumuz bu dijital çağda bu sorunun önlenmesi vergilendirme alanında çok daha güçlü bir uluslararası iş birliği ve koordinasyon gerektirmektedir.

“Vergi Planlamasının Karanlık Yüzü-Agresif Vergi Planlaması“ Başlıklı Makalenin Araştırma ve Etik Beyanı Bilgileri

	Bu çalışma “Araştırma ve Yayın Etiği” değerlerine uygun olarak hazırlanmış ve intihal kontrol programında kontrol edilmiştir. Çalışmanın tüm sorumluluğu yazar(lar)a aittir.
Bilgilendirme	Herhangi bir bildiri veya tezden üretilmemiştir.
Yazar Çıkar Çatışması Beyanı	Çıkar çatışması bulunmamaktadır.
Yazar Katkı Oranı Beyanı	%100 yazar tarafından kaleme alınmıştır.
Teşekkür	Yok
Etik Kurul Onay Belgesi	Gerek yoktur.
Ölçek İzni	Gerek yoktur.

Kaynakça

- 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu. (2006), Madde 13.
- Aslam, A. & Shah A. (2020). *Tec(h)tonic Shifts: Taxing The “Digital Economy”*, IMF Working Paper, WP/20/76.
- Assidi, S., Aliani, K. ve Omri, M.A. (2016). Tax Optimization And The Firm's Value: Evidence From The Tunisian Context. *Borsa Istanbul Review*, 16(3), 177-184.
- Aurea. (2020). What Are The Objectives Of Tax Planning?. <https://aureafp.co.uk/what-are-the-objectives-of-tax-planning/>, Erişim Tarihi: 15.12.2023
- Baker, P. (2015). The BEPS Project: Disclosure Of Aggressive Tax Planning Schemes, *INTERTAX*, 43(1), 85-90.
- Bhat, G. (2009). *Transfer Pricing, Tax Havens And Global Governance*, Discussion Paper / Deutsches Institut für Entwicklungspolitik, 7/2009.
- Buettner, T. & Wamser, G. (2013). Internal Debt And Multinational Profit Shifting: Empirical Evidence From Firm-Level Panel Data. *National Tax Journal*, 66(1), 63–96.
- Business Jargons.com. (2020). *Tax Planning*, <https://businessjargons.com/tax-planning.html>: Erişim Tarihi: 05.01.2024
- Çelebi, A.K. & Özcan, P.M. (2018). Agresif Vergi Planlaması Yöntemi Olarak Transfer Fiyatlandırması: Seçilmiş Ülkelerde Ve Türkiye’de Uygulanan Kuralların

Değerlendirilmesi. *Balikesir University The Journal of Social Sciences Institute*, 21(39), 273-297.

CIAT (Inter-American Center of Tax Administrations) (2007), *Manual On International Tax Planning Control*, Chapter I International Tax Planning Control, 1-6.

Dourado, A.P. (2015). *Aggressive Tax Planning in EU Law and in the Light of BEPS: The EC Recommendation on Aggressive Tax Planning and BEPS Actions 2 and 6*, *INTERTAX*, 43(1).

European Commission. (2012). *Commission Recommendation Of 6.12.2012 On Aggressive Tax Planning*, Brussels, C(2012) 8806 Final.

European Commission. (2015). *Study On Structures Of Aggressive Tax Planning And Indicator*, Specific Contract No. 13 Under FWC TAXUD/2012/CC116.

European Commission. (2017a). *Aggressive Tax Planning Indicators Final Report*, Luxembourg: Publications Office of the European Union, Doi: 10.2778/847061.

European Commission. (2017b). *European Semester Thematic Factsheet Curbing Aggressive Tax Planning*, 1-9. https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/thematic-factsheets/public-administration_en, Erişim Tarihi 02.02.2024 .

European Commission. (2020). *Reflections On The EU Objectives In Addressing Aggressive Tax Planning And Harmful Tax Practices Final Report*, Directorate-General for Taxation and Customs Union, Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Council. (2016). *Council Directive (EU) 2016/1164 Of 12 July 2016 Laying Down Rules Against Tax Avoidance Practices That Directly Affect The Functioning Of The Internal Market*. Official Journal of the European Union, L 193/1.

European Council (2017c). *Council Directive (EU) 2017/952 Of 29 May 2017 Amending Directive (EU) 2016/1164 As Regards Hybrid Mismatches With Third Countries*. Official Journal of the European Union, L 144/1.

Gautami S. (2013). *Income Tax Planning: A Study Of Tax Saving Instruments*. *International Journal of Management and Social Sciences Research (IJMSSR)*, 2(5), 83-91.

Gelir İdaresi Başkanlığı. (2007). *Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliğ (Seri No: 1)*, Resmi Gazete 18.11.2007-26704.

Gravelle, J.G. (2015). *Tax Havens: International Tax Avoidance And Evasion*, Congressional Research Service 7-5700, www.crs.gov.

HM Treasury. (2014). *Tackling Aggressive Tax Planning In The Global Economy: UK Priorities For The G20-OECD Project For Countering Base Erosion And Profit Shifting*.

- Income Tax Management. (2020). *Meaning & Method Of Tax Planning*, <http://incometaxmanagement.com/Pages/Tax-Management-Procedure/5-1-Meaning-of-Tax-Planning.html>, Erişim Tarihi: 15.01.2024.
- ITC (2019). *Transfer Pricing In Latin America And The Caribbean A General Overview Based On CIAT Data Transfer Pricing Information Updated To November 2019*, <https://biblioteca.ciat.org/opac/book/5689>.
- Kaushik, S. (2013). *Tax Planning For The Salaried Eemployees*, Tax Spanner.com, https://lekhpal.files.wordpress.com/2013/05/taxspanner_tax_planning_ebook.pdf, Erişim Tarihi: 05.01.2024.
- Kettis, A.B. (2020), *Addressing Aggressive Tax Planning Through Unitary Tax Or Self-Regulation - A Study On The Possible Need For An International Tax Reform* (Graduate Thesis). Lund University, Master of Laws Program.
- Kim, Y.R. (2020), *Digital Services Tax: A Cross-Border Variation Of The Consumption Tax Debate*, Utah Law Faculty Scholarship.
- Kofler, G. ve Sinnig, J. (2019). Equalization Taxes And The EU's 'Digital Services Tax, Haslehner vd. (Ed.), *Tax and the Digital Economy Challenges and Proposals for Reform*, Kluwer Law International B.V., 101-145.
- Li, J. (2014). *Protecting The Tax Base In The Digital Economy*, United Nations, Papers on Selected Topics in Protecting the Tax Base of Developing Countries Paper No. 9.
- Laurencia, E., Amalia, D. (2020). *The Effect Of Tax Planning On Financial Performance Of Manufacturing Companies In Indonesia*. In Proceedings of the 2nd International Conference on Applied Economics and Social Science (ICAESS 2020) - Shaping a Better Future Through Sustainable Technology, 186-191, Doi: 10.5220/0010355801860191
- Mgammal, M.H. & Ismail, K.N. (2015). Corporate Tax Planning Activities: Overview Of Concepts, Theories, Restrictions, Motivations And Approaches. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 6(4), 350-358, Doi: 10.5901/mjss.2015.v6n6s4p350.
- Merle, R., Al-Gamrh, B., Ahsan, T. (2019). Tax Havens And Transfer Pricing Intensity: Evidence From The French CAC-40 Listed Firms. *Cogent Business & Management*, 6: 1647918, 1-12, Doi: 10.1080/23311975.2019.1647918
- Mileusnic, M. (2023). *Measures Tackling Aggressive Tax Planning In The National Recovery And Resilience Plans*, EPRS | European Parliamentary Research Service, 1-10.
- Neubig, T. & Wunsch-Vincent, S. (2018). Tax Distortions In Cross-Border Flows Of İntangible Assets. *International Journal of Innovation Studies*, 1-21.
- Muhasebat Genel Müdürlüğü. (2024), *2024 Yılı Genel Yönetim Bütçe İstatistikleri*, <https://muhasebat.hmb.gov.tr/merkezi-yonetim-butce-istatistikleri>, Erişim Tarihi: 17.04.2024.

- OECD. (2013). *Action Plan On Base Erosion And Profit Shifting*, OECD Publishing, Doi: 10.1787/9789264202719-en.
- OECD. (2014), *Public Discussion Draft BEPS Action 1: Address The Tax Challenges Of The Digital Economy*, OECD Publishing.
- OECD. (2015). *Limiting Base Erosion Involving Interest Deductions And Other Financial Payments*, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, Doi: 10.1787/9789264241176-en.
- OECD. (2017). *Oecd Transfer Pricing Guidelines For Multinational Enterprises And Tax Administrations 2017*, Doi: 10.1787/tpg-2017-en.
- OECD. (2011). *Corporate Loss Utilisation Through Aggressive Tax Planning*, Doi: 10.1787/9789264119222-en.
- OECD. (2011). *Tacling Agressive Tax Planning Thorough Improved Transparency And Disclosure*, OECD Publishing.
- Office of the United States Trade Representative. (2020). Initiation Of Section 301 Investigations Of Digital Services Taxes, *Federal Register*. 85(109), Notices s.34709.
- Otto, F., Michael, F. Philipp, G., Gertraud, L., Martina, N., Martin S., (2015). *Tax Avoidance, Tax Evasion And Tax Havens*, AK Wien Verlags- und Herstellungsort: Wien
- Pratono, E. N. (2021). *The Impact Of Tax Planning, Deferred Tax And Leverage Towards Earning Management In Consumer Goods Company Listed At Indonesia Stock Exchange*, <http://repository.uph.edu/41755/>.
- Reiter, F., Langenmayr, D. ve Holtmann, S. (2020). *Avoiding Taxes: Banks' Use Of Internal Debt, International Tax And Public Finance*, Doi: 10.1007/s10797-020-09625-2, 1-30.
- Rosenthal, C., Broxterman, B. (2020). *Perfect Storm: COVID-19 And 2020 Election— Unexpected Windfall For E&G Tax Planning. Business Valuation Update*, 26(5), 1-3.
- Rukundo, S. (2020). *Addressing The Challenges Of Taxation Of The Digital Economy: Lessons For African Countries*, ICTD Working Paper 105.
- Sorbe, S., Johansson, A. (2017). *International Tax Planning And Fixed Investment*, Economics Departments Working Papers No. 1361, OECD.
- The Fair Tax Campaign. (2013). *How Do Companies Avoid Tax?*, 10, <https://fairtaxmark.net/wp-content/uploads/2014/01/How-Companies-Avoid-Tax.pdf> Erişim Tarihi: 12.12.2020 .
- The Accountancy Partnership (2020). *Tax Avoidance, Tax Planning And Tax Evasion – What's The Difference?*, <https://www.theaccountancy.co.uk/tax/tax-avoidance-tax-planning-tax-evasion-whats-difference-6316.html> Erişim tarihi:16.01.2024.

- Ubay, B. (2020a). Dijital Ekonominin Dijital Vergi Cennetlerinin Gelişimine Etkisi. *Kocatepe İİBF Dergi*, 22(1), 28- 44.
- Ubay, B. (2020b). *AB’de Dolaysız Vergilerin Uyumlaştırılması Ve Türkiye*, Ankara: Orion–Hukuk Yayınları.
- United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2020). *Covid-19 And E-Commerce Impact On Businesses And Policy Responses*, UNCTAD.
- Valderrama, I.M., Mazz, A., Quinones, N., West, C., Pistone, P., Zimmer, F., Schoueri, LE. (2018). Tools Used By Countries To Counteract Aggressive Tax Planning In Light Of Transparency, *INTERTAX*, 46(2), ss.140-155.
- World Economic Forum. (WEF). (2019). *Corporate Tax, Digitalization And Globalization*, White Paper, Geneva, Switzerland.
- World Intellectual Property Organization (WIPO). (2017), *World Intellectual Property Report 2017 - Intangible Capital in Global Value Chains*, Geneva, Switzerland.
- Zheng, Z. (2017). International Tax Planning And Strategies Of Multinational Enterprises In China. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research (ASSEHR)*, 168.

The Dark Face of Tax Planning-Aggressive Tax Planning

Birol UBAY

Extended Abstract

A significant portion of tax revenue losses is related to tax avoidance and tax evasion. Tax planning, which includes legal tax avoidance actions, is considered as tax expenditure, while unethical tax planning actions that misuse legal loopholes are considered aggressive tax planning (ATP). ATP is, in general, using of conflicts between different tax systems to by multinational companies to reduce their tax burden. However, globalization fueled by digitalization has made this phenomenon available to all digitalized companies. In the fight against aggressive tax planning, the measures taken at the OECD, European Union and individual country level are aimed at reducing the tax losses in this context.

In an increasingly globalizing world with the impact of digitalization, physical customs borders between countries have disappeared, while capital and companies have become more mobilized. On the other hand, digitalization has made not only national but also international taxation rules more complex and difficult to comply with. Therefore, a strengthened international cooperation in the field of taxation is an important step in reducing tax fraud, tax evasion, tax avoidance and increasing the functionality of the country's economic policy by strengthening voluntary compliance with tax.

It is important to clarify some ambiguities regarding the measures to be taken against tax avoidance and tax evasion. For example; The fine line between ATP, which involves legal but undesirable forms of tax avoidance, and illegal tax evasion is a point that threatens the voluntary tax compliance of businesses and their financial advisors. Frankly, the distinction between acceptable and unacceptable tax avoidance or tax planning is a moral, not a legal, distinction and may vary depending on public opinion in general.

ATPs are actions that, by their nature, target the country's tax bases and seemingly aim to reduce the tax burden of companies by resorting to legal cover. Therefore, distinguishing between the apparent and real purpose of the ATP should be among the priorities of tax administrations. Meanwhile, it is important not to confuse ATP with unfair tax competition. Because while the first includes the actions of companies aimed at reducing their own tax burden, the second includes the taxation tools used by states to attract international investors. However, in some cases, both the OECD and the EU have examined the measures to be taken for both of them together.

However, the problem of base erosion and profit transfer due to ATP, which continues to be an important problem fueled by digitalization in international taxation; It causes country tax bases to melt and shift towards countries or regions with lower or no taxes. In this digital age, preventing this problem requires much stronger international cooperation and coordination in the field of taxation.

*Bu sayfa dizgi amaciyla boş bırakılmıştır.
This page intentionally left blank.*

Personel Güçlendirme Değişime Direnci Etkiler Mi? Hemşireler Üzerinde Bir Araştırma

Mustafa ERBİR¹

Öz

Makale Türü
Araştırma Makalesi
Başvuru Tarihi
21.08.2024
Kabul Tarihi
10.09.2024
DOI
10.53306/klujfeas.1536578

Bu araştırmanın amacı hemşirelerin değişime direnç algıları üzerinde personel güçlendirme faaliyetlerinin bir etkisinin olup olmadığının belirlenebilmesidir. Araştırma sağlık sektörü çalışanları üzerinde yapılmıştır ve araştırma örneklemini Kayseri ilinde kamu ve özel sektör sağlık kuruluşlarına katılan 462 hemşire oluşturmaktadır. Araştırmada birincil verilerden yararlanılmıştır. Veri toplama yöntemi olarak anket tekniği kullanılmıştır. Basit tesadüfi örnekleme yöntemine göre toplanan veriler “SPSS programı” ile analiz edilmiştir. Çalışmada “nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama deseni” kullanılmıştır. Toplanan veriler “normal dağılım” sergilediği için “parametrik analiz yöntemleri” kullanılarak veri analizi yapılmıştır. Değişkenler arasında bir ilişkinin olup olmadığını belirleyebilmek için “korelasyon analizi”, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerinde bir etkisinin olup olmadığının belirlenebilmesi için ise “doğrusal regresyon analizi” yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre “personel güçlendirme” ve “değişime direnç” arasında negatif korelasyon bulunmaktadır. Ayrıca bir bütün olarak personel güçlendirme faaliyetleri değişime olan dirence negatif etki etmektedir yani güçlendirme faaliyetleri sayesinde çalışanların değişime olan direnci kırılmaktadır.

Anahtar sözcükler: personel güçlendirme, değişim, değişime direnç, sağlık sektörü, hemşireler.

¹ Öğr. Gör. Dr., Kayseri Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, mustafa.erbir@kayseri.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6887-1561

Does Employee Empowerment Affect Resistance to Change? A Study on Nurses

Mustafa ERBİR²

Abstract

The aims of this research is to determine whether employee empowerment activities have an effect on nurses' perceptions of resistance to change. The research was conducted on health sector employees and the research sample consists of 462 nurses participating in public and private sector health institutions in Kayseri. Primary data was used in the research. Survey technique was used as the "data collection method". The data collected according to the simple random sampling method was "analyzed with the SPSS program". Relational survey design, one of the "quantitative research methods", was used in the study. Since the collected data exhibited normal distribution, data analysis was performed using parametric analysis methods. "Correlation analysis" was performed to determine whether there was a relationship between the variables, and "linear regression analysis" was performed to determine whether the independent variable had an effect on the dependent variable. According to the research results, there is a negative correlation between employee empowerment and resistance to change. In addition, personnel empowerment activities as a whole have a negative impact on resistance to change. In other words, thanks to empowerment activities, employees' resistance to change is broken.

Key words: employee empowerment, change, resistance to change, healthcare sector, nurses

Article Type

Research Article

Application Date

21.08.2024

Acceptance Date

10.09.2024

DOI

10.53306/klujfeas.1536578

² Lecturer, PhD., Kayseri University, Vocational School of Social Sciences, Department of Management and Organization, mustafa.erbir@kayseri.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6887-1561

Giriş

Değişim hayatın her döneminde özellikle de yaşadığımız bilgi ve teknoloji çağında kaçınılmaz bir gerçektir. Dünyada bulunan hemen hemen her şey değişimden nasibini almaktadır. Buna bağlı olarak örgütler de değişimden etkilenmektedirler. Örgütlerin faaliyetlerini devam ettirebilmesi için içsel veya dışsal baskılara cevap vermenin yanında mevcut değişimlerin gereklerini yerine getirmek için bir çaba içerisinde olmaları beklenir (Yeşil, 2018). Bundan dolayı değişim, işletmelerin yaşamlarının ayrılmaz bir parçasıdır.

Sağlık sektörü hiç şüphesiz değişimin çok hızlı yaşandığı bir alandır. Çünkü sağlık hizmetlerinin sunumu ile teknolojik gelişmeler arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır. Bu yüzden her sağlık kurumu değişen teknolojiyi takip ederek, sağlık hizmeti sunabilmek amacıyla sürekli bir değişim içinde olmak zorundadır. Sektörde yaşanan değişimle doğru orantılı olarak çalışanların da bu değişime uyum sağlama konusunda yeterli olması beklenmektedir (Erbir ve Yılmaz, 2020). Zira çalışanın değişime uyum sağlayamaması sağlık hizmetinin verimli bir biçimde sunulmasını engelleyebilmektedir.

Dijitalleşmenin artması ve ülkemizde son 20 yılda gerçekleşen sağlıkta dönüşüm programına bağlı olarak yeni teknolojilerin sağlık hizmetlerinde kullanılması değişime uyum sağlama konusunda sağlık çalışanlarının değerlendirilmesi noktasında bilimsel araştırmaların yapılmasına zemin hazırlamıştır (Erbir, 2021). Bu araştırmada değişime direnç ve bu direncin personel güçlendirme faaliyetleri ile ilişkisi ele alınmıştır.

Değişim, eski dönemlerden bugüne kadar çok sayıda düşünür ve bilim insanı tarafından tartışma konusu olmuştur. Herakleitos “aynı ırmakta iki kez yıkanılmaz” sözünü söylemiştir, çünkü su hiç durmadan akmaktadır. Bu söz değişimin süregelen bir özellik olduğunu ifade eder. İnsanoğlu da söz konusu değişimden doğrudan etkilenmektedir.

Değişim genel bir tanımla bir sürecin, sistemin ya da ortamın belirli şartlar ile bir durumdan başka duruma dönüşmesi şeklinde ifade edilebilir (Yıldız, 2012). Değişim, kişisel olabileceği gibi örgütsel düzeyde de incelenebilir. Kişisel alanda değişim, bireyin yaptığı işle ilgili güncel yeterliliklere sahip olarak bunları kullanabilme yeteneklerini geliştirebilmesi şeklinde de tanımlanmaktadır (Koçel, 2020). İşletme genelinde ise değişim işletmenin dahil olduğu alt birimleri ve bu birimler arasında bulunan ilişkiler sonucu oluşabilecek farklı dönüşümleri ifade etmektedir (Akat vd., 1997).

“Değişime direnç” ise, “çalışanlar tarafından değişimi durdurma, geciktirme ve dönüştürme uğraşları olarak yönetim tarafından algılanan eylemler” olarak tanımlanmaktadır (Bemmel ve Reshef, 1991). Değişim karşı konulamayan bir gerçektir ancak her birey değişime farklı biçimde ve düzeyde direnç gösterebilmektedir. Değişime direnç, değişen şeyin mevcudu bozması ve alışılmış kalıpların dışına çıkılarak bir şeyi ortaya koyması sebebiyle oluşmaktadır (Şimşek ve Çelik, 2015).

Değişim, farklılaşan ve sürekli değişim içerisinde olan çevresel şartlara, yeniliklere uyum sağlayabilmek ve uzun vadede varlığını devam ettirebilmek adına önemli ve zaruri bir süreç olarak görünür (Haviland vd., 2008). İşletmelerde ortaya çıkabilecek asıl tehlike değişmez bir hal almaktır (Ertürk, 2013). Ortaya konan değişimi başarılı bir şekilde yönetebilme adına

değişimin çalışanları ne şekilde etkileyebileceğini anlayabilmek ve sistemi bütüncül bir şekilde ele almak gerekir (Altındaş, vd., 2011, s. 76).

Değişim en genel anlamda bir durumdan başka duruma geçmektir ve örgütlerin alt sistemleri arasındaki ilişkilerde meydana gelen değişimdir (Tunçer, 2013). Dolayısıyla çevre ile daima etkileşim içerisinde olan örgütlerin, değişim olmadan faaliyetlerini sürdürebilmesi çok zordur. İnandı vd. (2023)'ne göre değişime direncin en önemli sebeplerinden biri psikolojik nedenlerdir. Buna göre kişilerin inanç, davranış ve değerlerinin ihtiyaçlarını karşıladığını düşünmeleri ya da inanç, davranış ve değerlerin tehdit edildiği düşünüldüğünde değişim istenmediği belirtilmektedir.

Çalışanlar açısından bakıldığında belirsizlikler (örneğin pozisyon kaybı, kontrolü sağlama veya güç kaybetme gibi), alışkanlıkları terk etme, başarısız olma korkusu vb. farklı sebeplerden dolayı değişime karşı direnirler (Bruckman, 2008; Griffin ve Moorhead, 1998; Trader-Leigh, 2002). Değişim, örgüt içerisinde yapısal veya gerekse örgüt içi ilişkiler bakımından bilinenden bilinmeyene giden bir süreç olduğundan çalışanlar açısından bir belirsizlik durumudur (Sabuncuoğlu ve Tüz, 1998). Buna karşın örgüt üyeleri bir yandan değişim tarafında iken diğer yandan değişime karşı çıkabilmektedirler. Zira alışkanlıklar vazgeçilmesi kolay olmayan bir özelliktir. Örgütsel değişimin gerekliliği düşünülse de değişime karşı bir direnç gösterilmektedir (Ford vd., 2008). Buna ek olarak eğer değişim çalışanın kabiliyetlerini tehdit ediyorsa, yeni uygulamalar farklı kabiliyetler gerektiriyorsa dirençle karşılanmaktadır (Helvacı, 2010).

Toffler'e (1981) göre değişim, "belirli bir zaman aralığında dolmuş olaylar sayısı" olarak tanımlanmıştır, Blake ve Jarvenpara (1991) ise kavramı "bir sistemin plan yapılarak veya yapılmayarak var olan bir durumdan farklı bir duruma dönüşmesi süreci" olarak tanımlamaktadır. Değişim kavramının tanımlarına bakıldığında ortak nokta; işletmenin eylemlerinde nicelik ve nitelik olarak var olan değişim, bir durumdan başka duruma geçme, belirli faktörlerin etkisi ile pozitif veya negatif bir duruma dönüşmesi (İlğan, 2008) olarak açıklandığı görülebilir.

Değişime direnç kavramı literatürde 3 alt boyutta ele alınmaktadır (Oreg, 2006). Bu alt boyutlar "duygusal direnç", "bilişsel direnç", ve "davranışsal direnç" olarak belirlenmiştir. Oreg (2006)'e göre duygusal direnç, bireylerin değişim hakkında ne hissettiği ile ilgilidir. Bilişsel dirençte kişilerin değişime yönelik inançları ele alınarak sorgulanmaktadır. Davranışsal dirençte ise örgüt içerisinde meydana gelen değişime cevap olarak, değişimi şikâyet etmek, diğerlerini değişime ikna etmek gibi eylemleri içerir.

Değişim değişime direnci de beraberinde getirebilmektedir. Çünkü her değişim beraberinde bir uyum problemi getirebilir. Bu noktada değişime direncin demografik nedenleri olabileceği gibi örgütsel düzeyde yapılan faaliyetler de olabilmektedir. Literatürde değişime dirence yönelik yapılan çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmada personel güçlendirme faaliyetlerinin çalışanın değişime olan direnci noktasında etkisi ölçülmeye çalışılmıştır.

Personel güçlendirme “çalışanlara karar verme olanağının tanınması” veya “çalışanların kendi faaliyetlerinde sorumluluk almalarının sağlanması” olarak tanımlanmaktadır (Erstad, 1996). Bir diğer tanıma göre personel güçlendirme kısaca “çalışanlara güç verme” olarak tanımlanmıştır (Thomas ve Velthouse, 1990). Personel güçlendirme kavramına yakından bakıldığında kavramın motivasyon, yetki devri ve katılım ile yakından ilgili olduğu görülebilir (Eren, 2001). Katılım sayesinde kararlarda bir grup yönetimi söz konusu olur. Katılım sayesinde çalışanlar karar verme süreçlerinde aktif rol alırlar. Bu şekilde personelin motivasyonu, kararların kaliteli hale gelmesi, kişisel amaçlar ve örgütsel hedeflerin dengelenmesi, verimliliğin artırılması, personel devir hızının düşmesi, çatışmaların engellenmesi sağlanmaktadır.

Günümüzde işletmeler personel güçlendirme faaliyetlerinin gerekliliğini genel olarak kabul etmektedirler. Güçlendirmenin ne tür görevler amaçlanarak yapılacağı ve bu faaliyetlerin yapılması sürecinde hangi tekniklerin kullanılacağı tartışmaların odağındadır (Schuler, 1995). Personel güçlendirme, küreselleşmenin rekabetin ortaya çıkardığı ve gün geçtikçe daha da önemli bir hal alan yönetim kavramıdır (Genç, 2004, s. 223). Küreselleşme ile artan rekabette başarıyı yakalayabilmek, çeşitli yeteneklerle donatılmış, yüksek motivasyona sahip, çalışan ve işletme amaçlarını uyumlaştırmış bir işgücüne sahip olmak gerekir (Özçelik, 2015). Bundan dolayı çalışanların güçlendirilmesi amacıyla gerçekleşen uygulamalar yenilikçiliğin ve yaratıcılığın ön koşulu olduğu kabul edilir. Bu şekilde personel güçlendirme, çağdaş yönetim yaklaşımları içinde çokça rağbet edilen kavramlardan biridir (Çavuş, 2012)

Güçlendirmenin önemli nedenleri arasında şu maddeler sıralanabilir (Harvey ve Bowin, 1996):

- Küreselleşme ve rekabetin artması ile birlikte yenilenmeye daha çok gereksinim duyulması ve bu yenilikleri yapan kişilerin daha da çok özgün olmaya ihtiyaçlarının olması,
- Rekabetin artmasıyla verimliliğin eskiye göre daha da artırılması amacıyla yöneticinin çalışanı karar süreçlerine daha çok katmak zorunluluğunun hissedilmesi,
- Mal ve hizmet geliştirme önemindeki artış,
- Yüksek performansa sahip olan “öğrenen organizasyon” meydana getirme gereksinimi.

Bununla beraber aşağıdaki maddeler başarılı güçlendirme uygulamaları için gereken faktörlerdir (Russ, 1995):

- Personel güçlendirme, teknik değil, bilakis bir felsefedir,
- Değerlendirme sürecinde gerçekçi ve şeffaf olunmalı,
- Anlayış, yetenek ve bilgi önem arz eder,
- Beklentiler gerçeği yansıtmalı ve hayalperest olunmamalıdır,
- Her başarısız durum öğrenme ile ilgili bir fırsat doğurur,
- Personel güçlendirme süreçleri sabır gerektiren bir süreçlerdir.

Personel güçlendirme ile işletme çalışanları kendilerini daha da motive hissedebilecek, bilgi ve yeterliliklerine güvenebilecek, inisiyatif alarak görevlerini yerine getirme isteği içerisinde olacak ve örgütsel amaçlar doğrultusunda uygun buldukları işleri yapacaklardır (Koçel, 2020). Personel güçlendirme kavramı literatürde genel olarak dört alt boyutta ele alınmaktadır (Hu ve Leung, 2003; Spreitzer, 1995; Thomas ve Velthouse, 1990). Bunlar şu şekilde sıralanmaktadır:

- Anlamlılık: Görevin amacının iş gören için taşıdığı değerdir. Çalışan yaptığı işi önemser dolayısıyla her işin önemli olduğunu düşünür.
- Yeterlilik: Çalışanların işleri ile ilgili yetenekleri hakkında kendilerine duydukları güven ön plandadır.
- Özerklik: Çalışanların yapılacak işler konusunda nasıl yapacakları hakkında özgürce karar verebilme özelliğidir. Yapılan işte kontrol sahibi çalışanın kendisidir.
- Etki: Çalışanların örgütsel faaliyetlerin sonuçları üzerinde bir etkisinin olup olmadığının hissedilmesiyle ilgilidir. Etki sahibi olan çalışan işyerinde ciddiye alınmaktadır.

Bu araştırmada hemşirelerin değişime direnç algıları üzerinde personel güçlendirme faaliyetlerinin bir etkisinin olup olmadığının belirlenebilmesi amaçlanmaktadır. Araştırma içeriğinde ilk olarak kavramlar teorik olarak ele alınmıştır. Daha sonra yöntem kısmında hangi istatistik analiz yöntemlerin uygulanması gerektiği konusunda bir değerlendirme yapılarak araştırma bulgularına ulaşılmıştır. Araştırmanın son kısmında elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir.

Yöntem

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Araştırma bir saha araştırmasıdır ve veri toplama tekniği olarak "anket" kullanılmıştır. Araştırmada "değişime direnç ölçeği" ve "personel güçlendirme ölçeği" kullanılmıştır. Ölçekler likert tipi ölçeklerdir. Kullanılan ölçeklerin geçerlilikleri ve güvenilirlikleri Türkçeye uyarlama sürecinde sağlanmıştır. Bu araştırmada ölçeklere ait güvenilirlik katsayıları tekrar hesaplanmış ve güvenilirlik düzeyinin yeterli olduğu görülmüştür. Toplanan veriler SPSS programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Veriler "normal dağılım" sergilediği için araştırmada parametrik analiz yöntemleri kullanılmıştır. Değişkenler arasında bulunan ilişkinin tespit edilebilmesi için "korelasyon analizi", bağımsız değişkenin bağımlı değişkene etkisinin tespiti için ise "doğrusal regresyon analizi" yapılmıştır. Araştırmada birincil verilerden yararlanılmıştır. Bundan dolayı etik kurul izni "Kayseri Üniversitesi Etik Kurulu" tarafından 13.02.2024 tarih ve 14/2024 numaralı kararıyla onaylanmıştır.

- Araştırma Örnekleme Grubu

Araştırmaya Kayseri ilinde bulunan kamu ve özel sağlık kuruluşlarında görevli hemşireler katılmıştır. Basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 462 hemşire araştırma örneklemini oluşturmaktadır. Katılımcıların frekans ve yüzdelik dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1'e göre katılımcıların çoğu kadındır (%90,90). Bu durumun hemşirelik mesleğinde kadın çalışan sayısının erkek çalışanlara oranla yüksek olmasından kaynaklandığı

düşünülmektedir. Medeni durum değişkenine göre katılımcılar arasında dengeli bir dağılım söz konusudur (evli= %58,44, bekar= %41,56). Katılımcıların %61,48'i özel bir sağlık kuruluşunda, %38,52'si kamu sektöründe çalışmaktadır. Kıdem yılı değişkenine göre en çok katılımcı mesleğinin ilk 5 yılında olan hemşireler tarafından sağlanmıştır (%33,11). En az katılım ise 21 yıl ve üzerinde mesleki kıdeme sahip olan hemşireler tarafından sağlanmıştır (%6,93). Araştırma katılımcılarının düşük bir oranda idari göreve sahiptir (%11,04).

Tablo 1. Sayılar ve Yüzdeler Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	Yüzde %	Kıdem	Sayı	Yüzde %
Kadın	420	90,90	0-5 yıl	153	33,11
Erkek	42	9,10	6-10 yıl	146	31,60
Medeni D.	Frekans	Yüzde %	11-15 yıl	74	16,02
Evli	270	58,44	16-20 yıl	57	12,34
Bekar	192	41,56	21 =< yıl	32	6,93
Sektör	Sayı	Yüzde %	İdari G.	Sayı	Yüzde %
Kamu	178	38,52	Var	51	11,04
Özel	284	61,48	Yok	411	88,96
Toplam	462	100	Toplam	462	100

- Veri Toplama Araçları

Araştırma anketi üç kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda “kişisel bilgi formu”, ikinci kısımda “değişime direnç ölçeği”, üçüncü kısımda ise “personel güçlendirme ölçeği” bulunmaktadır.

- Değişime Direnç Ölçeği: Ölçekte üç alt boyut bulunmaktadır. Bunlar “duygusal direnç” (5 madde), “bilişsel direnç” (5 madde), “davranışsal direnç” (5 madde) alt boyutlardır. Ölçek, Oreg (2006) tarafından geliştirilmiştir ve Çalışkan (2019) Türkçeye uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirlik testleri yapmıştır.

- Personel Güçlendirme Ölçeği: Spreitzer (1995) tarafından geliştirilen “Personel Güçlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçekte dört alt boyut bulunmaktadır. Bu boyutlar; “anlamlılık, yeterlilik, özerklik ve etki” olarak isimlendirilmiştir. Ölçekte 12 ifade bulunmaktadır ve boyutların her birinde üç ifade vardır. Ölçeği Türkçeye Olca Sürgevil vd. (2013) uyarlamıştır.

- Hipotezlerin Kurulması

Araştırma kapsamında kurulan hipotezler şunlardır:

H1: “Personel güçlendirme” ile “değişime direnç” arasında negatif bir ilişki bulunmaktadır.

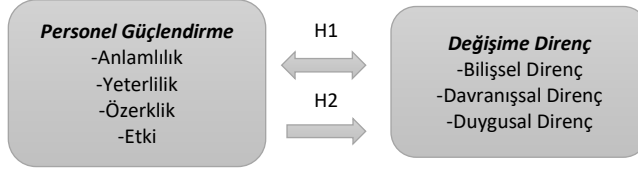
H1a: “Personel güçlendirme alt boyutları” ile “değişime direnç alt boyutları” arasında negatif ilişkiler bulunmaktadır.

H2: “Personel güçlendirme” “değişime direnç” üzerinde negatif bir etkiye sahiptir.

H2a: “Personel güçlendirme alt boyutlarının” “değişime direnç” üzerinde negatif etkileri bulunmaktadır.

Şekil 1. Araştırma Modeli

-Güvenilirlik Analizi

Araştırmada kullanılan ölçeklere ve ölçeklerin alt boyutlarına yönelik güvenilirlik analizleri yapılmış ve bulunan güvenilirlik değerleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Ölçek Adı	Güvenilirlik (α)
Personel Güçlendirme	0,894
-Anlamlılık	0,758
-Yeterlilik	0,761
-Özerklik	0,645
-Etki	0,634
Değişime Direnç	0,864
-Bilişsel Direnç	0,809
-Davranışsal Direnç	0,712
-Duygusal Direnç	0,766

Ölçeğin güvenilirlik katsayısının $\alpha > 0,6$ olması güvenilirlik açısından yeterli olduğu görülmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2018). Ölçeklerin güvenilirlik katsayıları 0,6’nın üzerindedir.

-Normal Dağılım Analizi

Araştırmada kapsamında “kolmogorov-Smirnov” normallik analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Normal Dağılım Sonuçları

Ölçek Adı	İstatistik	Anlamlılık (p)	Çarpıklık	Basıklık
Personel Güçlendirme	0,073	0,000	-0,182	0,114
Değişime Direnç	0,049	0,011	-0,226	0,114

Tablo 3’e göre ölçeklerin “basıklık ve çarpıklık” değerlerinin “+1 ve -1” arasındadır. Bu sonuçla araştırma verilerinin normal dağılım sergilediği söylenebilir (Tabachnick ve Fidell, 2001).

Veriler normal dağılıma sahip olduğu için araştırmada parametrik analiz yöntemleri kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmada kapsamında kurulan hipotezlerin sınanabilmesi amacıyla değişkenler arasında bir korelasyon olup olmadığının belirlenmesi amacıyla “doğrusal korelasyon analizi” yapılmış ve sonuçları Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Doğrusal Korelasyon Analizi Sonuçları

Ölçekler	Ort	1	1.1	1.2	1.3	1.4	2	2.1	2.2	2.3
1.Personel Güç.	3,25	1								
1.1.Anlamlılık	3,36	0,773**	1							
1.2.Yeterlilik	2,99	0,854**	0,447**	1						
1.3.Özerklik	3,32	0,928**	0,644**	0,752**	1					
1.4.Etki	3,33	0,887**	0,586**	0,695**	0,806**	1				
2.Değişime Dir.	3,53	-0,201**	-0,120*	-0,188**	-0,211**	-0,170**	1			
2.1.Duygusal	3,53	-0,239**	-0,142**	-,0219**	-0,230**	-0,229**	0,826**	1		
2.2.Davranışsal	3,70	-0,140**	-0,093*	-0,126**	-0,172**	-0,087	0,802**	0,527**	1	
2.3.Bilişsel	3,37	-0,114*	-0,060	-0,115*	-0,118*	-0,096*	0,824**	0,490**	0,496**	1

* “Korelasyonlar 0,01 düzeyinde anlamlıdır”

** “Korelasyonlar 0,05 düzeyinde anlamlıdır”

Tablo 4’e göre personel güçlendirme ölçeği ile ölçeğin alt boyutları arasında pozitif ve 0,05 düzeyinde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Ayrıca değişime direnç ölçeği ile ölçeğin alt boyutları arasında da pozitif ve 0,05 düzeyinde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Bu durum ölçeğin bütünüyle alt boyutların birbirleriyle uyumlu olduğunu da göstermektedir. Personel güçlendirme ölçeği ile değişime direnç ölçeği arasında bir bütün olarak negatif ve 0,05 düzeyinde anlamlı (-0,201) derecesinde korelasyon bulunmaktadır. Yani personel güçlendirme arttıkça değişime direnç azalmaktadır. Ayrıca değişkenlerin alt boyutları arasında da negatif korelasyonların olduğu görülmektedir. Korelasyon analizi sonuçlarına göre personel güçlendirmenin artış göstermesi durumlarında değişime direncin azaldığı görülmektedir. Ama bu negatif ilişkinin bir sebep sonuç ilişkisi olup olmadığını belirleyebilmek için bağımlı değişken olan personel güçlendirmenin bağımlı değişken olan değişime dirence olan etkisinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu durumun tespit edilebilmesi için regresyon analizi yapılmıştır. Personel güçlendirmenin değişime direnç üzerindeki etkisini bir bütün olarak değerlendirebilmek amacıyla “basit doğrusal regresyon analizi” yapılmış ve sonuçlar Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5’e göre regresyon modeli anlamlıdır “ $p=0,000$; $p<0,05$ ”. Buna göre “personel güçlendirmenin” “değişime direnç” üzerinde negatif yönlü, anlamlı “ $p=0,000$; $p<0,05$ ” bir etkisinin olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre değişime dirençte meydana gelen negatif değişimin %4’ü “personel güçlendirme” faaliyetleri ile açıklanmaktadır (Adj.R=0,040).

Bir başka ifade ile personel güçlendirme faaliyetlerinin yapılması çalışanın değişime olan direncini kırmaktadır.

Tablo 5. Regresyon Analizi Sonuçları

Katsayılar Tablosu					
Kavramlar	B	St. Hata	Beta	t	p
Sabit Terim	3,937	0,095		41,506	0,000
Bağımsız Değişken					
Personel G.	-0,123	0,028	-0,201	-4,404	0,000
Model Özeti: R=0,201; R ² =0,040; Adj.R ² = 0,038; F= 19,396; p=0,000					
Bağımlı Değişken= "Değişime Direnç" / *p<0,05					

Araştırmada bağımsız değişken olarak ele alınan personel güçlendirmenin her bir alt boyutunun değişime direnç üzerindeki etkisinin belirlenebilmesi için "çoklu doğrusal regresyon analizi" yapılmış ve sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Katsayılar Tablosu					
Kavramlar	B	St. Hata	Beta	t	p
Sabit Terim	3,897	0,100		38,794	0,000
Bağımsız Değişkenler					
Anlamlılık	0,012	0,032	0,022	0,366	0,714
Yeterlilik	-0,031	0,033	-0,068	-0,950	0,343
Özerklik	-0,100	0,050	-0,186	-2,000	0,046*
Etki	0,008	0,048	0,014	0,175	0,861
Model Özeti: R=0,217; R ² =0,047; Adj.R ² = 0,039; F= 5,642; p=0,000					
Bağımlı Değişken= "Değişime Direnç" / *p<0,05					

Tablo 6'ya göre regresyon modeli bir bütün olarak anlamlıdır " $p=0,000$; $p<0,05$ ". Tablo 6'ya göre personel güçlendirme alt boyutlarından "özerklik" kavramının değişime direne negatif ve anlamlı bir etkisi bulunmaktadır " $p=0,046$; $p<0,05$ ". Buna karşın diğer alt boyutlar özelinde meydana gelen bir artışın değişime direnç üzerinde herhangi bir anlamlı etkisi bulunmamaktadır. Elde edilen sonuçlara göre değişime dirençte meydana gelen negatif değişimin %3,9'u modelde bulunan bağımsız değişkenler tarafından açıklanmaktadır (Adj.R²=0,039). Bir başka ifade ile personel güçlendirme alt boyutlarından "özerklikte" meydana gelen bir artış çalışanın değişime olan direncini kırmaktadır.

Sonuç

Bu araştırmada hemşirelik mesleğinde personel güçlendirmenin değişime olan direnci etkileyip etkilemediği sorusunun cevabı aranmıştır. Literatürde personel güçlendirmenin

farklı değişkenlerle olan ilişkisini ele alan çalışmalar mevcuttur (Eren, 2001; Genç, 2004). Ancak kavramın değişime dirence etkisini ele alan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bundan dolayı araştırmada elde edilen sonuçları literatürdeki benzer araştırmaların sonuçlarıyla karşılaştırma imkânı bulunmamaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre bir bütün olarak personel güçlendirme ve değişime direnç arasında negatif bir korelasyon olduğu görülmektedir. Bu sonuç araştırmacının 1. Hipotezini doğrulamaktadır. Bir başka ifadeyle personel güçlendirme faaliyetlerinin artış göstermesi çalışanın değişime karşı olan direnci ile ters orantılıdır. Ancak personel güçlendirmenin değişime direnç üzerinde bir etkisinin olup olmadığını belirleyebilmek için regresyon analizi sonuçlarına bakmak gerekmektedir.

Araştırma değişkenlerinin alt boyutları arasında bir korelasyonun olup olmadığını belirleyebilmek için yapılan “korelasyon analizi” sonucunda personel güçlendirme alt boyutları ile değişime direnç alt boyutları arasında çoğunlukla negatif ve anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Bu sonu ile araştırmacının 2. Hipotezi doğrulanmaktadır.

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuca göre personel güçlendirmenin değişime direnç üzerinde negatif ve anlamlı bir etkisi bulunmaktadır. Bir başka ifadeyle bir çalışanın değişime olan direncinin kırılabilmenin yollarından biri de personel güçlendirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ile başarılabilir. Elde edilen bu sonuçla araştırmacının 3. Hipotezi de doğrulanmıştır.

Araştırma kapsamında yapılan çoklu regresyon analizi ile personel güçlendirme kavramına ait alt boyutların her birinin ayrı ayrı değişime dirence herhangi bir etkisinin olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda “özerklik” alt boyutunun değişime direnç üzerinde negatif ve anlamlı bir etkisinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak personel güçlendirme alt boyutlarından olan “anlamlılık”, “yeterlilik” ve “etki” kavramlarının değişime direnç üzerinde negatif bir etkisi bulursa da bu etki istatistiki olarak anlamlı bir etki değildir. Bu durumda araştırmacının 4. Hipotezi kısmen doğrulanmıştır.

Araştırma sonuçlarına bütüncül olarak bakıldığında değişime direncin kırılabilmesinin yollarından birinin de personel güçlendirme faaliyetlerinden geçtiği görülmektedir. Değişime direncin kırılabilmesi çalışanın yeniliklere daha hızlı adapte olabilmesi ve kendini daha verimli bir şekilde güncelleyebilmesi ile de ilgilidir. Bu yüzden personel güçlendirme faaliyetlerinin üst yönetim tarafından desteklenmesi tavsiye edilmektedir.

Yaşadığımız teknoloji çağında değişimin hızlı bir şekilde gerçekleştiği düşünülürse değişime direncin kırılması için neler yapılması gerektiği ile ilgili çalışmalar değer kazanmaktadır. Bu araştırmada personel güçlendirme faaliyetlerinin hemşireler üzerinde değişime direnci azaltabilecek bir etken olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İleride yapılacak olan araştırmalarda benzer konuların farklı örneklem gruplarında yapılması daha genel çıkarımlar yapabilmeye olanak sağlayacaktır. Araştırmacılara benzer konularda öğretmenler, akademisyenler ve genel olarak hizmet sektöründe faaliyette bulunan bireyler üzerinde araştırmalar yapmaları tavsiye edilmektedir.

“Personel Güçlendirme Değişime Direnci Etkiler Mi? Hemşireler Üzerinde Bir Araştırma” Başlıklı Makalenin Araştırma ve Etik Beyanı Bilgileri

	Bu çalışma “Araştırma ve Yayın Etiği” değerlerine uygun olarak hazırlanmış ve intihal kontrol programında kontrol edilmiştir. Çalışmanın tüm sorumluluğu yazara aittir.
Bilgilendirme	Herhangi bir bildiri veya tezden üretilmemiştir.
Yazar Çıkar Çatışması Beyanı	Çıkar çatışması yoktur.
Yazar Katkı Oranı Beyanı	“Personel Güçlendirme Değişime Direnci Etkiler Mi? Hemşireler Üzerinde Bir Araştırma” başlıklı çalışmayı şahsım, tek başıma hazırladığımı beyan ederim
Teşekkür	Çalışmayı destekleyen kurum/proje bulunmamaktadır.
Etik Kurul Onay Belgesi	Etik Kurul onayı alınmıştır.
Ölçek İzni	Ölçek izni alınmıştır.

Kaynakça

- Akat, İ., Budak, G. & Budak, G. (1997). *İşletme Yönetimi*. İzmir: Üçel Yayıncılık.
- Altındış, M., Altındış, S., Sayılı, H. (2011, Aralık). Sağlık Profesyonellerinin Değişim Sürecindeki Tutumlarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 7(14), 75-93.
- Bemmels, B. & Reshef, Y. (1991). Manufacturing Employees and Technological Change. *Journal of Labor Research*, 12(3), 231-246.
- Blake, I. & Jarvenpara, J. (1991). Applications of Global Information Technology: Key Issues for Management. Subject: Management. *MIS Quarterly*. 15(1),33-34
- Bruckman, J. C. (2008). Overcoming Resistance to Change: Causal Factors, Interventions, and Critical Values. *ThePsychologist-Manager Journal*, 11, 211-219.
- Çalışkan, A. (2019). Değişime Direnç: Bir Ölçek Uyarlama Çalışması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 237-252.
- Çavuş, M. (2012, Haziran). Personel güçlendirme: İmalat Sanayii İşletmelerinde Bir Araştırma. *Journal of Yasar University*, 3(10), 1287-1300.

- Erbir M. & Yılmaz A. (2020). Sağlık Sektörü Çalışanlarının İç Girişimcilik Düzeyleri. *Ekonomi, Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5(2), 110-130.
- Erbir M. (2021). Hemşirelik Mesleğinde Dijital Okuryazarlık: Kayseri İli Örneği. *JEBPIR*. 7(2), 336-352.
- Eren, E. (2001), *Yönetim ve Organizasyon*, Beta Yayınları, 5. baskı, İstanbul.
- Erstad, M. (1996), Empowerment and Organizational Change. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 325-333.
- Ertürk, M. (2013). *İşletmelerde Yönetim ve Organizasyon*, 7. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.
- Ford, J. D, Ford, L. W., D'Amelio, A. (2008). Resistance to Change: The Rest of Thestory. *Academy of Management Review*, 33(2), 362-377.
- Genç, N. (2004), *Yönetim ve Organizasyon: Çağdaş Sistemler ve Yaklaşımlar*. Seçkin Yayınları.
- Griffin, R. W., & Moorhead, G. (1998). *Organizational Behavior*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Gürbüz, S, & Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Harvey, D. & Bowin, B.R. (1996), *Human Resource Management - An Experiential Approach*, Prentice Hall Inc., New Jersey.
- Haviland, W. A., Prins, H. E. L., Walrath, D. & McBride, B. (2008). *Kültürel Antropoloji*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Helvacı, M. A. (2010). *Eğitim Örgütlerinde Değişim Yönetimi* (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları
- Hu, S.L.Y. ve Leung, L. (2003) Effects of Expectancy-Value, Attitudes, and Use of the Internet on Psychological Empowerment Experienced by Chinese Women at the Workplace. *Telematics and Informatics*, 20(4), 365-382.
- İlğan, A. (2008). *Örgütsel Değişim/Değişme*. *Milli Eğitim Dergisi*, 177, 21-31.
- İnandı,Y., Tunç., B., Gılıç, F. (2013). School Administrators' Leadership Styles And Resistance To Change. *International Journal of Academic Research*, 5(5), 196-203.
- Koçel, T. (2020). *İşletme Yöneticiliği* (18. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Sürgevil, O., Tolay, E., Topoyan, M. (2013). Yapısal Güçlendirme ve Psikolojik Güçlendirme Ölçeklerinin Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizleri. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 8(31), 5371-5391.
- Oreg, S. (2006). Personality, Context, And Resistance To Organizational Change. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 15(1), 73- 101.
- Özçelik, A. O. (2015). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. İstanbul: Beta Yayınevi.

- Russ, D. E.(1995), Empowerment: A Matter of Degree-Executive Commentary. *Academy of Management Executive*, 9(3), 29-30.
- Sabuncuoğlu, Z., & Tüz, M. (1998). *Örgütsel Psikoloji*. (3. Baskı). Bursa: Alfa Yayıncılık.
- Schuler, R. (1995). *Managing Human Resources*. New York: West Publishing Company.
- Spreitzer, G.M. (1995) Psychological Empowerment in the Workplace: Dimensions, Measurement, and Validation. *The Academy of Management Journal*, 38(5), 1442-1465.
- Şimşek, M. Ş. & Çelik, A. (2015). *Yönetim ve Organizasyon*. Konya: Eğitim Akademi.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L.S. (2001), *Using Multivariate Statistics* (Fourth Edition), Boston: Ally and Bacon.
- Thomas, K. W. & Velthouse, B. A. (1990). Cognitive Elements Of Empowerment: An "Interpretive" Model Of Intrinsic Task Motivation. *Academy of Management Review*, 15(4), 666-681.
- Toffler, A. (1981). *Üçüncü Dalga*. (Çev.Ali SEDEN). Altın Kitaplar Yayınları.
- Trader-Leigh. K. E. (2012). Identifying Resistance In Managing Change. *Journal of Organizational Change Management*, 15(2),138-156.
- Tunçer, P. (2013). Değişim Yönetimi Sürecinde Değişime Direnme. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 373-406.
- Yeşil, A. (2018). Örgütlerde Değişimin Önemi Ve Değişim Yönetimi Üzerine Kavramsal Bir Değerlendirme. *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(5), 307-323.
- Yıldız, K. (2012). Yöneticilerin Değişimi Yönetme Yeterlikleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(25), 177-198.

Does Employee Empowerment Affect Resistance to Change? A Study on Nurses

Mustafa ERBİR

Extended Abstract

The healthcare sector is undoubtedly an area where change occurs very rapidly. Because there is a linear relationship between the provision of health services and technological developments. For this reason, every health institution must be in constant change in order to provide health services by following the changing technology. In direct proportion to the change in the sector, employees are expected to be competent in adapting to this change. Because the employee's failure to adapt to change may prevent the efficient delivery of health services.

In this research, the concepts of resistance to change and employee empowerment are discussed. Resistance to change can be defined as actions perceived by management as employees' efforts to stop, delay, or transform change. It is very difficult for organizations that are in constant interaction with their environment to continue their activities without changing.

Employee empowerment is defined as giving employees the opportunity to make decisions or enabling employees to take responsibility for their own activities. When we look closely at the concept of employee empowerment, it is seen that the concept is closely related to participation, delegation of authority and motivation.

The increase in digitalization and the use of new technologies in healthcare services due to the healthcare transformation program that has taken place in our country in the last 20 years have paved the way for scientific research on the evaluation of healthcare professionals in adapting to change. In this research, resistance to change and the relationship of this resistance with personnel empowerment activities are discussed.

The aims of this research is to determine whether employee empowerment activities have an effect on nurses' perceptions of resistance to change. The research was conducted on health sector employees and the research sample consists of 462 nurses participating in public and private sector health institutions in Kayseri. Primary data was used in the research. Survey technique was used as the data collection method. The data collected according to the simple random sampling method was analyzed with the SPSS program. Relational survey design, one of the quantitative research methods, was used in the study. Since the collected

data exhibited normal distribution, data analysis was performed using parametric analysis methods. Correlation analysis was performed to determine whether there was a relationship between the variables, and linear regression analysis was performed to determine whether the independent variable had an effect on the dependent variable.

The hypotheses established within the scope of the research are as follows:

H1: There is a negative relationship between employee empowerment and resistance to change.

H1a: There are negative relationships between personnel empowerment sub-dimensions and resistance to change sub-dimensions.

H2: Employee empowerment has a negative effect on resistance to change.

H2a: Personnel empowerment sub-dimensions have negative effects on "resistance to change".

It seems that the reliability coefficient of the scale, $\alpha > 0.6$, is sufficient in terms of reliability (Gürbüz and Şahin, 2018). The reliability coefficients of the scales used in the research are above 0.6.

The "kurtosis" and "skewness" values of the scales are between "+1 and -1". With this result, it can be said that the research data exhibit normal distribution (Tabachnick and Fidell, 2001). Since the data exhibited normal distribution, parametric analysis methods were used in the research.

According to the research results, there is a negative correlation between employee empowerment and resistance to change. In addition, personnel empowerment activities as a whole have a negative impact on resistance to change. In other words, thanks to empowerment activities, employees' resistance to change is broken.

When the research results are looked at holistically, it can be seen that one of the ways to break down resistance to change is through personnel empowerment activities. Overcoming resistance to change is also related to the employee's ability to adapt to innovations faster and update themselves more efficiently. Therefore, it is recommended that personnel empowerment activities are supported by senior management.

Considering that change occurs rapidly in the age of technology we live in, studies on what needs to be done to break resistance to change are gaining value. This study concluded that staff empowerment activities are a factor that can reduce resistance to change in nurses. Conducting similar topics in different sample groups in future studies will enable more general inferences to be made. Researchers are advised to conduct research on similar subjects on teachers, academicians and individuals operating in the service sector in general.

21.02.2024 09:55

Evrak Tarih ve Sayısı: -E.89362

PDF.js viewer

Form No : 89362

T.C.
KAYSERİ ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURULU
PROJE ONAY FORMU

Form Tarihi : 13.02.2024

Etik Kurul Form No:	14/2024
Projenin Adı	Personel güçlendirme değişime direnci etkiler mi? Hemşireler üzerinde bir araştırma
Projenin Niteliği	Diğer (bireysel araştırma vs.)
Proje Araştırmacıları	Mustafa ERBİR
Sorumlu Araştırmacının Haberleşme Bilgileri	Kayseri Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO Talas Kayseri

KARAR:

Etik Kurulumuza başvuran Mustafa ERBİR 'm "Personel güçlendirme değişime direnci etkiler mi? Hemşireler üzerinde bir araştırma" adlı Çalışması değerlendirilerek aşağıdaki sonuca ulaşılmıştır.

- Proje etik açıdan uygun bulunmuştur.

GÖREVİ	AD SOYAD / İMZA
Etik Kurul Başkanı	Doç.Dr. Mürsel KARABACAK Öğretim Üyesi-imzalıdır
Üye	Doç.Dr. Seçkin ARSLAN Öğretim Üyesi e-imzalıdır
Üye	Doç.Dr. Yılmaz DELİCE Öğretim Üyesi e-imzalıdır
Üye	Doç.Dr. Ridvan KARABULUT Öğretim Üyesi e-imzalıdır
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Nihat YILMAZ Öğretim Üyesi e-imzalıdır
Üye	Doç.Dr. Recep Sinan ARSLAN Öğretim Üyesi e-imzalıdır
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Banu ULU Öğretim Üyesi e-imzalıdır

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSANCHRTBF Pin Kodu :63382

<https://turkiye.gov.tr/ebd?ek=6767&eD=BSANCHRTBF&eS=89362>

Belge Takip Adresi :

Adres: Kayseri Üniversitesi Rektörlüğü 15 Temmuz Yerleşkesi Kümeevler No:5 Talas KAYSERİ

Telefon: 0352 504 38 38 Faks: 0352 504 38 37

e-Posta: gensek@kayseri.edu.tr Elektronik Ağ: www.kayseri.edu.tr

Kep Adresi: kayserun@ha01.kep.tr

Bilgi için: Yusuf Kıvrak

Unvanı: Etik Kurul Yetkilisi

*Bu sayfa dizgi amacıyla boş bırakılmıştır.
This page intentionally left blank.*